

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Збірник тез доповідей

ПІДСУМКОВОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ КУРСАНТІВ, СЛУХАЧІВ І СТУДЕНТІВ

Секція 5

**Актуальні проблеми правового
забезпечення діяльності Національної
гвардії України в секторі безпеки і оборони**

(<http://nangu.edu.ua>)

31 береня 2021 року

м. Харків

Оргкомітет конференції

Голова оргкомітету – перший заступник начальника Національної академії з навчально-методичної та наукової роботи генерал-майор **Морозов О.О.**

Відповідальний секретар оргкомітету:
науковий співробітник науково-організаційного відділу **Єсіпова О.О.**
(057-732-37-56, 54-76)

Члени оргкомітету:

начальник навчально-методичного центру полковник **Тробюк В.І.**;
начальник командно-штабного факультету полковник **Овчаренко В.В.**;
начальник факультету логістики полковник **Єманов В.В.**;
начальник оперативного факультету полковник **Павлов С.П.**;
начальник гуманітарного факультету полковник **Іщенко С.О.**;
начальник Київського факультету полковник **Корнієнко Д.М.**;
начальник відділу по роботі з особовим складом підполковник **Шум В.Б.**;
начальник відділу служб полковник **Деркач О.В.**;
старший помічник начальника науково-організаційного відділу полковник **Ніконенко О.В.**

Адреса оргкомітету: 61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3, Національна академія Національної гвардії України, науково-організаційний відділ.

Контактні телефони: 057-732-37-56, 54-76.

Електронна адреса: nov_nangu@ukr.net

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори

**Секція № 5 Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони**

Керівник секції: кандидат психологічних наук, молодший лейтенант
Пенькова Н.Є.
Секретар секції: майор **Легенький В.В.**

УДК 35.358.2

Безкорвайний Є.О., курсант 618 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Которобай А.В.**, курсант 618 навчальної групи, курсу №1, 3-го р.н., Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Турський О.Ю.**, старший викладач кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України – начальник інженерної служби Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

**ВСЕБІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ І ОПЕРАТИВНЕ БОЙОВЕ
УПРАВЛІННЯ, У ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ТА
ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ СИЛАМИ НГУ ОПЕРАТИВНОГО РІВНЯ В ООС**

Інженерні підрозділи є життєво необхідною складовою структури Національної гвардії, особливо їх роль зросла із початком АТО, а потім ООС на сході України. Вони виконують широкий спектр важливих завдань в районі ООС. Проводять інженерну розвідку противника, місцевості та об'єктів, здійснюють фортифікаційне обладнання районів, рубежів та позицій, районів розгортання пунктів управління, блокпостів, базових таборів та об'єктів, що охороняються. Також влаштовують та утримують інженерні загородження, пророблюють та утримують проходи в інженерних загородженнях противника, влаштовують переходи через природні перешкоди, здійснюють інженерні заходи щодо маскування підрозділів та об'єктів, проводять водолазні та рятувальні роботи інженерного спрямування.

Операція Об'єднаних Сил у східних областях України ще раз визначила роль, місце та значимість інженерного забезпечення як одного з основних видів бойових забезпечення у бойовій діяльності військ, що сприяє максимальному використанню можливостей озброєння та бойової техніки військ, підвищує живучість створених угруповань, їх маневреність і у цілому позитивно впливає на ефективність ведення Операції Об'єднаних Сил

Вибуховонебезпечні предмети частіше виявляють у районах, де йшли інтенсивні бойові дії. Найбільше випадків підриву на ВВП зафіксовано поблизу населених пунктів Станиця Луганська, Щастя, Попасна Луганської області та Луганське, Авдіївка, Піски, Мар'їнка, Гранітне, Водяне, Широкине Донецької області. Протипіхотні міни виявляються найчастіше в лісопосадках, лісових дорогах та стежках, на узбіччях доріг з твердим покриттям, протитанкові — на перехрестях польових доріг та на самих дорогах, а також на місцевості доступній для руху техніки.

Невід'ємну частину в ООС складає використання мінно-вибухових загороджень. Небезпека полягає у тому, що їхнє застосування не обмежується ні масштабами, ні часом, ні місцевістю. Бойовики в основному використовують міни радянського та російського виробництва: протитанкові (ТМ-57, ТМ-62); протипіхотні (ПМН, ПМН-2, ОЗМ-72, МОН-50, МОН-100, ПОМЗ-2). Також саморобні фугаси, гранати, запали яких устанавлюються за допомогою розтяжок.

Наавтошляхах устанавлюються, як правило, фугаси з використанням артилерійських та інженерних боєприпасів і мін.

Бойовики в основному використовують керовані саморобні фугаси трьох типів:

- для ураження бойової техніки;
- для ураження живої сили;
- комбіновані.

Фугас складається з одного або декількох боєприпасів, як правило, артилерійських, різного калібру, електродетонатора, додаткового заряду тротилу та лінії керування. Зазвичай застосовують фугаси з керуванням по проводах та засобами зв'язку. У населених пунктах та лісовій місцевості можуть устанавлюватися вибухові пристрої з різними видами розтяжок. Новим в використанні розтяжок стало застосування так званого “павутиння” — (горизонтальне, вертикальне, змішане). Воно може виготовлятися з дротів системи керування ПТУР, волосінь, гілок дерев, кущів. Висота та довжина розтяжок використовується різна. Застосовуються оманливі розтяжки, також можуть устанавлюватися міни та фугаси на невилучаємість. У такому випадку разом зі звичайним детонатором сепаратисти використовують ручні гранати, важелі запалів яких фіксуються корпусами мін.

Оттавською конвенцією заборонено використання протипіхотних мін, що не мають механізму самоліквідації та тих, що використовуються в некерованому варіанті, але проросійські війська використовують протипіхотні міни, що заборонені Оттавською Конвенцією від 10.10.80 «Про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію»

**Секція № 5. Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони**

Як показує статистика, щомісяця на Донбасі підриваються близько 40 людей.

Значна частина території Донецької та Луганської областей, які повернуті під контроль нашої держави, заміновані вибухонебезпечними предметами. І це лише контрольована територія, доступна для моніторингу й проведення робіт щодо розмінування.

Кількість травмованих та ушкоджених – 2123 військовослужбовця ЗСУ та військовослужбовців НГУ.

Загинуло 215 та отримало поранення 807 чоловік, чимало жертв і серед цивільного населення.

Тому слід звернути увагу на проведення профілактичної роботи серед цивільного населення та військовослужбовців, щодо поводження з невідомими вибухонебезпечними предметами та інженерними боєприпасами.

Зростає роль командира в забезпеченні контролю та навчанні особового складу, в місцях виявлення та застосування ВВП, прийняття участі у міжнародних навчаннях та заняттях з інструкторами підривної справи, застосування досвіду провідних країн світу.

З початку збройного конфлікту і по теперішній час гвардійські сапери щодня обстежують території, виявляють та знешкоджують вибухонебезпечні предмети на сході нашої країни.

За цей час групи розмінування виявили та знищили понад 1500 вибухонебезпечних предметів та понад 6000 набоїв до стрілецької зброї різних калібрів.

З метою належної організації та виконання робіт з виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів на територіях та об'єктах Національної гвардії України створено 28 груп розмінування. Також групи розмінування постійно проводять інформаційно-роз'яснювальні заходи з військовослужбовцями, які залучаються до виконання завдань в районі ООС, та населенням звільненої території Донецької та Луганської областей про правила поводження з вибухонебезпечними предметами.

УДК 355.45.02:005.21 (477) (082)

Білоконь М.М., курсант 630 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент

кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ОКРЕМИХ ЛАНОК ТА СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Дальший успішний розвиток Української держави на основі стратегії європейської інтеграції неможливий без вирішення проблеми реформування сектору безпеки і оборони.

Саме на сектор безпеки і оборони покладаються основні функції забезпечення національної безпеки — захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, конституційного ладу, суспільних цінностей, прав і свобод громадян. Діяльність органів сектору безпеки і оборони часто пов'язана з обмеженням прав громадян, що обумовлює суспільну чутливість до цих питань.

Відсутність упродовж багатьох років практичних кроків з подолання деструктивних тенденцій у цьому секторі, значною мірою успадкованих від радянської системи, дефіцит ресурсної підтримки реформ у цій царині, — спричинили феномен, коли неререформовані державні органи сектору безпеки і оборони можуть самі стати джерелом загроз національній безпеці.

Спроби реформування окремих ланок та складових сектору безпеки і оборони у минулому, свідчать про їх несистемність та декларативність. Реформаторська риторика, окремі фрагментарні перетворення у силових структурах, як правило, підпорядковувались потребам здобуття і утримання владного ресурсу. Внаслідок цього втрачаються темпи розвитку держави, виникає гострий дефіцит довіри іноземних партнерів до України, що, в результаті, обмежує «вікно можливостей» з точки зору допомоги у реформуванні з боку розвинутих країн.

Проаналізувавши роботи ряду дослідників, зокрема, Антонова В.О., Ліпкана В.А., Пономарьова С.П., Дзьобаня О.П., Настюка В.Я., Фурашева В.М., інших, легко дійти висновку щодо загального розуміння існуючої проблематики неналежного, неповного та безсистемного законодавчого регулювання діяльності сектору безпеки і оборони України.

Насамперед, забезпечення регулювання діяльності сектору безпеки і оборони держави є одним з елементів всієї системи і охоплює весь комплекс, пов'язаний з її формування і функціонуванням. При законодавчому регулюванні враховуються основоположні норми, поняття і механізм безпеки (цілі, функції, принципи методи), об'єднання методологій комплексного міждисциплінарного підходу. Необхідність детальної регламентації законодавчого регулювання викликана потребами народу України у захисті та

розвитку, наявністю великої кількості органів, відповідальних за прийняття та організацію виконання тих чи інших управлінських рішень у сфері безпеки, високою відповідальністю і їх великою цінністю, як для окремого індивіда, так і для держави в цілому. Цій аксіомі теоретично повинен відповідати Закон України «Про національну безпеку України», прийняттям якого були зняті певні системні неузгодженості.

До пріоритетних напрямів та концептів, визначених вказаним Законом або конклюдентно ним зумовлених, входить: захист національних інтересів; пріоритет договірних (мирних) засобів при вирішенні конфліктів; своєчасність й адекватність заходів захисту національних інтересів реальним і потенційним загрозам; сумлінне виконання взятих міжнародних зобов'язань; використання в інтересах України механізмів міжнародної безпеки; чітке розмежування повноважень і скоординована взаємодія органів державної влади у забезпеченні національної безпеки; демократичний цивільний контроль над сектором безпеки та оборони; професіоналізм, відкритість та прозорість у процесі формування і реалізації державної політики.

Разом з тим, аналіз нормативно-правового масиву з питань забезпечення національної безпеки дозволяє ставити певні актуальні питання.

Так, Пономарьов С.П. наголошує на необхідності удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування сектору безпеки і оборони з урахуванням європейських стандартів шляхом:

- визначення поняття, змісту та адміністративно-правових засад функціонування сектору безпеки і оборони України;
- всебічного аналізу ефективності чинної системи та структури сектору безпеки і оборони України;
- з'ясування співвідношення сектору безпеки і оборони України та національної безпеки України;
- окреслення принципів функціонування сектору безпеки і оборони;
- розкриття змісту адміністративно-правового статусу суб'єктів сектору безпеки і оборони України;
- з'ясування понять, системи та завдань адміністративно-правового регулювання сектору безпеки і оборони України;
- визначення кола адміністративно-правових актів центральних органів виконавчої влади щодо формування та реалізації державної політики у сфері сектору безпеки і оборони України;
- з'ясування правової природи адміністративно-правових актів ЗСУ, інших збройних формувань, розвідувальних та правоохоронних органів щодо забезпечення сфери сектору безпеки і оборони України;
- з'ясування місця Міністерства оборони України в системі суб'єктів забезпечення сектору безпеки і оборони України;

**Секція № 5. Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони**

- визначення кола окремих правоохоронних органів, які мають основні, фундаментальні повноваження щодо забезпечення сектору безпеки і оборони;
- окреслення шляхів реформування соціально-економічної та політичної системи України як стратегічного курсу на зміцнення безпеки і оборони держави;
- визначення завдання, стану реалізації, контролю та виконання Стратегії національної безпеки України як базового правового акта в адміністративно-правовому забезпеченні діяльності сектору безпеки і оборони;
- формулювання напрямків адміністративно-правового забезпечення реформування правоохоронної системи держави;
- виявлення деструктивних факторів у сфері безпеки і оборони та шляхів їх усунення адміністративно-правовими заходами;
- характеристики парламентського та громадського контролю в секторі безпеки і оборони як чинників підвищення ефективності діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони.

Окрему увагу вказаний науковець приділяє визначенню загального поняття «безпека». Так, на його погляд, загальне поняття безпеки полягає: у відсутності неприпустимого ризику, пов'язаного із можливістю заподіяння будь-якої шкоди життю, здоров'ю та майну громадян, навколишньому природному середовищу, а також у реалізації комплексу заходів; у використанні людських і матеріальних ресурсів, які призначені для запобігання такій шкоді; у захищеності населення, об'єктів довкілля, суспільного і державного майна від небезпеки при надзвичайних ситуаціях; у безпечній експлуатації обладнання, споруд, механізмів, що усуває можливість створення загроз для життя, здоров'я та інтересів людини, навколишнього середовища та об'єктів господарювання.

Безумовно, що таке складне і багатовекторне явище, як сектор безпеки і оборони регулюється не тільки базовим Законом, а й цілісною, взаємопов'язаною сукупністю нормативно-правових актів, що регулюють діяльність як цілісних систем, так і підсистем у тій чи іншій сфері безпеки і оборони, серед яких закони України: «Про Збройні Сили України» «Про Національну поліцію України» «Про Національну гвардію України» «Про Державну прикордонну службу України» «Про Службу безпеки України», «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів» тощо.

Разом з тим, слід констатувати, що будь який реформаційний концепт ускладнюється застарілими структурно-системними підходами до забезпечення національної безпеки і оборони та підходами щодо визначення принципів організації і діяльності відповідних суб'єктів, що мають повноваження у сфері забезпечення національної безпеки.

Відповідно до головних видів безпеки, що законодавчо окреслені, пропонується розрізнити три основні елементи сектору безпеки: особиста

безпека громадян, громадський порядок (забезпечують правоохоронні органи), державна безпека (забезпечують спецслужби), військова безпека (забезпечує військова організація держави).

Виходячи з того, що сектор безпеки і оборони країни становить собою комплексне багатомірне соціально-суспільне і державне утворення, яке складається з різних елементів, взаємопов'язаних і взаємодіючих між собою та характеризується цілісністю, стабільністю та системним управлінням, доцільно запропонувати більш-менш універсальне визначення поняття сектору безпеки і оборони як сукупності органів державної влади, управління, Збройних Сил, інших військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, що у взаємодії з органами місцевого самоврядування, іншими парадержавними та самоврядними суб'єктами, окремими громадянами, відповідно до структурно-функціональної організації та компетенції покликані гарантувати безпеку особи, суспільства та держави.

УДК 355/359

Бучковський О.В., курсант 630 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМАТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОВОГО АЛГОРИТМУ ПОДОЛАННЯ ДЕСТРУКТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ФУНКЦІОНУВАННІ ТА РОЗВИТКУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

В умовах постійного існуючих для нашої країни загроз, які у будь-який час можуть перерости у повномасштабний воєнний конфлікт, забезпечення воєнної безпеки і оборони України є найбільш актуальною сучасною проблемою. Це обумовлює необхідність пошуку ефективних шляхів та механізмів для своєчасного запобігання і нейтралізації наявних та потенційних воєнних загроз та підтримання оборонного потенціалу держави на рівні, який гарантуватиме належну її воєнну безпеку.

Як відомо, базовим нормативно-правовим актом, що регулює функціонування сектору безпеки і оборони, є Закон України «Про національну безпеку України», який, зокрема, визначає і розмежовує повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, а також визначає серед фундаментальних національних інтересів, — перспективу здобуття членства в ЄС і НАТО. Разом з тим, як попередня, так і чинна редакція Закону

про НБУ не у повній мірі регулює належне функціонування сектору безпеки і оборони України.

Зокрема, на погляд ряду науковців, чинна редакція «грішить» штучно обмеженим переліком суб'єктів сектору безпеки і оборони, і, головне, відсутністю прописаного механізму взаємодії між відповідними суб'єктами.

Отже, як вбачається, сектор безпеки і оборони у правовому полі не урегульований належним чином, що зумовлює чисельні прогалини та неузгодженості при спробі врегулювати відповідне коло суспільних відносин. На сьогодні не досягнуто єдиного розуміння, щодо моделі, складу, функцій, завдань та взаємодії його складових. У стані дослідження знаходяться методологічні та правові підходи щодо обґрунтування та удосконалення цих категорій. Потребують поглибленого аналізу недоліки системи державного управління сектором безпеки і оборони.

Правові проблеми у секторі безпеки і оборони України є важливою темою для обговорення, тому що про неї писали відомі вчені, в поглядах яких багато єдності, але більшість наукових праць лише констатує певні фактичні недоліки та не містить алгоритмів конкретного розв'язання правових проблем у функціонуванні сектору безпеки і оборони України.

Таким чином, необхідно хоча б концептуально проаналізувати відповідну організаційно-правову проблематику та здійснити пошук ефективних шляхів для їх подолання, удосконалення заходів щодо забезпечення безпеки і оборони держави та готовності до відбиття потенційної агресії.

Ряд питань зазначеної проблеми вже було досліджено публікаціях: О.С. Бодрука, М.Ф. Єжеєва, В.П. Пилипишина, В.В. Циганова, С.П. Понамарьова, А.І. Семенченкова, І.М. Дороніна, Ф.В. Саганюка, М.М. Лобко, Г.А. Гончаренкова, В.О. Антонова, О.В. Кривенка та інших. Проте, на даний час не існує комплексного та узагальнюючого дослідження заявленої проблематики.

Ф.В. Саганюк і М.М. Лобко вважають, що для вирішення окресленої проблеми необхідно, насамперед, вдосконалити понятійно-категоріальний апарат, тобто, мати взаємозалежні поняття, що необхідні як для теоретичного пізнання правової природи державних явищ і процесів безпеки і оборони України та законодавчого їх закріплення у якості складової підсистеми системи національної безпеки, так і ефективного стратегічного керівництва сектором безпеки і оборони, чіткого визначення його завдань, порядку взаємодії з іншими державними, парадержавними та недержавними інститутами.

Що ж стосується системи державного управління та його складових «галузевих» елементів, доцільно було б проаналізувати відповідний досвід провідних країн світу з врегулювання структур, аналогічних нашому сектору безпеки та оборони.

Так, законодавство США досить детально регламентує повноваження і функції органів державної влади у секторі безпеки і оборони, посадові обов'язки їх керівників і кваліфікаційні вимоги до претендентів відповідної посади (зокрема, щодо обіймання посад Міністра оборони, Голови Об'єднаного комітету начальників штабів тощо). У той же час, у законодавстві США відсутнє визначення як терміну «національна безпека», так і сфер, що вона охоплює. Що ж стосується окремих аспектів компетенції, то відповідні посадові особи сектору безпеки і оборони уповноважені, зокрема, регулярно здійснювати відбір і складати переліки критично важливих технологій, які можуть використовуватися у процесі розробки науково-технічної та фінансової політики розвитку озброєнь. Також до структури зазначеного сектору законодавчо віднесені численні «тематичні» урядові організації, організації представників промисловості, банківського сектору, наукових установ. І ця досить потужна та розгалужена структура підсилена традиційною американською управлінською мобільністю та гнучкістю.

Не підлягає доказуванню аксіома, що, виходячи із досвіду міжнародних відносин, переважна більшість держав для забезпечення своєї безпеки і оборони: а) створюють власні потужні оборонні можливості; б) об'єднуються у воєнні союзи. І, безумовно, членство України в НАТО, як запорука безпеки держави, в умовах відкрито-латентної агресії Російської Федерації та наявності інших галузевих та регіональних безпекових загроз, — є пріоритетом державної політики. Реалізація цього стратегічного плану залежить від здатності довести членам Альянсу нагальність і перевагу такого рішення.

Сидоренко О.О. вважає, що проблема належного функціонування сектору безпеки і оборони України криється не тільки в «управлінському аспекті». Докорінної перебудови повинна зазнати і правова система держави. Проекти трансформацій окремих елементів правової системи України присутні і в програмах політичних партій, програмних документах численних Урядів України. Однак жодна з цих програм не була реалізована з різних підстав або їх сукупності: за браком бажання, ресурсів, часу, політичної кон'юнктури, протидії окремих прошарків суспільства, складності прийняття законодавчих рішень тощо. Разом з тим, причина, як вбачається, криється і у відсутності системного, наукового підходу до цієї проблеми, сприйняття надскладної системи як простого набору законів і підзаконних актів, якими можна довільно маніпулювати, не передбачаючи віддалених наслідків.

В основу реформування сектору безпеки і оборони, безумовно, необхідно покласти загальноприйняті в європейській практиці принципи: верховенство права, деполітизацію, децентралізацію, підзвітність і прозорість у роботі, тісну співпрацю з громадськістю, професійну підготовку персоналу, оптимізацію структури.

Досліджуючи проблеми, що пов'язані з розробкою, формуванням та реалізацією оборонної політики України, варто звернути увагу на внутрішні умови, які суттєво обмежують її спроможності щодо захисту своїх національних інтересів. До таких науковці традиційно відносять:

- незбалансованість і незавершеність системних реформ, у тому числі і у секторі безпеки та оборони;
- складне економічне становище, високий рівень злочинності, у тому числі організованої;
- корупція, високий рівень бідності населення, безробіття;
- недостатньо високий рівень обороноздатності держави, боєздатності Збройних Сил України, інших військових формувань.

Нагальними завданнями політики національної безпеки і оборони має стати захист таких життєво важливих інтересів України:

- утвердження конституційних прав і свобод людини і громадянина, створення умов для вільного розвитку людини, реалізації її творчого потенціалу через різноманіття форм суспільної організації;
- захист державного суверенітету України, її територіальної цілісності, недоторканності державного кордону;
- створення конкурентноспроможної, соціально-орієнтовної економіки та забезпечення підвищення рівня життя і добробуту населення;
- гарантування безпечних умов життєдіяльності населення, захисту і відновлення навколишнього природного середовища;
- збереження і розвиток духовних і культурних цінностей українського суспільства, зміцнення його ідентичності на засадах етнокультурної різноманітності.

Отже, дослідженні викладено сучасне розуміння окремих організаційно-правових засад функціонування сектору безпеки і оборони України. Доведено, що відносини, пов'язані з державним регулюванням сектору безпеки і оборони, є комплексними, оскільки виникають між суб'єктами публічної влади, регламентуються адміністративно-правими нормами і мають управлінський, правоохоронний та публічно-сервісний характер. Організаційно-правові основи функціонування сектору безпеки і оборони об'єктивно реалізуються як форма державної політики та реальних дій держави, спрямованих на забезпечення національної безпеки, визначення політичних, соціальних, правових та фінансово-економічних основ діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони.

УДК 338.24.021.8+35.075.31(477)

Волошинський О.С., курсант 630 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент

кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ РЕАГУВАННЯ НА КРИЗОВІ СИТУАЦІЇ

Напрямок та зміст реформ у секторі безпеки і оборони ґрунтується на стратегічному курсі європейської інтеграції як найвищому пріоритеті української зовнішньої політики. Зміст цього курсу передбачає розвиток взаємовигідного співробітництва з європейськими безпековими структурами на двосторонній та багатосторонній основі (зокрема, з НАТО) і набуття членства у Європейському Союзі. Така амбітна мета потребує якісно нового підходу до дотримання демократичних стандартів, підвищення рівня управління, впровадження стандартів доброчесності і прозорості.

В основу змін сектору безпеки і оборони повинні бути покладені усталені принципи, апробовані у розвинутих європейських демократіях, а саме: відповідність органів сектору безпеки і оборони політичному устрою держави; чітке законодавче врегулювання процедур тимчасового обмеження прав людини в інтересах державної безпеки; відкритість для демократичного цивільного контролю; цілісність, прозорість, доброчесність тощо. Кардинальних змін потребують підходи до фінансування сектору безпеки і оборони, ресурсного і кадрового забезпечення тощо.

Реалізація Концепції реформування сектору безпеки і оборони України, що введена у дію Указом Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016, повинна сприяти сформуванню цілісного сектору безпеки і оборони держави.

Метою Концепції було задеклароване визначення шляхів формування національних безпекових та оборонних спроможностей, що сприятимуть відновленню територіальної цілісності України у межах міжнародно визнаного державного кордону України; гарантування мирного майбутнього України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави.

Концепція передбачає створення національної системи реагування на кризові ситуації, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізацію зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, гарантування особистої безпеки, конституційних прав і свобод людини; забезпечення кібербезпеки та оперативного спільного реагування на кризові і надзвичайні ситуації. Також Концепція визначає систему поглядів на розвиток безпекових та оборонних спроможностей України у середньостроковій перспективі, сформованих на основі оцінки безпекового середовища та фінансово-економічних можливостей

держави, здійсненої у рамках комплексного огляду сектору безпеки і оборони України.

Реалізація зазначеної мети досягатиметься шляхом:

створення ефективної системи управління сектором безпеки і оборони як цілісною функціональною системою;

об'єднання оперативних спроможностей складових сектору безпеки і оборони для забезпечення своєчасного і адекватного реагування на кризові ситуації, які загрожують національній безпеці;

постійного підтримання визначених сил безпеки і оборони в готовності до виконання завдань за призначенням;

удосконалення системи планування у секторі безпеки та оборони, забезпечення раціонального використання державних ресурсів тощо.

Разом з тим, реалізація заявленої мети та заявленими шляхами може бути ускладнена через неврахування певної низки об'єктивних закономірностей розвитку суспільства.

Зрозуміло, що будь-який програмний документ повинен ґрунтуватись на певному базовому галузевому акті законодавства. З питань розвитку і функціонування сектору безпеки і оборони таким є Закон України «Про національну безпеку України». Разом з тим, і цей фундаментальний акт містить певні прогалини, розбіжності, «розмитості» у визначеннях та формулюваннях і неузгодженості.

Так, Яценко В.А. відмічає, що поняття «державна безпека», визначене у підп.4 п.1 ст.1 вказаного Закону як: захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру, — потребує уточнення, зокрема в частині «реальних та потенційних загроз». На погляд дослідника, слід враховувати те, що загрози носять, переважно, латентний характер і, зрозуміло, не можуть бути вичерпно виявлені та локалізовані суб'єктами сектору безпеки і оборони, навіть найпотужнішими спецслужбами і правоохоронними органами, тому орієнтована лише на них національна безпека не буде захищеною. Це по-перше.

По-друге, як вбачає зазначений науковець, феномен захищеності віддзеркалює лише стан безпеки, а між тим, це об'єктивно процес функціонування та нарощування її потенціалу. І у зв'язку з цим, пропонує наступне формулювання визначення понятійної категорії «національна безпека» – це «надійне, стабільне функціонування суспільства та держави і нарощування їх потенціалу як умови їх існування і захищеності від реальних та потенційних загроз».

У той же час Кривенко О.В. окреслив науково-методологічний підхід до визначення основних завдань національної безпеки. Науковець, виходячи із

законодавчо закріпленого визначення національної безпеки як захищеності державного суверенітету, територіальної цілосності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від потенціальних та реальних загроз, – сформулював першочергові завдання юридичної науки в галузі права національної безпеки та військового права:

дослідження і оцінка загроз національним інтересам України як в традиційних сферах (воєнна, політична, економічна, соціальна, екологічна, гуманітарна безпека та інші), так і в нових сферах, що швидко розвиваються (інформаційна, кібербезпека і т.п.);

дослідження стану і проблематичних питань запровадження системи оборонного планування у циклі: проведення оглядів (комплексного і галузевих) – вироблення стратегій – реалізація положень стратегій у планах розвитку;

дослідження стану і проблемних питань організації взаємодії між складовими сектору безпеки і оборони, вироблення пропозицій щодо законодавчого закріплення завдань щодо реагування на нові загрози національним інтересам між складовими сектору безпеки і оборони;

впровадження в систему підготовки спеціалістів з вищою освітою, керівників органів державної влади, стандартів підготовки за напрямками: «право воєнної безпеки», «військове право»;

відпрацювання механізму доведення до керівництва держави результатів напрацювань створених тематичних робочих груп науковців і практиків з подальшою реалізацією пропозицій.

На його погляд, наукові розробки та їхнє практичне втілення мають охоплювати:

- проведення досліджень;
- участь у проведенні оглядів (комплексного і галузевих);
- участь у виробленні стратегій;
- участь у розробленні програм розвитку.

Рубан А.В. акцентує увагу на управлінських проблемних аспектах у забезпеченні розвитку сектору безпеки і оборони. Так, згідно аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку державного управління у сфері національної безпеки і оборони, окреслено, що у нинішніх умовах існують різнохарактерні підходи до вирішення проблем національної безпеки. І, звісно, кожний суб'єкт сектору при вирішенні тотожних завдань має власні «поведінські алгоритми».

У цьому контексті зазначено, що пріоритети державної політики щодо забезпечення національної безпеки й оборони визначаються у наступних державних документах: Стратегія національної безпеки України, Стратегія воєнної безпеки України, Стратегія кібербезпеки України та Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, а також в інших документах, які регламентують питання національної безпеки й оборони, підлягають схваленню

Радою національної безпеки і оборони України та затверджуються через укази Президента України.

При цьому проблеми функціонування сучасної системи забезпечення національної безпеки й оборони України полягають у такому: відсутність цілком сформованого національного сектору безпеки й оборони, який являв би собою цілісне функціональне об'єднання, що підлягало б управлінню з єдиного центру; слабкість з інституційної точки зору; відсутність професійності кадрового корпусу; наявність структурної незбалансованості державних органів сектору безпеки й оборони; брак необхідного обсягу ресурсів й їх нерациональне застосування в межах сектору безпеки й оборони; неефективність гарантій безпеки України на міжнародному рівні.

На погляд Богуцького П.П. (який обґрунтував певні висновки щодо поняття та ознак права національної безпеки України), до останніх необхідно віднести:

1) право національної безпеки є галуззю права – цілісною множинністю норм, тобто, публічно визначених, легітимізованих правил поведінки, спрямованих на досягнення і забезпечення безпечних умов існування та життєдіяльності людини, суспільства і держави;

2) право національної безпеки у системі права України формується внаслідок дії правового режиму, маючи власний предмет, яким є суспільні відносини сфери національної безпеки, використовуючи метод, який полягає в імперативному впливі на поведінку учасників таких суспільних відносин і мету, якою постає стан безпеки, тобто захищеності національних інтересів від реальних і потенційних викликів та загроз;

3) суб'єктами права національної безпеки є людина, громадянське суспільство (інститути громадянського суспільства), держава (державні інститути); об'єкти права національної безпеки утворюють національні інтереси, які конкретизуються у різних галузях національної безпеки;

4) право національної безпеки виконує визначені у правовій системі України функції та засноване на принципах, які підтверджують його особливі ознаки та належність до системи права України як системної цілісності;

5) для права національної безпеки України властивим є поєднання лінійних і нелінійних характеристик, які обґрунтовують його утворення і функціонування як відокремленого комплексного компонента системи права;

6) джерелами права національної безпеки є Конституція, законодавство, судова практика та відповідні доктринальні положення, що стосуються правотворчості та правозастосування у сфері національної безпеки;

7) законодавство про національну безпеку утворює самостійну галузь у системі законодавства України;

8) право національної безпеки необхідно розглядати як галузь юридичної науки у межах наукової спеціальності 081 – «Право» та як окрему навчальну дисципліну;

9) найбільш стійкими у системі права є взаємозв'язки права національної безпеки з військовим правом, що дозволяє інтегрувати інституційну та функціональну складові цих системних комплексних утворень на рівні нормативно-правового регулювання, правозастосовної практики та подальших наукових досліджень.

Таким чином, аналіз досліджень з ключових питань правового регулювання функціонування сектору безпеки та оборони України дозволяє зробити певні узагальнення:

- необхідність існування єдиного управлінського центру, що забезпечуватиме діяльність СБО з оптимізованим структурно-функціональним компонентом;

- необхідність запровадження управлінського досвіду інших провідних країн світу з метою опанування новітніми управлінськими технологіями;

- необхідність розробки єдиного понятійно-категоріального апарату, універсального як для актів законодавства, так і програмних документів.

Отже, реформи сектору безпеки і оборони мають бути чітко орієнтовані на реалізацію Концепції реформування сектору безпеки і оборони України та оновленої Стратегії національної безпеки України. Одночасно означений сектор виступатиме основним інструментом зазначених програмних документів, що потребуватиме удосконалення єдиної системи керівництва сектором безпеки і оборони. Ця єдність забезпечується наявністю стратегічної ланки державного управління сектором безпеки і оборони, яку складають Президент, Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Рада національної безпеки України. Ефективне функціонування цієї ланки неможливе без ключового впливу правників-науковців.

УДК 351.862.8

Воробйов А.І., курсант 648 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ПРАВОВИХ ОСНОВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ, СПРЯМОВАНОЇ НА ГАРАНТУВАННЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ВІД ЗОВНІШНІХ І ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ

В умовах сьогодення Українська держава переживає складні трансформаційні процеси, прискорений рух яких покликаний до життя необхідністю формування ефективного державного механізму, який був би здатний ефективно виконувати свої функції, у тому числі й забезпечувати безпеку суспільства. У цьому контексті дуже важливе значення набувають процеси чіткої структуризації та належного системного оформлення всіх складових державного механізму, що забезпечують оборону та безпеку в єдину узгоджену систему.

Керуючись Резолюцією ПАСЕ 1713 (2007 р.), де вказано, що сектор безпеки може складатися з вищих органів управління, збройних сил, поліції у формі або в цивільному, жандармерії, служб розвідки, прикордонних служб, служб внутрішньої безпеки, а також міліції та військових формувань, що працюють на країну або пов'язані з нею, політична еліта нашої держави вжила заходів щодо запровадження такого комплексного утворення, яке б мало змогу охопити всі органи державної влади, Збройні Сили України, інші військові формування й отримало назву «сектор безпеки і оборони».

Ряд науковців, зокрема: В.К. Горovenko, С.Ю. Поляков, Р.П. Пасічний, В.Г. Пилипчук, акцентують увагу на тому, що Конституція України не містить цього терміну. Разом з тим, вони не бачать у цьому будь-яких обмежень щодо його впровадження та застосування на рівні актів законодавства. Додатковим аргументом цієї їх позиції слугує те, що і понятійну категорію: «воєнна організація держави» Основний Закон України також не містив, але означена категорія широко застосовувалась у великій кількості як національнобезпекових законів, так і інших нормативно-правових актах до прийняття у 2018 році Закону України «Про національну безпеку України». Таким чином, незважаючи на те, що в жодному приписі Конституції України не зустрічався термін «воєнна організація держави», останній у свій час увійшов у державотворчу практику України і використовувався у законах, а також в інших нормативно-правових актах.

На погляд С.Ю. Полякова, для того, щоб повноцінно використовувати відносно новий термін: «сектор безпеки і оборони України», обов'язково необхідно його запровадити на законодавчому рівні шляхом ухвали окремого кодифікованого Закону України «Про Сектор безпеки і оборони України та демократичний цивільний контроль над ним». Як вбачає науковець, це створить належне законодавче підґрунтя для реформування цієї важливої сфери державного життя, а також буде відповідати ч.1 пп.12, 17 і 19 ст.92 і не суперечити ст.17 Основного Закону України. Цей Закон повинен, як вбачається:

- давати визначення Сектору безпеки та оборони України, наводити перелік органів і посадових осіб, що входять до його структури, а також пов'язані з його діяльністю;

**Секція № 5. Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони**

- визначати основи державної політики, спрямовані на гарантування безпеки держави, суспільства та окремого індивіда від зовнішніх і внутрішніх загроз всіма структурними підрозділами сектора безпеки та оборони України;

- встановлювати засади оборони, а також повноваження органів державної влади, основні завдання та функції Збройних Сил й інших військових формувань, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, обов'язки підприємств, установ, організацій, їх посадових осіб, а також обов'язки та права громадян у сфері оборони;

- передбачати вичерпний перелік обмеження прав і свобод людини та громадянина на підставі Конституції України у зв'язку з функціонуванням структурних підрозділів сектора безпеки і оборони України;

- визначати правові засади організації та здійснення демократичного цивільного контролю над структурними елементами сектора безпеки та оборони України.

Разом з тим, чинний головний галузевий Закон з питань забезпечення національної безпеки: «Про національну безпеку України» також широко оперує понятійною категорією: «сектор безпеки і оборони», проте, з звуженням та іншим змістом, ніж заявлений законопроект.

Законом «Про національну безпеку України» були запроваджені нові стандарти демократичного цивільного контролю, розмежовано повноваження в сфері безпеки й оборони на всіх щаблях державної влади, починаючи від Президента України і закінчуючи органами військового управління оперативного рівня. Чітко прописана роль РНБОУ, Міністерства оборони України як центрального органу виконавчої влади, який є основним в питаннях організації оборони держави. Були розмежовані посади Головнокомандувача і начальника Генерального штабу ЗСУ. Відповідно, — перебудована вся вертикаль органів військового управління. Були закладені необхідні передумови досягнення балансу між довгостроковими оборонними потребами і потребами сьогодення. Зокрема, Головнокомандувач ЗСУ, як головна військово-посадова особа держави, очолює два ключових напрямки: розвиток (генерування) сил та застосування сил. Відповідно, Генеральний штаб як орган військового управління стратегічного рівня, відповідає за планування розвитку і застосування ЗСУ і має балансувати потреби видів та родів Збройних Сил, а також потреби і своєчасність формування комплектів військ для Командувача Об'єднаних сил, який здійснює безпосереднє управління їхнім застосуванням.

Відповідно до чинного галузевого Закону, сектор безпеки і оборони включає широкий спектр державних органів та інститутів, а також акцентує увагу на необхідності тісної співпраці з іншими. Тобто, ми бачимо досить розгалужену і гнучку структуру означеного сектору. Отже, при його

*Секція № 5. Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони*

функціонуванні головними універсальними завданнями для всіх його складових та суб'єктів, як вбачається, повинно бути:

дотримання принципів верховенства права, патріотизму, компетентності та департизації у функціонуванні сектору безпеки і оборони, забезпеченні його реформування та розвитку з дотриманням принципів демократичного цивільного контролю;

підвищення рівня координації та взаємодії у секторі безпеки і оборони;

формування уніфікованої системи логістичного забезпечення, здатної централізовано здійснювати управління ресурсами в інтересах забезпечення військ (сил) і засобів сектору безпеки і оборони під час їх оперативного застосування;

створення національної системи кібербезпеки;

здійснення професіоналізації сил оборони та створення необхідного військового резерву;

забезпеченні максимально доцільної консолідації правоохоронної діяльності у сфері відповідальності Міністерства внутрішніх справ України, підвищенні рівня довіри громадян до правоохоронних органів, розвитку Міністерства як цивільного центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує політику у сфері правоохоронної діяльності, захисту державного кордону, міграційної діяльності та цивільного захисту;

ефективному виконанні Національною поліцією України як центральним органом виконавчої влади функцій у сферах протидії злочинності, зокрема організованих, та забезпечення громадського порядку;

удосконалення та забезпечення ефективного функціонування єдиної державної системи цивільного захисту, приведення її у відповідність зі стандартами Європейського Союзу;

забезпечення ефективної реалізації політики безпеки у сфері захисту та охорони державного кордону України, а також охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

забезпечення прав і свобод громадян, надання якісних адміністративних послуг, ефективного контролю за міграційними процесами, дієвої боротьби з нелегальною міграцією, сприяння запровадженню безвізового режиму з Європейським Союзом;

зміцнення взаємодії з партнерськими спецслужбами держав — членів НАТО, зокрема, вжиття конкретних заходів взаємної довіри;

підвищення спроможностей Національної гвардії України до виконання завдань із підтримання громадської безпеки, фізичного захисту об'єктів критичної інфраструктури, участі в охороні і обороні державного кордону України, а також підтримки операцій Збройних Сил України у кризових ситуаціях, що загрожують національній безпеці, та в особливий період;

удосконалення системи планування застосування, управління та взаємодії сил безпеки і оборони під час ліквідації (нейтралізації) актуальних загроз;

створення єдиної системи ситуаційних центрів державних органів, що входять до сектору безпеки і оборони, а також інших органів державної та місцевої влади, забезпечення її ефективної координації з використанням можливостей Головного ситуаційного центру України, формування умов для забезпечення взаємодії цієї системи із Ситуаційним центром НАТО (SITCEN);

удосконалення державного управління та керівництва сектором безпеки і оборони, у тому числі систем забезпечення інформаційної і кібербезпеки, систем захисту інформації та безпеки інформаційних ресурсів.

Отже, пройшовши сім років кропіткої законотворчої роботи, роботи з розробки та впровадження стратегічних програмних документів, тисячі годин кропіткої роботи над нарощуванням потужностей оборонних та безпекових сил, ми бачимо значний результат, на котрому не намагаємося зупинятися.

УДК 355.02 (477) (094)

Гладкий В.П., курсант 630 навчальної групи, Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

НАУКОВІ ТА ПРАКТИЧНО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ

Як відомо, суспільні відносини між військовими організаціями країни та громадянським суспільством позиціонуються як сукупність унормованих правових взаємовідносин, що охоплюють політичні, соціально-економічні, фінансово-промислові та інші суспільно значущі процеси у сфері національної безпеки і оборони держави. Априорі, будь-яка воєнна організація країни завжди знаходиться під єдиним керівництвом органів державної влади і діяльність збройних сил, військових формувань і структур, що до них нормативно прирівнюються, повинна перебувати під демократичним контролем органів

*Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів
31 березня 2021 р., м. Харків*

публічної влади і суспільства й бути безпосередньо спрямованою на вирішення завдань щодо захисту державних інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Разом з тим, у функціонуванні сектору безпеки і оборони нашої країни, з огляду на наявність критичних загроз та небезпек, переважно зовнішнього характеру, існують певні прогалини як у правовому регулюванні, так і функціональному змісті окремих ланок означеного сектору.

Так, зважаючи на те, як стратегічні рішення вищої посадової особи сектору безпеки і оборони України, а саме: про початок або припинення воєнних дій, про проведення мобілізації, введення надзвичайного стану, — можуть вплинути на життя усієї країни, президентський контроль завжди має розглядатися як невід’ємна складова механізму державного управління. Водночас, аналіз чинного законодавства у цій сфері свідчить про необхідність внесення змін і доповнень як в частині повноважень Президента України, а саме: щодо гарантування дотримання вимог Конституції і законів України до форм та змісту діяльності органів сектору безпеки і оборони, недопущення їх використання для узурпації влади, порушення прав і свобод людини і громадянина, так і в частині визначення ролі та місця органів державного управління й місцевого самоврядування щодо здійснення тісної взаємодії з військовим командуванням, керівництвом силових структур при організації територіальної оборони, запобіганні терористичній діяльності, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру та під час виконання спільних завдань в інших кризових ситуаціях тощо.

Слід також констатувати, що в Україні комплексного дослідження характеру діяльності сектору безпеки і оборони як цілісної структури, особливостей його функціонування в умовах особливого періоду поки що не проводилось; досліджувались лише окремі його компоненти. Недостатня теоретична розробленість зазначених питань і необхідність наукового забезпечення діяльності як його суб’єктів, так протиріч у нормативно-правовому забезпеченні, вказують на актуальність обраної теми, зумовлюючи потребу у проведенні більш детального, поглибленого дослідження.

У вітчизняній науковій літературі поза увагою поки залишається розгляд самої теорії воєнної організації держави, концепція розвитку сектору безпеки і оборони, чинників, що впливають на його структуру, а також проблеми управління складовими сектору при виконанні особливих завдань у період впровадження правових режимів надзвичайного та воєнного стану.

Ряд вітчизняних науковців вбачають наявність ряду концептуальних правових проблем у функціонуванні сектору саме через відсутність єдиного законодавчого акту, що регулював би його діяльність.

Хоча основні напрями державної політики з питань національної безпеки України і визначено базовим Законом «Про національну безпеку України», для органів державної влади вони були й залишаються декларативними. Цим

Законом діяльність усіх державних органів країни не зосереджено на прогнозуванні, своєчасному виявленні зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, запобіганні їм та їхній нейтралізації.

Тому, як вбачається, основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності у суспільстві залишаються:

- у зовнішньополітичній сфері: посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, територіальні претензії з боку інших держав, насамперед, Російської Федерації, її спроби втручання у внутрішні справи України; зумовлена цим фактором загальна воєнно-політична нестабільність;

- у сфері власне державної безпеки: розвідувально-підривна діяльність іноземних спеціальних служб; загроза посягань з боку Росії на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян; розповсюдження організованої злочинної діяльності; загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України; можливість незаконного ввезення у країну наркотичних засобів та радіоактивних відходів; створення й функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних деструктивних політичних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави; прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України;

- у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України: недостатня ефективність наявних структур і механізмів забезпечення військової безпеки та стабільності; нарощування іншими державами поблизу кордонів України угруповань військ та озброєнь, які порушують співвідношення сил, що склалося; небезпечне зниження рівня забезпечення військовою та спеціальною технікою та озброєнням нового покоління Збройних Сил України, інших військових формувань, що загрожує зниженням їхньої боєздатності; повільність у здійсненні та недостатнє фінансове забезпечення програм реформування воєнної організації та оборонно-промислового комплексу України;

- у внутрішньополітичній сфері: недостатня ефективність контролю з боку органів державної влад, управління, органів місцевого самоврядування за дотриманням вимог Конституції і виконання законів України; можливість виникнення конфліктів у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин, радикалізації та проявів екстремізму в діяльності деяких об'єднань національних меншин та релігійних громад; загроза проявів сепаратизму в окремих регіонах України; структурна та функціональна незбалансованість політичної системи суспільства, нездатність окремих її ланок до оперативного реагування на загрози національній безпеці.

Отже, як напрямом нормативного впорядкування діяльності сектору безпеки і оборони, так і основним стратегічним напрямом державної політики

України у цих умовах, — залишається забезпечення готовності сектору безпеки і оборони України до відбиття російської агресії, більш активної протидії агресору за всіма правилами воєнної науки і воєнного мистецтва, вдосконалення системи оборони держави, налаштування ефективнішого стратегічного керівництва сектором безпеки і оборони України та військового управління силами оборони на основі принципів і стандартів НАТО.

УДК 351.746.1 (075.8)

Глушко О.М., курсант 617 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЗА
УМОВ СУЧАСНИХ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ**

Ефективне державне управління національною безпекою передбачає систематизацію, деталізацію, класифікацію, визначення закономірностей, взаємозв'язку та внутрішньої ієрархії між ними, а також основними поняттями, які використовуються при дослідженні національної безпеки. Сьогодні теорія національної безпеки та теорія державного управління оперує багатьма поняттями. Серед них, зокрема: «національна безпека», «стратегія національної безпеки», «регіональна безпека», «міжнародна безпека», «національні інтереси», «загроза національним інтересам», «система національної безпеки», «система забезпечення національної безпеки», «сектор безпеки».

При цьому, переважна більшість науковців позиціонує державне управління у сфері національної безпеки як сукупність дій, заходів, закладів органів державної влади, за допомогою яких забезпечується збереження цілісності суспільства, суспільний прогрес, в контексті дотримання взаємоприйнятого балансу інтересів особи (громадянина), суспільства і держави.

Аналізу та розв'язанню проблем державного управління в контексті забезпечення системи безпеки, у тому числі в умовах правової невизначеності окремих аспектів заявленої проблематики, присвячено чимало наукових робіт: О. Борисенко, С. Белої, А. Дегтяра, С. Домбровської, О. Євсюкова, О. Іляш, В. Коврегін, С. Майстра, С. Полторака, В. Садкового, Г. Ситника, В. Степанова, Д. Юрковського, інших.

Планування, розробка та реалізація ефективної політики у сфері управління національної безпеки є складною проблемою в силу своєї багатогранності та всебічності, тому що, перш за все, передбачає врахування економічних, соціологічних, психологічних та інших чинників у їх сукупності, взаємозв'язку та взаємозалежності.

Під державним управлінням (як універсальної категорії) розуміється комплекс спрямованих дій та заходів, за допомогою яких відбудеться узгодження інтересів держави, суспільства та громадян.

Державне управління у сфері національної безпеки спрямоване на захист: природи — як сфери, де існує людина; людини — її прав та свобод; соціальних груп — їх самобутності та статусу; суспільства — його цінностей, як матеріальних так і духовних, набутих протягом існування держави; держави — її суверенітету, державних кордонів, недоторканості, політичної та всебічної незалежності.

Сучасний погляд на державне управління як у сфері національної безпеки, так і в інших питаннях державного будівництва, вимагає комплексного підходу до правового забезпечення цієї галузі, вирішення проблем правового регулювання, намагання не допустити прогалин, слабких місць, невизначеностей, можливостей багатобічного тлумачення та неузгодженості базових понятійних категорій. До питань правового регулювання забезпечення безпеки країни відносять не лише традиційно питання воєнні, а й комплекс економічних, соціальних, соціологічних, релігійних, національно-етнічних, політичних (у тому числі, міжнародно-політичних) чинників тощо.

Питання створення системи державного управління у сфері національної безпеки за умови внутрішньо- й зовнішньополітичної діяльності України в умовах невизначеності та нестабільності, формування нових завдань суб'єктам, які вживають заходи у цій сфері у відповідь на тенденції та безпосередні загрози національній безпеці, що пов'язані з військовою агресією на суверенну територію України, у науковій літературі розглядалися з різних сторін. Це може бути пов'язано з тим, що формування системи державного управління України в умовах зовнішньої агресії – складний процес, який здійснюється в чіткій гармонії з міжнародно-правовими та загальноєвропейськими стандартами забезпечення провадження зовнішньополітичної діяльності держави, а також зі стандартами захисту суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів, реалізації її політичних, торговельно-економічних та інших національних інтересів, а також відновлення територіальної цілісності Української держави, реінтеграція тимчасово окупованих та неконтрольованих територій.

Як будь-яке соціально-правове утворення, система державного управління у сфері забезпечення національної безпеки України має свою мету (належний

розвиток і функціонування об'єкта впливу), принципи та функції, суб'єктний склад. При цьому, система вирішує завдання властивими тільки їй інституційними методами й інструментами, а також засобами, тобто, використовує певні організаційно-правові й функціональні механізми. Крім того, цю систему складають загрози національній безпеці у зовнішньополітичній сфері, національні інтереси, цінності та потреби (об'єкти), державні й недержавні суб'єкти забезпечення внутрішньо- й зовнішньополітичної діяльності України. Відповідно, до пріоритетів внутрішньо- й зовнішньополітичної діяльності щодо забезпечення національної безпеки України та його мети, можемо визначити загальні функції державного управління у сфері національної безпеки України в умовах нестабільності:

1. Стратегічне прогнозування в контексті нових загроз національній безпеці України, що можуть стати територіальними претензіями до України з боку окремих держав. Державне управління в цій сфері має вирішувати довгострокові, перспективні завдання, розв'язання яких відбуватиметься в умовах певної невизначеності, якщо органи виконавчої влади не матимуть прогнозів. В управлінському процесі прогнозування використовують і як функцію, і як принцип, і як метод управління. Тому, органи виконавчої влади України у сфері забезпечення національної безпеки мають розробляти прогнози, управляти ними, розв'язувати свої завдання на їх підставі.

2. Стратегічне планування щодо забезпечення національної безпеки у внутрішньо- і зовнішньополітичній сфері. Методика планування в державному управлінні в цій сфері ґрунтується на принципах науковості, комплексності, багатоваріантності рішень, виборі оптимального варіанта, нормативності тощо.

3. Організація державного управління у сфері внутрішньо- й зовнішньополітичної діяльності. Державне управління іноземними справами – це діяльність органів держави, спрямована на проведення зовнішньої політики України. Згідно зі статтею 18 Конституції України, зовнішньополітичну діяльність України спрямовано на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного й взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства на основі загально визнаних принципів і норм міжнародного права.

4. Координація діяльності органів виконавчої влади у внутрішньо- й зовнішньополітичній сферах, яку виконують МВС України, МО України, МЗС України, а також Воєнний кабінет РНБО (робочий орган Ради національної безпеки і оборони) в особливий період. Координація, як функція державного управління у сфері національної безпеки, забезпечує узгодження діяльності систем державного та військового управління в умовах нестабільності;

5. Контроль у державному управлінні у сфері національної безпеки має свої особливості щодо його здійснення як у мирний час, так і в особливий період, тобто, інформація про справжній стан справ щодо виконання завдань з забезпечення національної безпеки має надаватись безперервно, своєчасно та неспотворено.

Розглядаючи державне управління у контексті забезпечення державної безпеки, доцільно зупинитись на питаннях предметної компетенції базових складових сектору безпеки та оборони.

Правоохоронна та спеціальна сфера державного управління.

Правоохоронна та спеціальна діяльність у сфері державного управління здійснюється уповноваженими державою установами, організаціями та спрямована на запобігання виникненню умов і причин можливих та вчинених суспільно небезпечних явищ, припинення їх розвитку та ліквідацію наслідків.

Правоохоронна та спеціальна діяльність унеможлиблює її імплементацію з підприємницькою діяльністю та платними послугами.

Правоохоронна та спеціальна діяльність у сфері державного управління забезпечується здійсненням:

- правоохоронної діяльності;
- розвідувальної діяльності;
- контррозвідувальної діяльності.

Правоохоронна та спеціальна діяльність у сфері державного управління забезпечується:

- своєчасним прогнозуванням та виявлення тенденцій розвитку криміногенної ситуації, оцінювання ступеню небезпеки та масштабів злочинності на національному, регіональному, місцевому та міжнародному рівнях;

- спроможністю правоохоронних, розвідувальних органів та спеціальних служб випереджувального виявлення та своєчасного реагування на загрози у сферах державного управління, які впливають на національну безпеку України, з метою їх нейтралізації;

- постійним удосконаленням правових механізмів та організаційних засад протидії загрозам національним інтересам держави та суб'єктам національної безпеки;

- підвищенням рівня взаємодії правоохоронних органів та спеціальних служб у протидії злочинності, яка загрожує об'єктам національної безпеки України;

- випереджувальним визначенням шляхів та способів захисту та охорони об'єктів національної безпеки України;

- розробленням, затвердженням та впровадженням критеріїв оцінювання діяльності правоохоронних, розвідувальних органів та спеціальних служб;
- дієвою системою захисту державного управління від протиправних зовнішніх та внутрішніх впливів;
- якісним здійсненням спеціальної діяльності (розвідувальної, контррозвідувальної) по недопущенню проявів розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб на території України, впровадження дієвої системи захисту громадян України від протиправних впливів за межами України;
- постійним вдосконаленням засобів та технологій забезпечення національної безпеки суб'єктами здійснення правоохоронної та спеціальної діяльності, забезпечення висококваліфікованим персоналом.

Воєнна сфера державного управління.

Повна трансформація Збройних Сил держави під сучасні умови, виклики та вимоги.

Адаптування Збройних Сил до ведення сучасних (сетецентричних, гібридних, асиметричних) війн. Впровадження нових видів військового мистецтва, в першу чергу, в галузі військово-політичного управління озброєннями та стратегічного управління.

Збільшення інвестицій у нові, перспективні технології, що сприятимуть нарощуванню потенціалу ЗСУ та інших військових формувань, створених відповідно до законів України; при цьому ключове місце відводиться визначенню основних напрямків в галузі науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт з модернізації існуючих та розробки нових, високотехнологічних зразків озброєнь.

Розробка концепції сетецентричних підходів військового будівництва та підготовка військ (сил) до ведення сучасних воєнних дій.

Нарощування можливостей командування бойових дій в кіберпросторі, подальше формування його видових компонентів і зональних центрів при об'єднаних командуваннях.

Повсюдне відпрацювання сценаріїв наступальних і активних оборонних кібероперацій під час навчань і тренувань.

Підвищення рівня індивідуального захисту інформаційно-керуючих систем (кібергігієна) за рахунок підтримки в робочому стані і своєчасного оновлення спеціального захисного програмного забезпечення і операційних систем, а також використання кращих комерційних розробок в галузі забезпечення комп'ютерної, мережевої та інформаційної безпеки.

Розробка оперативних концепцій забезпечення безпеки військових комп'ютерних мереж і систем, архітектури їх побудови.

Повертаючись до суто правової проблематики з забезпечення державної безпеки, доцільно згадати основні галузеві закони: як чинний, так і той, що чинність втратив. Проте, обидва закони споріднює те, що державну політику з питань забезпечення національної безпеки вони регулюють: фрагментарно, незбалансовано та досить суперечливо.

Значною мірою, це є результатом відсутності в Україні попереднього законопроектного кваліфікованого аналізу та прогнозування державної політики національної безпеки, а також ефективних механізмів її впровадження, тобто, практичного, організуючого та регулюючого впливу з боку органів державної влади на основні стратегічні параметри (індикатори, показники) з метою досягнення національних цілей.

В контексті аналізу існуючої проблематики державного управління у сфері національної безпеки, доцільно окреслити одну з визначальних причин «обмежено задовільного» стану, — недостатня кількість відповідної методичної, наукової, навчальної літератури та відсутність належним чином підготовлених фахівців з державного управління у сфері національної безпеки.

Жодна з держав не в змозі одночасно охопити весь комплекс проблемних питань у сфері національної безпеки і приступити до їх вирішення. Є досить очевидні обмеження на засоби та ресурси, які є в її розпорядженні, способи їх застосування. Звідси постає необхідність визначення пріоритетних національних інтересів та цілей, які мають бути уточнені при розробці політики національної безпеки.

Беручи до уваги Україну, то за будь-яких умов, політика національної безпеки, перш за все, має бути націлена на забезпечення геополітичних інтересів України, її незалежності, політичної стабільності, прогресивного соціально-економічного розвитку.

При цьому, у сфері внутрішньої політики, головною передумовою досягнення захищеності національних інтересів має бути об'єднання нації для вирішення завдань духовного, культурного та матеріального порядку на ґрунті загальної стабільності та злагоди в державі, ненасильницького розв'язування внутрішніх суспільних конфліктів, а у зовнішній — на планування та здійснення зовнішньополітичних акцій під кутом зору забезпечення національних інтересів.

Отже, важливим чинником розуміння сутності державного управління в будь-якій сфері суспільної життєдіяльності, зокрема, національної безпеки, є усвідомлення його принципів, суб'єктів і функцій, які вони виконують. Ознайомившись із науковими напрацюваннями та нормативною базою в означеній сфері, визначаємо, що інституційний базис державного управління у сфері національної безпеки становлять відповідні сили (інституції), які реалізують загальні та спеціальні функції. Визначено також, що суб'єкти

системи державного управління у сфері національної безпеки тісно взаємодіють між собою, проте, кожний із них спеціалізується на вирішенні конкретних завдань, відповідно до своєї предметної компетенції. У результаті такої взаємодії, ці суб'єкти доповнюють один одного, у наслідок чого, утворюють єдину організаційно-функціональну систему, що є ядром забезпечення провадження безпекової внутрішньо- й зовнішньополітичної діяльності держави. Водночас, потребують законодавчої конкретизації роль і місце деяких публічних інституцій у забезпеченні національної безпеки України. Це стосується, зокрема, МЗС України, політичних партій, суспільних рухів, ЗМІ та ін., а, відтак, і їх методичний інструментарій функціонування.

Таким чином, при розробці та реалізації політики національної безпеки, головна увага має бути зосереджена на стратегічному плануванні, вирізнятися жорстким прагматизмом і точним розрахунком в напрямку реалізації національних інтересів, перш за все, тих, які визначають пріоритети державного будівництва.

УДК 343.974

Дорошенко О.Ю., курсант 618 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Градецький А.В.**, доцент кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОГО НАТОВПУ

Соціально-політичні тенденції, які домінують в Україні, актуалізують проблему протидії злочинним діям, що вчиняються особами в складі натовпу.

Масові скупчення людей завжди мають потенційну небезпеку та загрозу для життя індивідів. За певних обставинах, при нагнітанні напруженості, організована публіка може перетворитися на стихійний рух. Останнім часом рівень напруженості у місцях масового скупчення визначається ще й загрозою вчинення терористичних актів. У зв'язку з цим, у ході кваліфікації злочинів, вчинених групами осіб в місцях масового скупчення людей слід враховувати вплив такого явища як натовп, поведінка учасників якого майже не прогнозована, що ускладнює роботу правоохоронних органів щодо протидії масовим порушенням громадського порядку.

Важливою є розробка механізму запобігання трансформації гарантованих Конституцією України мирних зібрань громадян та права на самозахист у злочинний натовп, що не є можливим без врахування кримінологічних особливостей виникнення і функціонування масових групових дій. Отже, потребує розв'язання складна проблема дотримання балансу між правом громадян на опір недемократичному правлінню та політичний протест і захистом громадського порядку від злочинних посягань.

Під час вчинення дій натовпом характер вчинюваних правопорушень може бути досить різним: посягання на громадський порядок, особистість, здоров'я й життя людини, власність тощо. За підрахунками дослідників, під час заворушень вчиняються більше 20 видів самостійних злочинів, переважно – антигромадської спрямованості.

У Кримінальному кодексі України передбачено відповідальність за порушення громадського порядку в статтях 293–296, однак їх формулювання не є бездоганними із погляду законодавчої техніки, що ускладнює їх практичне застосування. Тому диспозиції цих статей потребують істотного коригування. Водночас у кримінології поняття злочинного натовпу залишається малодослідженим. Усе вищезазначене свідчить, що проблема протидії злочинним діям, які вчиняються особами в складі натовпу, надзвичайно актуальна та потребує наукового дослідження.

Сучасними вченими поняття натовпу визначається, зокрема, як відносно нетривале в часі скупчення великої кількості людей, що перебувають у безпосередньому контакті між собою, стан яких характеризується високим рівнем емоційного збудження, а поведінка зумовлена спонуканнями, установками та взаємною стимуляцією.

Саме при об'єднанні у велику групу малих, що складаються з індивідів, які обурені чимось із певного приводу, різко зростає вірогідність прояву стихійної поведінки, часто потенційно злочинної. Через спільність виражених почуттів, які переживають люди, оцінок і думок або зміну ситуації внаслідок певної події, велика група перетворюється в натовп, що може стати неконтрольованим правоохоронними органами або, навпаки, контрольованим із боку організатора, котрий має на меті використати натовп у власних корисливих цілях.

Різні способи впливу на натовп, що формують його з різних сторін, і дії, які вчиняє натовп, похідні від його змісту й форми. З'ясування природи натовпу надає змогу виробити ефективні методи впливу на нього та його лідерів із боку правоохоронних органів.

Особливістю натовпу є кількість його членів – ступінь масовості. Очевидно, що поняття «натовп» повинно виникати не стільки залежно від чисельності, скільки від його форми організації або ж дезорганізації та подальших спільних дій.

Натовп як прояв групової (колективної) поведінки має свій склад, який не є однорідний. Склад злочинного натовпу відповідно потребує детального аналізу на предмет з'ясування ролей і місця різних осіб у його структурі.

Натовп має такі соціально-психологічні ознаки та особливості:

- висока контактність, індивіди перебувають на близькій відстані, внаслідок чого вторгаються в персональні просторові зони;
- підвищена групова навіюваність, знижена ефективність дії механізмів контрनावіюваності (опору впливу навіювання);
- емоційна збудливість, підвищене хвилювання людей та емоційне сприймання дійсності;
- пригнічене відчуття відповідальності за власні вчинки і дії;
- у натовпі людина здатна на акти насильства, жорстокості, вандалізму, до яких за інших умов не вдалася б;
- зрівняння всіх – зведення людей до одного рівня психічних проявів та поведінки, наслідком чого є однорідність натовпу;
- за інтелектом натовп значно нижчий, ніж індивіди, що його утворюють.

Натовп, зокрема, характеризується цілим рядом тільки йому властивих психологічних властивостей:

1. У натовпі люди знаходяться в безпосередній близькості, «пліч-о-пліч», тому його можна назвати безпосередньою контактною групою, це фактична агломерація. Кількісно натовп важко визначити, він може складатися з 10, 20 і більш людей.

2. Відсутність структурної організації і, відповідно, зачатків організованої єдності. Зазвичай натовп – це неорганізована група людей, вона може виникати з організованої групи або покласти начало такій, але як окрема соціальна спільність не існує. Ця обставина робить поведінку натовпу практично непередбачуваною. До натовпу може приєднатися будь-хто, тобто натовп «не має меж».

3. Короткий час його існування. Натовп не є постійною групою, він існує протягом короткого терміну, після чого розпадається.

4. Емоційна взаємопов'язаність учасників. Особи, які створюють натовп, повинні бути об'єднані об'єктом загальної уваги, взаємодіяти один з одним або впливати один на одного, якщо елемент взаємодії відсутній, то особи, що знаходяться в одному місці, утворюють просте скупчення людей, але не натовп.

5. Нездатність до усвідомлення. Людський натовп існує виключно почуттями, логіка часто відсутня. Вступає в дію некерований стадний інстинкт, особливо, коли немає лідера. Загальні риси характеру, керовані несвідомим, об'єднують разом у натовпі.

Коли особи в складі натовпу вчиняють злочинні дії, то за характером вони є насильницькими.

Спираючись на вищевикладене, доречним є таке трактування поняття злочинного натовпу: це прояв співучасті в злочині, а тому йому притаманні закономірності розвитку спільної злочинної діяльності.

Злочинні дії, що вчиняються особами у складі натовпу, визначаються такими умовами: неорганізоване або слабо організоване проведення мітингів; недоліки в діяльності державних та громадських організацій; здатність людини піддаватися впливу радикально налаштованих учасників мітингів та провокаціям; моральне формування особистості в частині агресивного розв'язання конфлікту; доступність зброї для громадян; неадекватна реакція працівників правоохоронних органів на ситуацію, що склалася, тощо.

Протидія злочинним діям, що вчиняються особами в складі натовпу, має відбуватися на двох рівнях. Перший – це створення державою системи превентивних заходів щодо усунення детермінант вчинення учасниками масових заходів злочинних дій та їх нейтралізація. Другий рівень – дія органів кримінальної юстиції, шляхом забезпечення невідворотності відповідальності й покарання, виправлення осіб, насамперед тих, які виконували роль організаторів, керівників і провокаторів вчинення злочинних дій особами в складі натовпу.

УДК 623.458 (477)

Єпіков В.І., курсант 639 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Кондратюк-Антонова Т.В.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат філософських наук, доцент

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ ДОДЕРЖАННЯ ВИМОГ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЩОДО ВІЙСЬКОВИХ, ОБОРОННИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки розроблено відповідно до ст. 16 Конституції України, якою визначено, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи (катастрофи планетарного масштабу), збереження генофонду Українського народу, — є обов'язком держави.

Нинішню екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як

кризову, що формувалася протягом тривалого періоду через нехтування об'єктивними законами розвитку і безумовної необхідності відтворення природно-ресурсного комплексу України. Відбувалися структурні деформації народного господарства, за яких перевага надавалася розвитку в Україні сировинно-видобувних – найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості.

Глобальна актуалізація екологічної проблематики наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть, універсальність екологічної складової людського буття, – зумовлюють нагальну потребу збалансованого, цілісного, комплексного підходу до аналізу і розв'язання екологічних питань. Це засвідчують публікації результатів досліджень сучасних аспектів правового аналізу аграрної, екологічної, природоресурсової політики, що стосується екологічної проблематики взагалі.

У нашій державі прийняті закони, кодекси, інші нормативно-правові акти, основною метою яких є регулювання використання та охорони: навколишнього природного середовища, природних об'єктів та природних ресурсів. Це, насамперед, закони України: «Про охорону навколишнього природного середовища»(1991), «Про охорону атмосферного повітря»(1992), «Про природно-заповідний фонд», (1992), «Про пестициди і агрохімікати» (1995), «Про поводження з радіоактивними відходами» (1995), «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» (1995), «Про екологічну експертизу» (1995), «Про відходи» (1998), «Про рослинний світ» (1999), «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» (2000), «Про тваринний світ» (2001), «Про питну воду та водопостачання» (2002) та інші. Прийняті та діють низка «природоресурсних» кодексів: «Про надра» (1994), Лісовий кодекс України (1994), Водний кодекс України (1995), Земельний кодекс України (2001).

Центральне місце займає Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». Закон визначає концептуальні засади правового регулювання відносин: завдання та основні принципи охорони навколишнього природного середовища, право власності на природні ресурси та їх використання, екологічні права та обов'язки громадян, повноваження державних органів та органів місцевого самоврядування в галузі охорони навколишнього природного середовища, спостереження, прогнозування, обліку та інформування, стандартизації та нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища, відповідальність за порушення екологічного законодавства тощо.

Державний контроль за додержанням вимог екологічної безпеки щодо військових, оборонних об'єктів та військової діяльності на території України здійснюється відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», відповідно до якого, екологічна безпека є невід'ємною складовою

забезпечення національної безпеки. Суб'єктами забезпечення екологічної безпеки є: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада Національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, суди загальної юрисдикції, прокуратура України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, Збройні Сили України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України, громадяни України, об'єднання громадян.

У Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 16, ст.70) визначені мета і принципи національної екологічної політики. Метою національної екологічної політики є стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища України шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку України для гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем.

Відповідно до вказаного Закону, основними засадами державної екологічної політики є:

збереження такого стану кліматичної системи, який унеможливить підвищення ризиків для здоров'я та благополуччя людей і навколишнього природного середовища;

досягнення Україною Цілей Сталого Розвитку (ЦСР), які були затверджені на Саміті Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку у 2015 році;

сприяння збалансованому (сталому) розвитку шляхом досягнення збалансованості складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), орієнтування на пріоритети збалансованого (сталого) розвитку;

інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку та у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля;

міжсекторальне партнерство та залучення заінтересованих сторін;

запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, що передбачає аналіз і прогнозування екологічних ризиків, які ґрунтуються на результатах стратегічної екологічної оцінки, оцінки впливу на довкілля, а також комплексного моніторингу стану навколишнього природного середовища;

забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, підвищення рівня екологічної безпеки в зоні відчуження;

*Секція № 5. Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони*

забезпечення невідворотності відповідальності за порушення природоохоронного законодавства;

застосування принципів перестороги, превентивності (запобігання), пріоритетності усунення джерел шкоди довкіллю, «забруднювач платить»;

відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за доступність, своєчасність і достовірність екологічної інформації;

стимулювання державою вітчизняних суб'єктів господарювання, які здійснюють скорочення викидів парникових газів, зниження показників енергота ресурсоемності, модернізацію виробництва, спрямовану на зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, у тому числі вдосконалення системи екологічного податку за забруднення довкілля та платежів за використання природних ресурсів;

упровадження новітніх засобів і форм комунікацій та ефективної інформаційної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Відштовхуючись від зазначених засад, можливо сформулювати і відповідні основні принципи національної екологічної політики:

відкритості, підзвітності, гласності органів державної влади;

участі громадськості у формуванні державної політики;

дотримання екологічних прав громадян;

заохочення до ведення екологічно відповідального бізнесу та екологічно свідомої поведінки громадян;

запобігання екологічній шкоді;

міжнародної співпраці та євроінтеграції.

відповідальність органів виконавчої влади за доступність, своєчасність і достовірність екологічної інформації;

доступність, достовірність та своєчасність отримання екологічної інформації.

Під час воєнних дій (збройного конфлікту) порушуються фундаментальні права людини та громадянина на екологічну безпеку, здорове довкілля, охорона яких закріплена у низці нормативних актів національного законодавства.

Серед основних функцій суб'єктів забезпечення екологічної безпеки України є: здійснення постійного моніторингу впливу на національну безпеку процесів, що відбуваються в політичній, соціальній, економічній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній, воєнній та інших сферах, релігійному середовищі, міжетнічних стосунках, прогнозування змін, що відбуваються в них та потенційних загроз.

Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»» серед наявних небезпечних екологічних і техногенних викликів і загроз зазначає:

*Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів
31 березня 2021 р., м. Харків*

відсутність дієвого захисту критичної інфраструктури паливно-енергетичного комплексу від еколого-техногенних впливів та зловмисних дій.

У Законі України «Про оборону України» від 06.12.1991 р. № 1932-ХІІ центральні та інші органи виконавчої влади наділені низкою повноважень у сфері оборони, хоча вони і носять допоміжний характер при формуванні чисельного складу Збройних Сил України. І, як вбачається, доцільно було б за ними закріпити повноваження щодо моніторингу, збору інформації з питань екологічного захисту.

Ряд похідних підзаконних нормативних актів містить низку запланованих заходів щодо гарантування екологічної безпеки під час воєнних дій. Серед таких, зокрема, є подання міжнародних позовів проти Російської Федерації в інтересах держави Україна, підприємств державної та іншої форм власності та громадян України, що постраждали від окупації Криму та військових дій на території Донецької і Луганської областей; моніторинг екологічної ситуації на Сході країни в зоні військових дій, у тому числі, із залученням сучасних засобів дистанційного зондування землі, що є в Україні, задіяти Урядову інформаційно-аналітичну систему надзвичайних ситуацій.

Значна увага у національному законодавстві України спрямована на здійснення екологічної політики у військовій сфері шляхом екологізації військово-технічної політики держави; формування екологічного світогляду і природоохоронної свідомості військового керівництва, особового складу військ Збройних Сил України; проведення наукових досліджень і науково-технічних розробок з метою оцінки, поліпшення і стабілізації екологічного стану в районах розташування військових частин і об'єктів, у тому числі іноземних; впровадження в Збройних Силах України екологічної паспортизації об'єктів, налагодження системи екологічного моніторингу гарнізонів і підприємств оборонного сектору, включення її до системи державного моніторингу навколишнього природного середовища; обов'язковість особистої юридичної відповідальності за порушення природоохоронного законодавства з боку військовослужбовців, у тому числі іноземних військ, тимчасово дислокованих на території України, і персоналу підприємств оборонного спрямування; розробка і реалізація комплексної програми забезпечення екологічно безпечної діяльності Збройних Сил України на перспективу.

Право людей на екологічну безпеку забезпечуються під час воєнних дій водночас і активними діями державних органів влади, місцевого самоврядування і самостійно громадянами України.

Отже, екологічна безпека позиціонується як такий стан довкілля, при

якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

Таким чином, в доктринальному плані вбачається за необхідне переосмислення на базі чинного екологічного законодавства нових підходів щодо регулювання правовідносин з екологічної безпеки у процесі здійснення повсякденної діяльності військ (сил) та мінімізації екологічних ризиків при веденні бойових дій (на базі визнання природного середовища, природних об'єктів та природних ресурсів як об'єктів правового регулювання, що повинно суттєво змінити зміст і спрямованість екологічного права нової сучасної української доби).

Безумовно, що окреслена проблематика стосується і функцій та компетенції окремих частин та підрозділів Національної гвардії України, що виконують свої завдання по забезпеченню охорони атомних об'єктів та ліквідації наслідків надзвичайних екологічних ситуацій природного або техногенного характеру (згідно ст. 2 Закону України «Про Національну гвардію України»).

УДК 351.743:342.77

Єпіков В.І., курсант 639 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Курило О.І.**, старший викладач кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

МИРОТВОРЧА МІСІЯ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА МИРУ В КОНТЕКСТІ КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Російсько-український конфлікт вже протягом шести років калічить долі багатьох невинних людей, тому з перебігом часу керівництвом України було висунуто ряд різних ідей, які спроможні заморозити чи взагалі усунути сутичку на сході. Однією з таких ідей дивлячись на світовий досвід було запропоновано ввести миротворчий контингент для забезпечення миру та безпеки на сході України.

Є певні умови які є необхідними для операції ООН з підтримання миру на Донбасі.

Отримати юридичну підставу, тобто відповідну резолюцію – так званий «мандат» Ради безпеки ООН. Припинити гарячу фазу збройного конфлікту,

оскільки операція ООН з підтримання миру здійснює свій мандат виключно в пост-конфліктній ситуації, коли сторони уклали мирний договір або договір про перемир'я.

Загальними принципами здійснення Організацією Об'єднаних Націй миротворчих операцій є такі:

- Згода сторін конфлікту. Не можна нав'язати миротворчу операцію стороні, яка цього не бажає;

- Безсторонність, тобто не підтримання якоїсь сторони конфлікту;

- Відмова від застосування сили, окрім самооборони.

Першим ідею введення блакитних шоломів ввів колишній президент України Петро Порошенко. Він чітко зазначив, що миротворці не повинні стояти лише на лінії зіткнення, тим чи іншим чином припиняючи ескалацію конфлікту. За його словами, миротворці мають право роззброювати незаконні збройні формування та забезпечувати відсутність іноземних військ на окупованій території.

Трохи пізніше ідею миротворців на Донбасі висловив Президент Росії Володимир Путін, але його бачення цієї місії з нашою стороною різнилися. Українська сторона бачила миротворців, як інструмент активного припинення конфлікту шляхом роззброєння незаконних збройних формувань та забезпечення відсутності іноземних військ на окупованій території. Ідея російського лідера ґрунтується більш на пасивному впливі миротворців, тобто миротворці можуть перебувати лише на лінії розмежування сторін – для забезпечення безпеки місії ОБСЄ. Крім того, він вважав, що ввести миротворців на схід України можна лише після розведення сторін і відведення важкої техніки, і лише за узгодженням із представниками т. зв "ДНР" і "ЛНР".

Українську сторону вище зазначені вимоги не задовільнили, тому до спільного проекту сторони так і не дійшли.

На сьогодні Міністерством з питань тимчасово окупованих територій представлено своє бачення миротворчої місії на Донбасі. Яке досі не має кінцевого варіанту, але зрозуміло вже зараз, що це може бути одна з найдорожчих місій.

Українська схема розміщення миротворців включає 3 напрямки – військовий, поліцейський і цивільний. На чолі – Міжнародна перехідна адміністрація, як під час миротворчої місії в Хорватії в 90-х роках минулого століття, яка бере на себе функції держави, а не окремого органу.

На сьогодні схема розміщення миротворців ще допрацьовується і остаточне рішення про її майбутнє має ухвалити Рада національної безпеки і оборони України, а також і президент України.

Подібна місія таких масштабів буде коштувати щонайменше від мільярда доларів.

Ще проблематичність такої місії полягає в тому, що миротворчий контингент повинен бути представлений з країн нейтралітетів. Масштаб подібної операції потребує понад 25 000 миротворців-військових, плюс від п'яти до десяти тисяч поліцейських та цивільного персоналу.

Миротворних місій такого просторового та кількісного масштабу ніколи не було в ООН. Доволі туманним є бачення, як це будуть адмініструвати і які країни будуть готові надати таку кількість персоналу. На сьогодні найбільший персонал, 8 тисяч, пропонує Китай. Найбільші зараз є в Індії та Пакистані. А з європейських країн максимум – Франція і Німеччина по 800 миротворців.

Проте вище зазначена ідея може і не втілитись ніколи у життя саме через не згоду сторін конфлікту. Російська Федерація з юридичної точки зору є стороною міжнародного збройного конфлікту з Україною, хоча вона сама це не визнає та намагається заперечувати. Все ж таки незалежно від того, чи визнає Росія себе стороною конфлікту чи ні, але вона таки може погодитися на проведення операції з підтримання миру під егідою ООН. Головною перепорою для запровадження місії є саме розбіжності сторін по проведенню операції.

На сьогодні тема миротворців принесла певну втому деяким державам-учасникам «нормандського формату». Риторика обережно почала змінюватися. Так наприклад, Етьєн де Понсен (фр. Etienne de Poncins) – французький дипломат, Надзвичайний і Повноважний Посол Франції в Україні, коментуючи розгортання миротворчої місії ООН на Донбасі, зазначив, що на деяких прикладах ми бачимо миротворчі місії з негативної сторони, як було на Кіпрі, тому до введення миротворців на схід України відношення досить скептичне.

Вище прем'єр-міністр з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій Олексій Резніков запропонував ще один миротворчий формат для Донбасу – миротворці ОБСЄ. Варто відзначити, що документами, які регулюють діяльність цієї організації, передбачена така можливість, але практично вона не застосовувалася жодного разу. Проте як показує світовий історичний досвід, теорія інколи дуже відрізняється від практики.

Тож новий можливий варіант введення миротворців ОБСЄ на окуповані території у старих форматах домовленостей і діалогу, мабуть, так і залишиться теорією.

Найголовніше, що допоки дипломати «розгортають» переговорний процес щодо миротворчої місії – на Донбасі далі точаться бої, гинуть люди і лінія розмежування все глибше вражає серця і свідомість тих, хто понад шість років живе у пеклі війни.

УДК 340.1(477)

Єременко О.В., курсант 648 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВОЇ ПАРАДИГМИ

Існуючі воєнні ризики та виклики національній безпеці України характеризуються постійними змінами воєнно-політичної обстановки та довгостроковим характером воєнних загроз. Вони носять комплексний характер і включають, зокрема, поєднання військової агресії з інформаційно-психологічною війною, скоєння терористичних актів, атаки на об'єкти критичної інфраструктури та дії в кібернетичному просторі, протидії входження України до існуючих та перспективних систем колективної безпеки.

Не викликає сумніву необхідність повної ревізії надбань правової науки радянського часу, яка значним чином гальмує розвиток сектору національної безпеки і оборони на шляху до запровадження євроатлантичних стандартів, що підтвердили свою ефективність у державах сталої демократії. Такі амбітні ідеї вимагають систематизації знань про сутність та особливості військово-правових відносин, які були напрацьовані протягом років незалежності нашої держави. Слід визнати, що наявні наукові розвідки з правових аспектів функціонування держави в особливих умовах на сьогодні носять фрагментарний характер та не дозволяють в повній мірі забезпечити його належне наукове і навчально-методичне супроводження.

Багато різних українських вчених досліджували та досліджують проблематику військового права. Хотілося б зазначити, що військове право в нашій державі являється цілісною галуззю національного права, яке відіграє важливу роль, насамперед, у стандартизації військово-публічних відносин. Говорячи про важливість військового права, не можна не звернути увагу на те, що воно в нашому суспільстві вирішує питання, які, як вбачається, є справою всього Українського народу. Варто завжди пам'ятати, що військове право спрямоване на захист національних інтересів і цим самим воно є важливим для нас.

Звернення до теоретико-методологічного аналізу військово-правової парадигми зумовлене декількома обставинами. По-перше, до цього змушує сам феномен військового права, місце та роль якого в регулюванні сучасних збройних конфліктів суттєво зростає. Між тим, ці обставини ще не спонукали фахівців до предметного теоретичного розгляду цих питань, хоча, як свідчать

останні події, пов'язані з агресією Росії проти України, – без залучення військово-правової складової, вирішення цього конфлікту неможливе. Друга обставина пов'язана з необхідністю відновлення та подальшої розробки теорії військового права України, яка свого часу була безпідставно призупиненою. Мова йде про військове право як науку.

Крім буденних уявлень про військове право, в науковій літературі зустрічаються дефініції, які оцінюють його як комплексну галузь права. Так, у підручнику «Військове право» за редакцією І.М. Коропатніка, І.М. Шопіної, дається наступне його визначення: «Військове право України є комплексною галуззю національного права, здійснює регулювання військово-публічних відносин, суб'єктами яких є не лише військовослужбовці, але спеціально визначені законом органи державної влади та управління, військові частини та установи, органи військового управління».

З проблематикою становлення науки та навчальної дисципліни «Військове право» безпосередньо пов'язані питання вдосконалення правового регулювання системи національної безпеки нашої держави. Відповідно до Закону України «Про Національну безпеку України», національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз.

Погоджуючись з думкою Пилипчука В.Г., що у сучасних умовах глобалізації відбувається кардинальна трансформація систем національної, колективної та міжнародної безпеки, реальних і потенційних викликів і загроз безпеці людства та міжнародному правопорядку, що зумовлює відповідні зміни у суспільних відносинах та їх правовому регулюванні, слід додатково окреслити увагу на розгортанні гібридної війни з боку РФ як певного об'єктивного фактору та, відповідно, потреби належного правового регулювання відповідного кола суспільних відносин у швидкоплинних умовах. За цих обставин правове забезпечення в галузі національної безпеки і оборони, як свідчить аналіз, не завжди своєчасно і ефективно врегульовувало нові суспільні відносини у цій сфері. Водночас, суттєво збільшився масив нормативно-правових актів, що регламентують питання національної безпеки і оборони України. Така сукупність правових актів становить окрему галузь законодавства і регламентує визначене коло суспільних відносин з питань національної безпеки і оборони України.

Стаття 17 Конституції України визначає правові основи захисту державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності України та інші аспекти забезпечення національної безпеки і оборони. Дане питання регулюють також ціла низка інших законодавчих актів. Таким чином, законодавство визначає компетенцію і повноваження державних органів у цій

сфері. Тобто, існування окремої галузі законодавства, що регламентує національну безпеку і оборону є очевидним.

Як стверджує Доронін І.М., право національної безпеки виникло як проміжний результат наукової дискусії щодо самого предмету національної безпеки. Традиційно термін «національна безпека» розумівся в широкому та вузькому значенні. Якщо на ранніх стадіях побудови та розвитку системи управління в сфері національної безпеки мова йшла, переважно, про вузьке поняття, тобто, сприйняття «національної безпеки», передусім, у контексті оборони держави, то у подальшому більшість науковців розглядали зазначене поняття в найширшому розумінні.

На політичному рівні «питання національної безпеки» розглядається як синонім практично будь-якої нагальної проблеми, що виникає у державному управлінні. Після початку агресії проти нашої держави у 2014 році, відбувається зміна підходів у загальному розумінні етимологічного змісту понятійної категорії «національна безпека». Зазначене поняття стає менш широким та всеохоплюючим. Можливо навіть визначити, що термінологічно «національна безпека» обмежується як більш вузький, спеціалізований термін, що характеризує певні процеси у сфері оборони держави.

У Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, зазначені актуальні загрози національній безпеці, серед яких: російська агресія; неефективність системи забезпечення національної безпеки і оборони України; корупція та неефективна система державного управління; економічна криза, виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення; загрози енергетичній безпеці; загрози кібербезпеці і безпеці інформаційних ресурсів; загрози безпеці критичної інфраструктури тощо.

Серед складових національної безпеки, у контексті дослідження не можна оминати і воєнну безпеку, що визначається як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз.

З метою дослідження: суспільних відносин у сфері національної безпеки і оборони як однієї з основних функцій держави; правових основ захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканності кордонів України, правового забезпечення державної і воєнної безпеки та безпеки державного кордону; проблем законодавства і права у сфері національної, колективної та міжнародної безпеки; системи і державно-правових механізмів забезпечення національної безпеки і оборони України; нормативно-правового регулювання діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони, військових правоохоронних органів та органів військового правосуддя; правових проблем імплементації стандартів країн – членів

Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору у законодавство України, – Міністерством освіти і науки України введено у дію Наказ від 28 грудня 2018 року №1477 «Про затвердження примірнього переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право». Наказом затверджується рекомендаційний Примірний перелік та опис предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право», до якого, відповідно, входять «Право національної безпеки», «Військове право».

Отже, розгляд теоретичних і прикладних засад щодо запровадження і розвитку в Україні Права національної безпеки та Військового права як самостійних галузей права, навчальних дисциплін та підгалузей правничої науки, дає змогу дійти таких основних висновків і пропозицій:

1) запровадження наукової спеціалізації 25.256.01 – «право національної безпеки; військове право», надає можливість розпочати комплексне опрацювання актуальних проблем правового забезпечення національної безпеки і оборони в умовах гібридної війни, глобальних викликів і загроз, трансформації систем національної, колективної та міжнародної безпеки;

2) розвиток військового права сприятиме відновленню в Україні системи військової юстиції, захисту прав військовослужбовців та членів їх сімей, а також захисту прав, свобод та безпеки людини і громадянина у воєнній сфері, в ході воєнних конфліктів, проведення антитерористичних, воєнних та миротворчих операцій;

3) розроблені засади визначення наукових спеціалізацій в галузі юридичних наук можуть бути взяті за основу спеціальності «державна безпека», а також в інших галузях української науки, після їх відповідного опрацювання науковими установами НАН України і національних галузевих академій наук України.

УДК 355.45:351.865(477)

Жилун Я.В., курсант 640 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

**ПРАВОВІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ
КРАЇНИ**

Утвердження України як суверенної і незалежної держави, відповідно до статті 1 Конституції України, значною, якщо не вирішальною, мірою залежить від забезпечення її національної безпеки.

На тлі зростаючих загроз, постають нові виклики національній безпеці: у сировинній, енергетичній, фінансовій, інформаційній, екологічній, продовольчій та інших сферах. Загрози від поширення зброї масового ураження, тероризм, організована злочинність, кіберзагрози, нелегальна міграція, сепаратизм, міждержавні конфлікти стають все більш інтенсивними, зачіпають все нові сфери забезпечення національної безпеки. Спостерігається небезпечна тенденція перегляду державних кордонів з порушенням норм міжнародного права, застосуванням сили і погрози силою вирішувати міжнародні проблеми.

Свідченням цієї тенденції є збройний конфлікт на Сході України за участі Російської Федерації та анексія нею Автономної Республіки Крим і міста Севастополь, чим порушується державний суверенітет і територіальна цілісність України.

Питання оборони, національної безпеки, розвитку теоретичних засад державного управління у сфері обороноздатності країни, реформування сектора безпеки, насамперед, Збройних Сил та інших військових формувань, присвячені численні публікації вчених-правознавців, вчених інших галузей, керівництва Збройних Сил та інших збройних формувань і правоохоронних органів. У контексті тематики дослідження, можна відзначити праці: Б. Андресюка, В. Антонова, О. Белова, В. Богдановича, Ю. Бута, В. Вагапова, В. Горбуліна, В. Гончаренка, О. Гриненка, М. Денежкіна, В. Картавцева, Б. Кормича, В. Костицького, Е. Лісіцина, В. Ліпкана, В. Лішавського, С. Нечхаєва, Ю. Оборотова, М. Орзіха, Б. Пережняка, С. Прилипка, В. Радецького, Г. Ситника, В. Толубка, Ю. Тодики та інших, які досліджували питання організаційно-правового забезпечення сектору безпеки та оборони України.

Попри це, правове забезпечення та регулювання безпеки та оборони держави не є статичною категорією, а постійно потребує змін з огляду на відповідні зміни суспільних відносин, зокрема, пріоритетів державного будівництва, що підтверджує актуальність дослідження.

Закономірно, що усередині будь-якої системи існують недоліки, однак необхідно усвідомлювати, що ціна такого недоліку може бути занадто високою, що відобразиться на роботі усього механізму роботи системи. Така ж ситуація і з системою національної безпеки: необхідно раціонально поглянути на ситуацію, що склалася, і пропорційно співвіднести загрози і виклики, що постали перед Україною у сучасних умовах.

Незважаючи на підтримку Україною проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року

№ 70/1 глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року та прийняття цілої низки нормативно-правових актів, спрямованих на розвиток цього напрямку діяльності, наразі не сформовано єдиного цілісного уявлення (концепції) щодо механізмів державного регулювання, спрямованих на забезпечення сталого розвитку країни, забезпечення її без пекових складових, а увагу у прийнятих документах, переважно, зосереджено на аналізі сучасної ситуації у різних сферах життєдіяльності (економічній, екологічній, соціальній тощо) та констатації проблем, що заважають подальшому розвитку країни.

В аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень зазначено: «Система забезпечення національної безпеки України виявилася неспроможною ефективно протистояти російській агресії. Сектор безпеки та оборони, як основний складовий елемент системи забезпечення національної безпеки, донині остаточно не сформований і не готовий діяти як єдина функціональна структура. Переважна частина озброєння, військової і спеціальної техніки його суб'єктів морально і фізично застаріла. Система управління військовими формуваннями та правоохоронними органами, їх розвідувальне, матеріально-технічне, кадрове та інше забезпечення не відповідають вимогам сучасних воєнних конфліктів».

Логічним результатом такої роботи є відсутність кардинальних позитивних зрушень у забезпеченні сталого розвитку та складових національної безпеки, про що свідчить динаміка змін показників реальної ситуації у різних сферах життєдіяльності. Так, оцінка змін 25 індикаторів, визначених у Стратегії сталого розвитку «Україна –2020», затвердженій Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5, показала незначну позитивну динаміку лише за окремими показниками. Досягти визначених Стратегією цілей, особливо щодо інституційних перетворень та впровадження нових дієвих державних механізмів, спрямованих на забезпечення національної безпеки в цілому, на даний час не вдалося.

Відтак, механізми забезпечення системи національної безпеки не знайшли належного відображення у законах, і, відповідно, не стали підґрунтям для здійснення реформ. Так, у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» йдеться лише про сталий соціально-економічний розвиток України, сталий розвиток економіки. Попри те, що від прийняття глобальних цілей сталого розвитку на саміті ООН у 2015 році минуло 5 років, у цьому Законі їх значну частину не враховано, як і не визначено, зокрема, засади державної політики сталого розвитку.

На думку Т.А. Стукаліна, ми можемо бачити, що в першу чергу, руйнуванню сектору національної безпеки та оборони з часів набуття незалежності і до майже 2014 року, сприяла популістська декларація усіх урядів щодо створення професійних Збройних Сил,

оптимізацію органів управління ними, вирішення багатьох питань стратегічного планування та «розвитку» ЗСУ і інших військових формувань за рахунок «позаблоковості» тощо.

Аналізуючи зміст актів військового законодавства та численні «доктрини» і «стратегії» того часу, можна дійти висновку, що означений нормативний та доктринальний масив, в цілому, оказував негативний вплив на належне функціонування сектору безпеки та оборони і його ймовірну позитивну динаміку розвитку. А саме:

- положення про демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони хоч і були законодавчо визначені, проте, по суті своїй були чисто декларативними та не мали будь-якого процесуального механізму забезпечення, що значно послабило громадський та парламентський контроль над силовими структурами;

- ЗСУ та інші військові формування були поступово переорієнтовані з нейтралізації зовнішніх загроз на, переважно, поліцейські функції, пов'язані з використанням збройних формувань всередині країни;

- органи державної влади і управління знехтували потребами планового, поступового стратегічного розвитку держави шляхом прийняття численних взаємосуперечливих та суто декларативних «стратегій» і «доктрин» розвитку сектору безпеки і оборони, що призвело до послаблення обороноздатності країни;

- у редакції Воєнної доктрини 2012 замість терміна «війна», використовується: «воєнний конфлікт», що, своєю чергою, нівелювало завдання оборони країни; водночас ставилась мета: «запобігання та ліквідація чи нейтралізація воєнного конфлікту», чим зі Збройних Сил фактично знімались завдання організації оборони країни, а застосування воєнної сили визнавалось другорядним та останнім фактором;

- пріоритет вирішення військових конфліктів віддавався політико-дипломатичним та іншим невійськовим засобам;

- вірогідність виникнення війни ставилась під сумнів та визнавалась малоімовірним, не прогнозувалось і не передбачалось можливості переростання локальної війни у регіональну;

- задекларована позаблоковість України об'єктивно знижувала рівень обороноздатності країни через обмежені можливості інших країн-стратегічних партнерів надавати їй військову допомогу;

- законодавчо не були визначені критерії оборонної достатності, що також не сприяло розвитку Збройних Сил і інших військових формувань.

На даний час «військово-безпекове» законодавство має позитивну динаміку розвитку. Проте, на жаль, багато суспільно-політичних чинників, що потребують «нормативної реакції», залишаються актуальними.

Так, В.О. Антонов вважає, що водночас непростими залишаються внутрішні виклики національній безпеці: агресивні дії Росії, що здійснюються для виснаження української економіки і підриву суспільно-політичної стабільності з метою знищення держави Україна і захоплення її території; неефективність системи забезпечення національної безпеки; корупція та недосконалість системи державного управління; витратна економічна модель та економічна криза; виснаження фінансових ресурсів держави; зниження рівня життя населення; викривлення демократичних процедур, що штучно стримують процеси кадрового оновлення державних органів; – все це зумовлює слабкість, а подекуди й неспроможність держави виконувати свої функції у сфері забезпечення національної безпеки. Такий стан справ змушує заново оцінити рівень і вплив загроз життєво важливим інтересам України, визначитися у стратегічних пріоритетах політики національної безпеки та напрямках удосконалення механізмів її реалізації.

Додатково науковець зазначає, що у сучасній конституційній теорії і практиці України ще не визначений категоріально-правовий інструментарій пізнання сутності, змісту та структури системи національної безпеки. Також недослідженими залишаються такі важливі проблеми, як принципи організації, взаємозв'язку складових елементів самої системи національної безпеки.

Дослідження цих проблем має не лише теоретичне, а й безпосередньо практичне значення, оскільки повинно бути спрямоване на розробку дієвих Стратегії національної безпеки України і Воєнної доктрини України, доктрин, концепцій, стратегій і програм, а також бути основою для напрацювання цільових настанов та керівних принципів воєнного будівництва системи забезпечення національної безпеки, визначати напрями діяльності органів державної влади в конкретній обстановці з метою своєчасного виявлення, відвернення і нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України.

Проблеми конституційно-правового забезпечення національної безпеки України складаються з трьох підрозділів, у яких розглянуто питання: реалізації стратегічних завдань національної безпеки України на сучасному етапі, її конституційних гарантій і актуальні питання законодавчого забезпечення реалізації стратегії національної безпеки України. Стратегія національної безпеки повинна бути відправним пунктом для формування конституційно-правових засад системи національної безпеки, всієї діяльності по розбудові незалежної України. Адже саме Стратегія національної безпеки визначає пріоритетні цілі, завдання, принципи та механізми захисту життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. Головна мета Стратегії – забезпечити такий рівень національної безпеки, який би гарантував права і свободи людини і громадянина, сталий інноваційний

розвиток України, її культури та ідентичності, конкурентоспроможність економіки, подальше зміцнення міжнародних позицій та авторитету Української держави в сучасному світі. Забезпечення національної безпеки держави постає як одна з найважливіших умов здійснення вказаних перетворень, реалізації стратегічної мети побудови України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної і правової держави.

Отже, як вбачається, основною умовою ефективності реалізації завдань захисту національних інтересів від реальних і потенційних загроз, – є прискорене реформування структур безпеки й оборони держави та підвищення ефективності функціонування всіх, без винятку, суб'єктів забезпечення національної безпеки. Звісно, це, як і будь-яка якісна зміна, вимагає часу, однак результат вчинення або відмови від вчинення таких дій прямо впливатиме на стан держави як такої, що може належним чином забезпечити захист своїх інтересів.

УДК 351.86

Журбелюк Д.В., курсант 649 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНО-ПРАВОВІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ

У системі забезпечення державних пріоритетів України, однією з основних складових є реалізація державних інтересів у сфері охорони державного кордону, основною метою якої, в кінцевому рахунку, є гарантування суверенітету, територіальної цілісності України та її незалежності.

Захисна (силова, правоохоронна, охоронна) функція є основною, що покладена на Державну прикордонну службу Конституцією України та відповідними законами та, апріорі, повинна забезпечити недоторканість державного кордону та територіальної цілісності держави. Передбачає охорону об'єктів прикордонної служби, захист таємниці та організації режимних заходів, захист персоналу від негативного впливу (фізичного та морального характеру) з боку правопорушників.

В результаті переформатування прикордонного відомства у відповідність до європейських стандартів та переходу до суто поліцейської структури, як

вбачається, було втрачено суто військову компоненту, яка повинна входити до захисної функції. Відповідно до вимог Закону України «Про Державну прикордонну службу України», органи охорони державного кордону не мають такої функції, як: ведення загальновійськового бою, а застосування зброї прикордонниками повинно здійснюватись лише у випадках виконання ними правозастосовних та правоохоронних функцій.

Аналіз нормативно-правових актів України свідчить, що норми чинного законодавства не містять нормативно закріплених дефініцій ключових понять, серед яких, зокрема: «сфера прикордонної діяльності», «прикордонний простір», «прикордонна безпека», «забезпечення прикордонної безпеки», «прикордонна сфера», «забезпечення національної безпеки в прикордонній сфері».

Відсутність у національному законодавстві універсальної термінології, що охоплював би усі питання, пов'язані із забезпеченням національної безпеки у сфері безпеки державного кордону, об'єктивно спонукає активно вести науковий пошук щодо розробки та узагальнення відповідного понятійного апарату.

В останні роки, науковці, серед яких: Ананьїн О.В., Литвин М.М., Марченко Б.М., Мельников О.Г., Назаренко В.О., Плешко В.К., Нікіфоренко В.С., Серватюк В.М., все частіше звертаються до розробки поняття «прикордонна безпека» та наповнення його відповідним етимологічним змістом. Однак, слід констатувати, що категорія «прикордонна безпека» досі не використовується у національному законодавстві.

Відповідно, необхідно оперувати термінологією, що міститься у національному законодавстві, але вона не є досконалою. Як вбачається, використання категорії «сфера безпеки державного кордону» з чинним змістовим навантаженням для визначення різновиду національної безпеки, – не дає змоги охопити усю сукупність специфічних відносин, що виникають та існують у прикордонному просторі.

Крім того, слід констатувати, що, окрім власно правової проблематики, на ефективність функціонування системи забезпечення державного кордону впливає і широкий спектр інших факторів.

Так, на військову та оперативну складову охорони державного кордону України впливає воєнно-політична нестабільність.

Серед проблем виділяють погіршення політичної та воєнної ситуації на Сході України а також окупацію Автономної республіки Крим, які вимагають створення ефективного управління та значних змін у ідеологічних настановах. Переосмислення засад створення правових інститутів, зважаючи на сучасну політичну ситуацію, є одною з нагальних потреб прикордонного відомства. Інститут охорони державних інтересів у

прикордонній сфері не став виключенням і також потребує перебудови певних засад: визначення місця цього інституту в системі управління та права; законодавче забезпечення відповідно до стандартів європейської домовленості; здійснення прав і свобод громадян, створення умов для безперешкодного перетинання кордону; створення системи реалізації державних відомчих інтересів, що буде сприяти розвитку держави та суспільства; створення кордону, та відповідної інфраструктури, що буде відповідати змінам у суспільстві з урахуванням реалій держави; створення умов для продуктивного розвитку міжнародних зв'язків і вигідного взаємного прикордонного співробітництва. Не зайвим буде створення та організація системи державного примусу, що зможе функціонувати умовах сучасної державної політики. Чіткий розподіл завдань між органами державного управління та громадськими організаціями, що будуть спрямовані на захист державних інтересів у прикордонній сфері та виконання міждержавних зобов'язань по забезпеченню публічної безпеки та порядку у прикордонній зоні та створення таких механізмів взаємодії, що будуть максимально універсальними та дієвими в сучасних реаліях. Створення системи навчання Держприкордонслужби та інших структур, спрямованої на значне підвищення рівня кваліфікації військовослужбовців-прикордонників, державних службовців та вільнонайманих працівників, що відповідають за загальну безпеку у прикордонній зоні; створення ефективної програми по боротьбі з корупцією не тільки у прикордонній, а й в інших сферах, для яких це питання у сучасних умовах стоїть особливо гостро.

При цьому, як аксіоми, слід зазначити:

1. Здійснення правових, оперативних та адекватних організаційних заходів повинно мати на меті перешкоду загрозам, пов'язаним з незаконною міграцією, поширенням світового тероризму, контрабандою різного роду товарів, корупцією в органах державної влади.

2. Чинниками, що суттєво впливають на формування державної політики по забезпеченню безпеки кордону України визначаються: гарантія права людини та громадянина на свободу пересування на конституційному рівні; можливість зміни статусу для громадян прикордонної зони; запровадження сучасних основ для взаємодії військових формувань та правоохоронних органів щодо управління кордонами.

3. Політичний рівень формулює прикордонні цілі та інтереси, які визначає певний історичний етап розвитку країни. Оперативно-стратегічний рівень встановлює основні частини механізму здійснення державної політики по забезпеченню національної безпеки. Події останніх років, що мали велике політичне значення для України, значно вплинули на концепцію системи

охорони держаних кордонів, та змусили науковців оновити те правове поле, на якому будувався фундамент із правових інститутів прикордонної сфери.

4. Державна прикордонна служба України забезпечує викриття злочинів, серед яких можна виділити: порушення порядку в'їзду на окуповану територію України та виїзду з неї; нелегальне перетинання державного кордону; нелегальне транспортування через держаний кордон зброї, боєприпасів, вибухових та наркотичних речовин, а також товарів та вантажів різного характеру, підроблення документів.

Отже, існування розбіжностей у визначенні правових ознак та видів складових сфери безпеки державного кордону створює труднощі у встановленні напрямів загроз та небезпек, подвійне врахування або неврахування окремих напрямів. Як наслідок – несвоєчасна реакція на події, виклики та загрози або послаблення можливостей протидіяти виникаючим загрозам на державному кордоні.

УДК 342.951(477):351.746.1

Журбелюк Д.В., курсант 649 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Підгірний В.М.**, курсант 649 навчальної групи, курсу №2, 2-го р.н., Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМАТИКА УНІВЕРСАЛЬНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЖИТЛОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ТА ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ УКРАЇНИ

Забезпечення військовослужбовців Національної гвардії України житлом завжди було одним з проблемних питань адміністративно-господарської діяльності органів НГУ. На теперішній час керівництвом Національної гвардії України, незважаючи на досить скрутне економічне становище в Україні (звідки слідує і фактична відсутність бюджетних коштів на здійснення капітального будівництва або придбання житла), постійно проводиться робота з поліпшення соціального захисту військовослужбовців, зокрема, забезпечення їх службовими житловими приміщеннями.

Однак, крім фінансово-економічних, існує низка проблемних питань, що стосуються застосування законодавства, яке регулює відносини у сфері забезпечення військовослужбовців службовими житловими приміщеннями та житлом для постійного проживання, роботи житлових комісій, питання

використання службового житла, що закріплено за органами та установами НГУ, питання виключення житла з числа службового.

На теперішній час нормативне регулювання житлового забезпечення військовослужбовців та працівників НГУ здійснюється у відповідності до Конституції України (ст. 47), Житлового кодексу Української РСР, «Правил обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР», затверджених постановою Ради Міністрів Української РСР і Української республіканської ради професійних спілок від 11 грудня 1984 р. № 470, законами України: «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про приватизацію державного житлового фонду», «Інструкцією про організацію забезпечення і надання військовослужбовцям Національної гвардії України та членам їх сімей житлових приміщень», та іншими.

Як вбачається з наведеного переліку, нормативно-правові акти, що регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення військовослужбовців Національно гвардії України житловими приміщеннями, прийняті різними органами державної влади з досить великим розбігом в часі, неоднаковим підходом до житла як до об'єкту даних правовідносин та, навіть, у різних державах (Української Радянської Соціалістичної Республіки за часів існування СРСР та України після 1991 року).

Таким чином, у наявності різний підхід до питання забезпечення житлом, – у радянському законодавстві житло не розглядалось як об'єкт права приватної власності, і на теперішній час в нормативно-правових актах, що регулюють житлові відносини, збереглися численні посилання на норми законодавства часів СРСР, які не можуть бути застосовані сьогодні. Слід зазначити, що таких норм стає все менше, проте вони залишаються і створюють чимало проблем при практичному застосуванні житлового законодавства України.

Проблемою є різний підхід до застосування норм житлового законодавства з боку житлових комісій у складі частин та органів управління Національної гвардії України.

Це стосується, зокрема, питання про постановку на облік осіб, які потребують поліпшення житлових умов військовослужбовців, які користуються службовим житлом (житлова комісія ГУ НГУ вважає, що такі особи мають право на зарахування на квартирний облік, а житлові комісії місцевих органів влади вважають таких осіб забезпечених житлом і не затверджують рішення ЖБК про постановку таких осіб на облік). Вказані проблеми стосуються,

зокрема, тих осіб, які на теперішній час звільнені з військової служби, користуються службовим житлом, проте, під час отримання в користування такого житла не перебували на квартирному обліку.

В зв'язку із проведенням операції Об'єднаних сил та фактичним знаходженням частини території України не під контролем офіційних органів державної влади, у військовослужбовців Національної гвардії України (зокрема тих, що переїхали з АР Крим та окремих територій Луганської та Донецької областей), виникають певні труднощі із збором документів, необхідних для постановки на квартирний облік (отримання довідок за колишнім місцем проживання, надання відомостей про участь у приватизації, надання правостановлюючих документів на житло, відомості про реєстрацію місця проживання членів родин та інші, – є неможливим з об'єктивних підстав). Проте, у вимогах нормативних актів, що регулюють порядок постановки громадян на квартирний облік, не має винятків щодо надання зазначених документів даною категорією осіб.

З урахуванням динамічного, в сьогоденних умовах, розвитку та реформування системи безпеки і оборони, зокрема удосконалення та посилення кадрового потенціалу підрозділів Національної гвардії України та інших правоохоронних органів, в тому числі і за рахунок постійної ротації кадрів, на мій погляд, підлягають скасуванню норми щодо мінімального терміну проживання на території окремого населеного пункту, необхідного для постановки на облік осіб, які потребують поліпшення житлових умов. Особливо це питання стосується військовослужбовців Національної гвардії України, які виїхали з тимчасово окупованих територій. Тобто, особа, яка не за своєю волею була позбавлена місця проживання, повинна, якщо формально слідувати нормам, що діють на теперішній час, чекати постановки на квартирний облік від одного до п'яти років (вказані терміни затверджені постановами відповідних обласних рад, наприклад в Харківській області даний термін складає 5 років, а в Запорізькій області – 1 рік). На мій погляд, такі норми суттєво звужують закріплене в Конституції України право особи на житло і повинні бути скасовані.

Також, як вбачається, не відповідають вимогам сьогодення, затверджені відповідними постановами обласних рад (прийнятих протягом 1984–1985 років) мінімальні норми житлової площі на кожного члена родини, необхідні для постановки на квартирний облік, які складають від 5 до 7,5 кв.м. Цими ж постановами обласних рад встановлені і межі середньої забезпеченості житлом по кожній з областей України, які не переглядалися з моменту прийняття цих постанов (від 7,3 до 9 кв.м. на особу). Вказані норми підлягають коригуванню з урахуванням сучасних умов та нових соціальних стандартів.

Отже, вважаємо, що означена вище структурна різноманітність та неузгодженість з сучасними реаліями нормативно-правових актів з питань забезпечення військовослужбовців НГУ житловими приміщеннями, суттєво суперечить основним принципам військово-соціального законодавства.

УДК 351/354

Карпенко О.О., курсант 637 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Ромашко О.М.**, старший викладач кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Національна гвардія України займає одну з провідних позицій в системі Міністерства внутрішніх справ України, стосовно забезпечення громадської безпеки. Національна гвардія України в складі Міністерства внутрішніх справ України згідно Закону України «Про Національну гвардію України» від 01.01.2021 року має визначений список правоохоронних функцій покладених на підрозділи та частини для забезпечення громадської безпеки.

Громадська безпека – захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина від протиправних посягань, надзвичайних ситуацій, які створюють загрозу спричинення шкоди життю, здоров'ю та майну значної кількості осіб.

Огляд громадської безпеки – процедура оцінювання стану захищеності життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина від протиправних посягань і готовності центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, до забезпечення громадської безпеки.

Виходячи з аналізу сфери забезпечення громадської безпеки доцільно розглянути актуальні загрози, які в подальшому можуть вплинути на безпекове середовище забезпечення громадської безпеки України. Чинне законодавство описує ці загрози наступним чином: агресивні дії Росії; тимчасова окупація Російською Федерацією; розвідувально-підбивна і диверсійна діяльність Російської Федерації; діяльність на території України екстремістських злочинних озброєних угруповань, що спрямована на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної ситуації в Україні, та інше. Рівень загроз

обумовлюється останнім десятиліттям існування нашої держави, коли зовнішньо-політичні загрози «перекочували» у внутрішньо-політичні загрози з деякими видозмінами.

На основі проведеного у 2020 році огляду громадської безпеки Рада національної безпеки і оборони України прийняла Рішення «Про результати проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту» від 29 грудня 2020. В якому вирішила звернути увагу Кабінету Міністрів України на недостатність заходів із забезпечення виконання в частинні організації, контролю та проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту, а також попереднього розгляду його результатів.

Спектр огляду окремого питання з сектору безпеки та оборони України, а саме огляду забезпечення громадської безпеки, як одної з основних сфер діяльності Національної гвардії України, надзвичайно широкий та потребує багато змін, реформування та інновацій, як безпосередньо для Національної гвардії України так і взаємодії між органами системи Міністерства внутрішніх справ України, які мають суміжні функції стосовно забезпечення громадської безпеки України.

На нашу думку, потребують першочергового розгляду в питанні огляду забезпечення громадської безпеки: оцінка загроз громадській безпеки; потенційні загрози техногенного, природного, соціального характеру; аналіз систем взаємодії (координації); реформування законодавчої бази даної сфери.

Виходячи з проведеного аналізу правового забезпечення сектору безпеки та оборони, а саме окремого питання вдосконалення діяльності підрозділів НГУ в сфері забезпечення громадської безпеки, дійшли до висновку. Сектор безпеки та оборони України має надзвичайно широкий спектр напрямків, незважаючи на це, з оглядом одного із напрямків (громадська безпека) з'явилося багато питань із закінченням проведення огляду, а саме у зв'язку з браком часу, відсутністю кваліфікованого персоналу, недостатнім матеріально грошовим забезпеченням. Незважаючи на це не зупиняються роботи, щодо змін, реформування та науково-практичні інновації в сфері забезпечення громадської безпеки підрозділами Національної гвардії України.

УДК 378.147.157

Карпенко О.О., курсант 637 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Кобзар О.Ф.**, начальник

кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, доктор юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМАТИКА ЧИННОСТІ ПОЗИТИВНИХ ТА НЕГАТИВНИХ ФАКТОРІВ ПЕРЕХОДУ НА ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ДЛЯ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У вищих військових навчальних закладах та безпосередньо у Національній академії Національної гвардії України при організації навчального процесу (за будь-якою формою навчання), технології дистанційного навчання можуть використовуватись для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи, контрольних заходів, а також при проведенні навчальних занять. При цьому електронна модель навчання дуже схожа на традиційну, але є деякі відмінності. Учасники процесу всі ті ж: курсанти й викладач. Основними засобами спілкування курсантів і викладача стають: чат, форум і електронна пошта. Тільки тепер курсантові менше пояснюють і йому більше доводиться навчатися самому, що, в свою чергу, становить одну з головних проблем впровадження дистанційного навчання.

Безумовно, що фактором, який підштовхнув впровадження дистанційної системи навчання, є пандемія COVID-19, що досі становить загрозу світового масштабу та стала нелегким випробуванням не тільки для військових ВНЗ, а й для всіх закладів освіти.

Отже, перехід на дистанційне навчання для закладів освіти має ряд, як позитивних так і негативних факторів.

Проведемо аналіз відмінностей дистанційного від традиційного навчання. Розпочнемо з того, що традиційний навчальний процес розподілений на: лекційні, семінарські, практичні заняття, різні форми поточного контролю та підсумкової перевірки знань тощо.

Дистанційне навчання включає в себе такі елементи, як:

Он-лайн спілкування. Це основний елемент, який прийшов у дистанційне навчання з он-лайн навчання. Тут є різні інструменти: чат, форум, e-mail та різноманітні програми для спільних відео конференцій, які дають курсантам можливості спілкуватися й працювати разом.

Лекційні заняття (аудіо- й відео-лекції, анімації й симуляції тощо). Матеріал оформлений як і матеріал он-лайн курсу, тобто, може бути легко використаний і доступний кожному курсанту, (студенту, слухачу) курсу для самостійного освоєння.

Семінарські заняття. У дистанційному навчанні на семінарських заняттях проходить обговорення самих цікавих й важливих тем курсу, а також відбувається відпрацювання практичних алгоритмів або навичок.

Навчальні матеріали курсу (підручники, навчальні та методичні посібники, різного роду роздаткові матеріали тощо). Дані матеріали представлені в друкованому й в електронному виді, і в останньому доповнені різними мультимедійними додатками та вставками для більше успішного освоєння дисципліни, і, таким чином, курс стає більше привабливим для курсантів.

Крім того, з'являється можливість задавати питання викладачеві в будь-який час (точніше, в більш широкий спектр часу, не обумовлений проведенням окремого заняття), і в самі короткі строки одержати відповідь.

Індивідуальні й групові он-лайн проекти. Такі проекти розвивають навички роботи в мережі Інтернет, аналізу інформації з різних джерел, а, також, навички працювати разом із певною тематичною групою, правильно розподіляти обов'язки й відповідальність за виконання роботи. За допомогою таких завдань курсант може одержати навички, необхідні для своєї майбутньої посади.

З даної викладки елементів дистанційного навчання, можна зробити короткий висновок, що принципові відмінності між дистанційним та сучасним традиційним навчанням майже відсутні, за виключенням безпосередньої наочної присутності суб'єктів навчального процесу та похідного від цього застосування певних матеріальних складових навчання. Під матеріальними складовими навчання ми розуміємо: навчальні аудиторії та інші об'єкти нерухомості, що задіяні у навчальному процесі; кафедри за напрямками як організаційна структура; «паперові» бібліотеки; документація ВНЗ в паперовому вигляді, що регламентує навчальний процес тощо.

З швидким рухом у напрямку удосконалення науково-технічної сфери та бажанням України стати частиною Європейського Союзу, безперечно, що дистанційне навчання у вищих навчальних закладах як певна форма повинна зайняти своє місце на принципово новому якісному рівні. Необхідно виходити з того, що особа, якій надають освітні послуги, – це свідомо особа, «індивід у державі», яка потребує певного обсягу знань для роботи у визначеній сфері.

Такий загальний підхід до навчання традиційно підтримується, але тільки для осіб, які навчаються зі складу цивільної молоді та у цивільних ВНЗ. Курсант, як суб'єкт навчального процесу, – це, у першу чергу, військовослужбовець з числа цивільної молоді або військовослужбовець військової служби за контрактом, навчання якого спрямоване на набуття теоретичних та практичних вмінь та навичок, спрямованих конкретно на ту сферу, в якій майбутній офіцер буде виконувати свої службово-бойові завдання.

Отже, як вбачається, для військових ВНЗ, зокрема, Національної академії Національної гвардії України, доцільно створити таку форму навчання, як «змішану». Під «змішаним» навчанням ми розуміємо застосування традиційних

форм навчання з максимально можливим залученням до навчального процесу он-лайн методів в обсязі, що не перешкодить курсантам виконання обов'язків несення служби.

Таким чином, формування професійної компетентності випускників військових ВНЗ із застосуванням засобів імітаційного моделювання буде відбуватися результативніше у разі застосування технології імітаційного моделювання та запровадження додаткових методичних організаційно-педагогічних умов – методики її формування в системі підготовки військових фахівців.

УДК 355.4

Кисіль М.М., курсант 648 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Троцький Р.С.**, доцент кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, доцент

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ТАКТИКИ ЗАТРИМАННЯ ПІДОЗРЮВАНОГО У СКОЄННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

З кожним роком система затримання підозрюваних осіб у вчиненні кримінального правопорушення змінюється та покращується. Основними із них є внесення змін до нормативно-правової бази, яка регулює проблеми інституту затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення; покращення та збільшення засобів індивідуального захисту та озброєння для особового складу органів внутрішніх справ (далі ОВС), збільшення та покращення тактик затримання підозрюваного завдяки співпраці з НАТО. Особливості підготовки та проведення затримання особи у конкретних оперативно-тактичних ситуаціях, тактичні прийоми, які застосовуються працівниками з метою захоплення особи.

Основними підрозділами в органах внутрішніх справ, які за специфікою своїх службово бойових завдань виконують затримання підозрюваних осіб які вчинили кримінальні та адміністративні правопорушення та протидіють їх вчиненню є військовослужбовці Національної гвардії України, працівники Національної поліції України, Служби безпеки України, Державно-прикордонної служби, які на практиці застосування своїх основних функцій керуються такими нормативно-правовими актами як:

1. Конституція України.
2. Кримінально процесуальний кодекс України.

3. Кримінальний кодекс України.
4. Закон України «Про Національну гвардію України».
5. Закон України «Про Національну поліцію».
6. Закон України «Про Службу безпеки України»
7. Закон України «Про Державну прикордонну службу України».

Затримання – це тимчасовий запобіжний захід, який обирається органом досудового слідства чи органом дізнання в разі нагальної потреби запобігти кримінального правопорушення чи припинити його і який полягає в тому, що особа, яка затримується, позбавляється волі на певний термін.

Правові підстави затримання підозрюваного у скоєнні кримінального правопорушення передбачені кримінально-процесуальним законодавством (ст. 91 КПК). Покладаючи обов'язки із затримання на орган дізнання, слідчого, прокурора, законодавець визначив низку підстав, за наявності яких особа, яка підозрюється у скоєнні кримінального правопорушення, за який може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі, може бути затриманий.

Момент затримання, де визначено, що фактичне затримання особи – це момент фактичного позбавлення свободи пересування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, що має місце на початковому етапі досудового розслідування і тільки за наявності підстав, встановлених у ч. 1 ст. 209 КПК України.

Основою розробки тактичних прийомів, підвищення їх наукової обґрунтованості та ефективності вимагає обов'язкового і повного обліку психологічної характеристики дій і вчинків осіб, пов'язаних як з вчиненням, так і з розслідуванням кримінальних правопорушень. Крім процесуальних, існують поодинокі і групові види затримання; одночасні і неодночасні; після підготовки або без неї. Здійснюватися вони можуть у приміщенні, на відкритому повітрі, за місцем проживання, за місцем роботи, в громадському місці.

Одним із заходів у кримінальному провадженні є затримання особи, який є тимчасовим запобіжним заходом, застосовується з підстав та в порядку передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) (ч. 2 ст. 176 КПК України) та входить до системи заходів забезпечення кримінального провадження (ч. 2 ст. 131 КПК України), а також попри свою короткочасність, за характером обмежень прав і свобод є одним із найбільш суворих запобіжних заходів, адже застосування затримання безпосередньо пов'язане з обмеженням права людини на свободу та особисту недоторканність. Тому процесуальні норми, що регламентують порядок і строки затримання, закріплено Конституцією України та низкою міжнародно-правових актів, зокрема Загальною декларацією прав людини (1948 р.), Конвенцією про захист

прав людини і основоположних свобод (1950 р.), Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (1966 р.) У КПК України закріплено момент затримання, водночас на практиці відбувається його розмежування з процесуальним затриманням, а всі строки починають обчислюватися з моменту оформлення протоколу затримання.

Згідно відповідним правовим механізмам, основ діяльності ОВС затримання повинно відповідати найсуворішому дотриманню законності, бути обумовленим і мотивованим, повинно проводитися з максимальною безпекою для всіх учасників і громадян, які випадково опинилися на місці проведення операції по затриманню підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, і з оптимальною витратою сил, коштів і часу. Воно повинно відповідати принципу гуманності по відношенню до підозрюваного – шкода заподіяна йому під час затримання повинна бути мінімальна.

Одним із найкращих способів затримання підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення є затримання в приміщенні, так як в цьому випадку можливість втечі підозрюваного зведена до мінімуму, виключається втручання і скупчення сторонніх осіб, є більше можливостей для проведення обшуку, вилучення у затриманого предметів, що мають доказове значення.

В основному великий відсоток затримання підозрюваних становлять вулиці та громадські місця, перевага таких затримань полягає в можливості спостерігати за поведінкою підозрюваного, їх пересуванням, супроводом, спробами знищити речові докази, позбутися зброї і, нарешті раптово зблизитися з ними. Але в таких місцях є і свої складності затримання: у місцях скупчення людей, як правило, скуті фізичні дії та можливості учасників затримання, для військовослужбовців згідно статті 15 Закону України «Про Національну гвардію» забороняється застосовувати зброю, цілеспрямовано використовувати спеціальні засоби. Слід зауважити що в місцях скупчення людей, у затриманої особи можуть виявитися спільники або посібники, які в залежності від ситуації, що склалася можуть спробувати підняти шум, компрометувати працівників органів внутрішніх справ перешкодити затриманню.

Проаналізувавши все вище зазначене згідно визначених нормативно правових актів та тактики дій підрозділів до основних причин виникнення проблем ОВС під час затримання особи яка підозрюється у вчиненні кримінального та адміністративних правопорушень є: правова незавершеність трактувань допустимих меж застосування сил і засобів особовим складом при виконанні завдань під час затримання підозрюваного; достатньо мале забезпечення особового складу новітніми засобами індивідуального захисту та озброєння; не злагоджені дії працівників ОВС під час затримання підозрюваного; невелика кадрова кількість працівників ОВС.

Таким чином, слід зазначити, що в першу чергу потрібно здійснити програмні комплексні заходи, що передбачають навчання особового складу новим тактикам затримання підозрюваного згідно зразкам НАТО, переоснащення спеціальною технікою, сучасним озброєнням, спеціальними засобами, які в свою чергу спростять підрозділам виконання службово бойових завдань.

УДК 340.01

Клименко А.П., курсант 638 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Градецька Н.М.**, доцент кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА ЯК РІЗНОВИД ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Динамічність законодавства, необхідність його пристосування до зміни суспільної дійсності та забезпечення його відповідності об'єктивним факторам визначають необхідність тлумачення, визначення сутності та особливостей змісту права у нових умовах. Ефективність реалізації приписів права, вміщених у нормативно-правових актах безпосередньо залежить від з'ясування їх змісту і правильного його розуміння. Неточне пояснення юридичного тексту, тобто помилкова інтерпретація, як правило, призводить до негативних наслідків.

Тлумачення права забезпечує процес втілення норм права в суспільне життя. Завдяки тлумаченню права відбувається поєднання розуміння та реалізації норм права, що впливає на стан законності у державі. Тлумачення норм права сприяє вирішенню деяких проблем недосконалості сучасної правової системи України, а саме: множинність та неузгодженість актів законодавства; недоліки юридичної техніки; низький рівень правової культури українського суспільства та інші. Тому використання методології, принципів та засобів тлумачення норм права дає можливість вірно зрозуміти мету законодавця, істинний зміст правової норми, забезпечити ефективність правозастосування. У цьому контексті безумовно актуальним є аналіз проблем, пов'язаних із тлумаченням норм права.

Термін «тлумачення» має багато значень. При розкритті феномену тлумачення норм права часто використовують термін «інтерпретація». Більшість вчених справедливо розглядає вказані два терміни в якості синонімів. Законодавство України використовує термін «тлумачення норм права».

Тлумачення норм права є різновидом юридичної діяльності, що має

пізнавальний характер, ґрунтується на певних принципах і здійснюється відповідним суб'єктом з метою відшукування й уточнення змісту норм права, а в необхідних випадках передбачає також його роз'яснення для інших суб'єктів.

Тлумачення правових норм як специфічна юридична діяльність має певне функціональне навантаження, тобто покликане виконувати ряд функцій. До таких функцій належать: пізнавальна функція – вона впливає із самого змісту, сутності тлумачення, під час якого суб'єкти пізнають право, зміст правових приписів; конкретизуюча функція – при тлумаченні правові приписи, як правило, конкретизуються, уточнюються з урахуванням конкретних обставин; регламентуюча функція – тлумачення у формі офіційного роз'яснення, неначе завершує процес нормативної регламентації суспільних відносин; правозабезпечувальна функція – деякі акти тлумачення видаються для забезпечення єдності та ефективності правозастосовчої практики; сигналізаційна функція – тлумачення нормативних актів дозволяє виявити недоліки технічного та юридичного характеру, що є «сигналом» про необхідність удосконалення норм.

Тлумачення норм права – це складний процес, що включає використання матеріальних норм і принципів, процесуальних норм і принципів за певними видами інтерпретаційної діяльності, ідеалів, цінностей духу конституції та законів, міжнародних актів і дотримання власних принципів процесу тлумачення. Наявність і різноманітність значної кількості принципів інтерпретаційної діяльності дають підстави для їх класифікації. Класифікувати принципи тлумачення норм права можна за такими критеріями: видами тлумачення, об'єктами тлумачення, залежно від сфери правового регулювання, їхньої значимості для тлумачення, сфери поширення. Залежно від виду норм за сферою правового регулювання принципи тлумачення можна поділити на матеріальні, на основі яких формується результат інтерпретаційної діяльності і його якість, та процесуальні принципи, що є вимогами до самого процесу тлумачення, а для офіційного тлумачення конституційною юстицією і казуального тлумачення також і принципи відповідного судочинства.

За об'єктами інтерпретації, принципи тлумачення норм бувають такі: міжнародних актів і договорів, конституції, законів, правових інститутів, підзаконних актів. За їх значимістю для процесу тлумачення на фундаментальні, основоположні принципи: справедливості, рівності, свободи, гуманізму та демократичності, соціальної, правової держави, верховенства права. За сферою поширення – загальні і спеціальні. Загальних принципів має дотримуватися кожен інтерпретатор. Це принципи: неупередженості, повноти, всебічності, об'єктивності, обґрунтованості, визначеності тлумачення. Спеціальні принципи впливають на ефективність і якість тлумачення. Це принципи науковості, єдності теорії і практики, правоконкретизуючої

діяльності, стабільності тлумачення і права. За видами інтерпретаційної діяльності бувають принципи офіційного тлумачення, принципи офіційного тлумачення конституційною юстицією, принципи казуального тлумачення і принципи неофіційного тлумачення.

Офіційне та неофіційне тлумачення виокремлюються залежно від наявності повноважень щодо здійснення інтерпретаційної діяльності. Офіційним є тлумачення, що здійснюється суб'єктом у зв'язку з реалізацією ним повноважень щодо інтерпретації права. Воно може мати як обов'язковий, так і переконливий (авторитетний) характер. Неофіційне тлумачення здійснюється суб'єктом, не уповноваженим на тлумачення права, і завжди має необов'язковий характер.

Залежно від того, яку природу (нормативну або індивідуальну) має акт, що підлягає інтерпретації, офіційне тлумачення поділяється на нормативне й індивідуальне. У свою чергу, нормативне тлумачення поділяється на абстрактне і казуальне залежно від того, що породжує необхідність тлумачення – з'ясування змісту відповідної норми права чи вирішення конкретної справи (розгляд конкретного випадку).

Тлумачення норм права є інтелектуально-вольовою діяльністю, спрямованою на з'ясування і роз'яснення волі законодавця, матеріалізованої у нормі права, а також результати цієї діяльності. Оскільки нормативно-правові акти мають документальну форму, торкаються різноманітних сфер суспільних відносин і знань, то з'ясування їх змісту потребує іноді значних зусиль від суб'єктів правозастосування, знання правової, літературної і спеціальної термінології. Тлумачення застосовується у правотворенні, всіх формах реалізації права, систематизації, правовому вихованні, науковій діяльності тощо.

Предметом тлумачення є норма права, її текст, пов'язані з нею правові, та неправові джерела. У більшості сучасних вітчизняних наукових джерел зазначається, що об'єктом тлумачення норм права є воля суб'єкта правотворчості, яка матеріалізована у тексті норми права.

Мета тлумачення залежить від його різновиду. Так, у правотворенні вона полягає в прийнятті норми права, яка б найповніше задовольняла соціально-економічну, політичну, культурну та інші потреби життя, ефективно, повно та чітко регулювала суспільні відносини й органічно вписувалася у чинну правову систему; в реалізації права – правильному, точному та одноманітному з'ясуванні всіма суб'єктами суспільних відносин дійсного змісту норм права; у правовому вихованні – з'ясуванні суб'єктами суспільних відносин головних ідей, принципів, цілей права, своїх прав і обов'язків, необхідності дотримання та виконання норм права.

Щодо спільних та відмінних рис тлумачення норм права та юридичної діяльності, то безумовно необхідно зазначити, що поняття юридичної діяльності є ширшим від поняття тлумачення. Юридична діяльність – це вид соціальної діяльності, яку здійснюють юристи з використанням юридичних знань, засобів, дотримуючись у передбачених законом випадках юридичної форми, з метою вирішення різних юридичних проблем. Тлумачення норм права – це розумова інтелектуальна діяльність суб'єкта, пов'язана зі встановленням точного значення (змісту) правової норми. За різними критеріями юридична діяльність поділяється на такі види: правотворча діяльність, діяльність з конкретизації, тлумачення, реалізації (у т. ч. застосування), систематизації права, право-виховна діяльність. Тобто тлумачення норм права, як вже було зазначено, це один із видів юридичної діяльності. Основною відмінністю можливо назвати те, що метою юридичної діяльності є подолання, вирішення різних юридичних проблем, мета тлумачення норм права є значно вужчою, а саме – встановлення точного змісту норми права і його роз'яснення. Однак і те і інше впливає на ті сфери соціального життя, які підлягають правовому регулюванню.

Тлумачення є важливим політико-юридичним інструментом виявлення чіткого змісту права. Юридичне тлумачення є обов'язковим в процесі дії юридичних норм. Необхідність тлумачення обумовлюється тим, що нормативно-правові акти містять загальні, нерідко абстрактні нормативні положення, які викладені не лише в знаковій системі, мовно-логічному вигляді, а й «юридичною мовою». Усе це вимагає напруженої розумової діяльності, з використанням юридичних та інших спеціальних знань.

Значення тлумачення полягає головним чином у тому, щоб забезпечити повне і точне розкриття волі законодавця, вираженої в нормативному акті. Тут чітко виявляється зв'язок юридичного тлумачення з режимом законності. Завдання тлумачення – забезпечити дію і ефективність норм права в умовах суворої законності. Норми права регулюють суспільні відносини не ізольовано один від одного, а спільно, в певному зв'язку, утворюючи систему – струнку ціле, яке має бути вільним від внутрішніх суперечностей. Тлумачення покликане забезпечити єдність розуміння законів і на цій основі єдність їх застосування на всій території держави.

УДК 340.5

Кліщенко О.О., курсант 638 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Пелих В.С.**, курсант 638 навчальної групи, курсу №1, 3-го р.н., Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Градецька Н.М.**, доцент кафедри

службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

КОМПЛЕКСНІ ГАЛУЗІ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА

Галузь права є об'єктивно сформованою, цілісною, відносно самостійною сукупністю норм права, що складають якісно однорідну сферу правового регулювання суспільних відносин певного роду. Галузь права є однією з найважливіших основ формування системи законодавства, систематизації нормативно-правових актів, тому багато проблемних питань виникає саме при ідентифікації певного елемента як галузі. Від ступеня охоплення аспектів дослідження цієї категорії залежить і розвиток спеціалізованих юридичних дисциплін.

Виходячи з основних критеріїв класифікації галузей права, їх можна поділити на такі групи – фундаментальні, основні, профілюючі та комплексні галузі права. До фундаментальної галузі права зазвичай зараховують конституційне. Саме її існування дає змогу застосовувати аналогію права за умови прогалин у нових галузях права. Конституційне право є фундаментальною та «основною» галуззю національного права через його закріплення ієрархічної підпорядкованості усіх правових норм до Основного Закону. Другою групою галузей права України є основні галузі права, до яких належать – адміністративне, цивільне, трудове, земельне, кримінальне та інші галузі права. Третю групу галузей українського права становлять профілюючі галузі права, що поширюють свій регулятивний вплив на певні сфери соціального буття з використанням лише їм притаманного юридичного режиму.

Перелік галузей права не є постійним через розвиток права, його динамічний характер, зумовлений цивілізаційними процесами. На теперішній час до профілюючих галузей права можна зарахувати галузі сімейного, митного права тощо. Четверту групу галузей права становлять комплексні галузі, специфікою яких є багатоаспектність суспільних відносин, що становлять предмет правового регулювання галузі.

Проблема комплексних галузей досі залишається однією із найбільш дискусійних та невирішених у системі права. Посилилася тенденція розвитку комплексних галузей права, що викликано не лише розвитком ринкових відносин, науково-технічним прогресом, а й посиленням міжгалузевих зв'язків, ускладненням суспільного життя, виникненням потреби в інтеграції суспільних відносин. Саме тому важливо з'ясувати особливості становлення комплексних галузей права в умовах розвитку української системи права та законодавства.

У сучасних умовах процес виникнення нових галузей права відбувається у сфері комплексних галузей права, оскільки фундаментальні та базові (профільюючі) галузі уже сформовано. Серед комплексних галузей права можна виокремити такі, що є загально визнаними (інформаційне, господарське, екологічне, ювенальне), та такі, щодо автономності яких точаться дискусії (медичне, спортивне тощо).

Для визнання тієї чи іншої галузі права комплексною, дослідники пропонують керуватися такими положеннями:

1) комплексна галузь права повинна містити в собі предметне ядро, тобто такі суспільні відносини, які хоча й регулюються нормами різних (основних) галузей права, але не можуть бути однозначно ідентифіковані як такі, що належать до первинних галузей, і є комплексними правовідносинами;

2) комплексна галузь права лише за перевагою складається з норм інших (основних) галузей права та з необхідністю містить у своєму складі низку норм, притаманних виключно цій комплексній галузі права (наприклад, норми-дефініції, норми-принципи, норми, які містяться в підзаконних нормативних актах);

3) комплексна галузь права посідає певне місце в системі права.

Отже, основною рисою комплексних галузей права є входження до предмета їх регулювання кола суспільних відносин, що виокремились із різних галузей права, проте мають свою специфіку, що зумовлює їх автономність. На відміну від «самостійних» галузей, такі утворення не мають відповідного «єдиного й однорідного» предмета. Отже, комплексними є галузі, які, по-перше, мають специфічний предмет правового регулювання, тобто суспільні відносини, що регулюються цією галуззю права, розкидані на всьому полі соціальної поведінки, належать різним соціальним сферам і, при цьому, не регулюються іншими галузями права; по-друге, мають специфічний метод правового регулювання, який являє собою цілісну систему різноманітних юридичних прийомів дії на предмет. Тому комплексними галузями права впевнено можна назвати процесуальні галузі права (кримінально-процесуальне, цивільно-процесуальне і адміністративно-процесуальне право).

Феномен виникнення та існування комплексних інститутів, як результат взаємодії споріднених галузей права у врегулюванні схожих за своїм змістом суспільних відносин, на теперішній час визнається більшістю українських і зарубіжних теоретиків права. Методологію комплексної галузі, за суттю, становить система загальних методів правового регулювання: імперативний та диспозитивний методи. Однак уявляється необхідним сформулювати спеціальний метод регулювання, який поширював би свою дію на всі комплексні правові галузі. Основне призначення цього комплексного методу – встановлення збалансованого впливу на публічно-правові та приватноправові інтереси.

Комплексна галузь права, що регулює змішану групу суспільних відносин, є структурним елементом системи українського права. Згодом комплексна галузь права може бути перетворена на галузь права, що регулює однорідну групу публічно-правових або приватноправових відносин.

Наявність так званої комплексності є відображенням динамічних процесів у системі права, демонстрацією генетичних її зв'язків. Комплексні галузі – це нашарування, надбудова над основними галузями, що зовні уособлюються значно менше, ніж основні галузі. Отже, внутрішня форма права характеризується відповідною сукупністю правових норм, що об'єднуються в інститути, підгалузі та галузі права.

Таким чином, комплексність у галузі виражається не в тому, що галузь складається з норм інших галузей, а в тому, що нова галузь успадковує деякі риси існуючих галузей. Нова галузь народжується існуючою системою права, взаємодією основних її елементів, тобто все виходить з вже існуючого, неодмінно успадковуючи його характеристики і навіть окремі частини. Так взаємодія саме вихідних компонентів цілого завжди приводить до виникнення нової якості.

УДК 351:380

Кліщенко О.О., курсант 638 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Коба О.В.**, заступник начальника кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук

СЛУЖБА ВАРТИ З КОНВОЮВАННЯ В СПЕЦІАЛЬНОМУ АВТОМОБІЛІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ НАДЗВИЧАЙНОЇ ПОДІЇ (ВТЕЧІ)

Несення служби варті з конвоювання в спеціальному автомобілі. Варта в складі начальника варті, помічника начальника варті, 2 чатових, водія, та кінолога зі службовою собакою (помічника начальника варті зі службовою собакою).

У дорозі начальник варти знаходиться в кабіні автомобіля. Під час конвоювання у кузові кожного автомобіля повинен знаходитись чатовий або помічник начальника варти, який прийняв засуджених.

Підчас втечі засуджених із спеціального автомобіля військовослужбовець зі складу варти, який першим побачив втечу (ознаки втечі), подає сигнал «Втеча», а якщо засуджений, який здійснив втечу, у полі зору, негайно розпочинає переслідування втікача і вживає всіх заходів до його затримання, а за необхідності застосовує в установленому порядку зброю. Решта складу варти діє відповідно до бойового розрахунку. Начальник, варти зупиняє цей автомобіль (колонну) і направляє групу переслідування для безпосереднього переслідування та затримання засуджених, які втекли. Потім він здійснює переведення засуджених із пошкодженої камери до справних або до іншого автомобіля, а у разі відсутності такої можливості викликає справний автомобіль із частини.

До складу групи переслідування, як правило, входить помічник начальника варти який становиться начальником групи переслідування, чатовий другого поста, та якщо всклад варти входив інструктор зі службовою собакою то вони в ходять в групу переслідування.

Начальник варти розпечатує особові справи засуджених, які втекли, і а наявних у них документів виписує установчі дані на втікачів, їх особливі прикмети, родинні та інші зв'язки. Ці відомості він доповідає командирові своєї частини, а також командирові частини і до органу внутрішніх справ, на території дислокації яких здійснено втечу.

Група переслідування – це військовий наряд у складі 2-х і більше озброєних військовослужбовців, які призначені для переслідування і затримання злочинця, що намагаються сховатися після здійснення втечі, зіткнення з військовими нарядами під час прориву заблокованого району (оточення).

Після отримання завдання група негайно переходить до переслідування. Її завдання – шляхом огляду місцевості (кущів, крон дерев, прихованих місць тощо) виявити злочинця, який переховується.

У разі втрати слідів втікача начальник групи переслідування організовує розшук шляхом ретельного огляду місцевості і опитування місцевих жителів. Про наслідок дій, одержанні данні та вжиті заходи він доповідає командирові підрозділу і надалі діє за його вказівками.

У розшуку і затриманні засуджених важливу роль відіграють спеціалісти з розшуковими собаками особливо під час ведення пошуку по слідам, невидимих. Розшукові наряди, які ведуть переслідування за допомогою службових собак, діють упевнено та сміливо.

У всіх випадках з переходом на переслідування злочинців по слідах інструктор періодично залишає за собою умовні знаки, що визначають напрямок його руху (стрілки на дорогах, стежках, відкритих та вологих ґрунтах, надламані гілки, надрізи на деревах тощо).

У всіх випадках пошуку слідів група переслідування повинна, не уповільнюючи загального темпу руху, уважно оглядати кущі, які можуть використати втікачі для укриття.

У разі виявлення злочинця група переслідування найкоротшим шляхом наближається до нього, начальник групи попереджає його вигуком «Стій, стріляти буду» робить постріл вгору і в одночасно подає встановлений сигнал «Виявив втікача, продовжую переслідування» засобами зв'язку.

Наздогнавши втікачів, начальник групи переслідування вимагає зупинитися. У разі невиконання злочинцем цієї вимоги для їх затримання застосовують службову собаку або зброю.

Якщо злочинець упізнаний і вимоги групи переслідування зупинитися не виконує, а в інший спосіб затримання його важко, особовий склад групи, керуючись встановленими правилами може застосувати зброю за командою начальника групи або самостійно. Після затримання втікача проводиться його обшук з метою вилучення зброї та інших предметів, які можуть бути засобом нападу на наряд або бути знищенні як речові докази його злочинної діяльності. Потім проводиться огляд місцевості в районі затримання (в радіусі не менше 100 метрів) з метою виявлення предметів. Про затримання злочинця, який втік начальник групи переслідування доповідає начальнику варти засобами зв'язку «Завдання виконав, злочинець затриманий».

Після затримання засудженого проводиться його обшук, огляд місця затримання та конвоювання до найближчого органу внутрішніх справ. Про затримання засуджених, які втекли начальник групи переслідування доповідає командирові підрозділу.

Затриманий злочинець конвоюється в наручниках або зі зв'язаними руками.

Якщо в результаті застосування зброї злочинця вбито, начальник групи вживає заходи до збереження обстановки події і організує охорону тіла до прибуття командира та слідчого. Пораненому злочинцю надається перша медична допомога. У разі, якщо втікачі зникнуть з поля зору групи, вона повинна продовжувати переслідування по слідах не допускаючи їх затоптування.

УДК 316.346:305

Коршак Д.В., курсант 627 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В КОНТЕКСТІ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Оцінюючи стан розробленості проблеми формування й реалізації гендерної політики в системі діяльності державних органів України, зокрема, в секторі безпеки і оборони, слід визнати, що залишається не вирішеним комплексний аналіз правової природи гендерної нерівності, механізму адаптації кращого європейського досвіду розроблення гендерних стратегій, упровадження тієї чи іншої моделі гендерної політики в структурі суб'єктів забезпечення безпеки та оборони України.

У науковій літературі гендер, гендерна рівність (нерівність) визначаються по-різному. Слово «гендер» відносно недавно ввійшло до вжитку і отримало термінологічний статус. Історія самого поняття «гендер» і гендерних досліджень починається із середини минулого століття. Уперше думка про необхідність розрізняти біологічну й соціальну стать з'явилася в книзі М. Мід «Стать, темперамент у трьох примітивних суспільствах» (1935 р.), а у науковий обіг слово «гендер» увів американський психолог Р. Столлер у 1968 році, «запозичивши» його з лінгвістики, де це поняття означає «граматичний рід».

Серед вітчизняних науковців, у першу чергу, – правників, найбільш детально цю тематику розглядали: Болотіна Н.Б., Буроменський М.В., Мельник Т.М., Лаврінчук І.П., Левченко К.Б. та інші. Зокрема, на думку Л. Компанцевої, гендер – це сукупність соціальних, культурних норм, які суспільство зобов'язує людей виконувати залежно від їхньої біологічної статі; соціальна організація відмінностей, які зумовлює стать людини; культурологічна характеристика поведінки чоловіка або жінки в певному місці в певний час.

Погоджуючись із зазначеними авторами, гендер узагальнено можна сформулювати як систему соціальних, правових, культурних норм, якими визначається статус чоловіка і жінки в суспільстві, на рівні особистісної та міжособистісної взаємодії у суспільстві, сім'ї, у військовому (трудоваму) колективі та соціумі загалом.

На основі поняття «гендер» формується і така категорія, яка відіграє в цивілізованому суспільстві головну роль, з позиції прав та гарантій людини, як

«гендерна рівність». Так, Т. Мельник, З. Шевченко зазначають, що гендерна рівність – це рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства, відповідно до Конституції України.

Отже, гендерна рівність означає наявність рівних умов для жінок і чоловіків у реалізації всіх прав людини та можливостей участі в політичному, економічному, соціальному та культурному розвитку, а також рівного користування його результатами.

Із врахуванням зазначеного, на нашу думку, гендерна рівність – це фактична фундаментальна складова механізму реалізації прав людини, яка характеризує рівень розвитку суспільства та демократичності держави.

Базовим на практиці в питаннях гендерної рівності є не лише теоретичне дослідження та виведення правових понять і категорій у цій сфері, а й розробка та прийняття на державному рівні правової основи, яка б відповідала міжнародним нормативним актам щодо практичної реалізації її у всіх сферах суспільного життя. Це було б не лише фактичним закріпленням конституційних гарантій прав людини в контексті гендерної рівності, а й «дорожньою картою» із впровадження їх на практиці з відповідним правовим механізмом.

Основою гендерної політики України є міжнародні норми, зафіксовані в Загальній декларації прав людини, Конвенції про політичні права жінок, Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок та інших юридичних актах. За час незалежності України в контексті євроінтеграції розроблена та затверджена низка нормативних актів, які складають правову основу в цій сфері. Так, у статтях 21, 23 та 24 Конституції України забезпечуються рівні права для всіх громадян. У статті 24 закріплено принцип рівності прав та свобод чоловіків і жінок та стверджується, що рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних із чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям. Одночасно, у статті 43 Основного Закону держава гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійного навчання, підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він/вона вільно обирає або на яку вільно погоджується, але, разом з тим, забороняється залучення жінок та неповнолітніх до роботи, яка небезпечна для їх здоров'я.

Безумовно, що рівні можливості реалізації конституційних прав людини, особи і громадянина в країні, рівні можливості представництва жінок та чоловіків у державних органах та бізнесових інституціях, за наявності ефективного механізму забезпечення громадянських прав і свобод, є показником високого рівня цивілізованості суспільства. Проте, поряд із гендерною рівністю розглядають і гендерну нерівність (англ. Gender inequality) як ідею та ситуацію, коли жінки та чоловіки не є рівними за правами, можливостями й уявленнями про них. Термін стосується неоднакового поводження з людьми чи їхнього сприймання, ставлення до них, повністю чи частково спричиненого статтю чи гендером цих людей.

Важливість вирішення зазначеної вище проблематики зумовлюється такими факторами:

- реальне забезпечення гендерної рівності в контексті кадрового забезпечення підрозділів сектору безпеки і оборони підвищить їх репрезентативність, мобільність та боєздатність, знизить рівень дискримінації в їх рядах, що, в цілому, призведе до поліпшення боєготовності сектору загалом;

- інтеграція гендеру в політико-правові основи національної безпеки і оборони необхідна в контексті дотримання положень міжнародних та регіональних законодавчих актів, документів і норм, що стосуються проблем гендерної рівності та безпеки, які Україна ратифікувала (Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.), Пекінська декларація і платформа дій (1995 р.), Резолюція Ради безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека» (2000 р.) тощо);

- наявність на національному рівні правової бази, що зобов'язує дотримуватися принципу рівних прав та можливостей чоловіків і жінок (Конституція України (ст. 21, 23, 24 та ін.), Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року та ін.).

Тому, на погляд Лаврінчука І.П., вкрай важливо достатньо чітко окреслити складові механізму забезпечення гендерної рівності, адже це створюватиме умови для формування громадянського суспільства, комплектування висококваліфікованими фахівцями державних органів загалом і структур оборонного сектору зокрема.

Таким чином, забезпечення гендерної рівності у секторі безпеки і оборони України є одним із основних пріоритетних напрямів державної політики у сфері євроатлантичної інтеграції, відповідно до стандартів та рекомендацій НАТО.

УДК 351.75

Кудрявець Є.І., курсант 648 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Троцький Р.С.**, доцент кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, доцент

ВИДИ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ОЗБРОЄННІ В ОВС

Протягом тривалого часу в ОВС України використовуються спеціальні засоби застарілих зразків які, не мали достатньо ефективного впливу на правопорушників. Аналіз стану боротьби зі злочинністю свідчить, що оперативна обстановка, не дивлячись на заходи, які вживаються і Президентом України і керівництвом МВС України та НГУ характеризується активізацією злочинного елемента.

Причини цього явища, способи боротьби із ним ще досліджуються, але негативні наслідки його (особливо в період загострення криміногенної обстановки в кінці 90-х років) як суспільство, так і правоохоронні органи відчували на собі.

Проявом цього явища стало ускладнення виконання службових обов'язків працівниками органів внутрішніх справ, на плечі яких, згідно Конституції України покладено захист прав і свобод громадян нашої держави. Основними підрозділами в органах внутрішніх справ, які за специфікою своїх службово бойових завдань виконують

Основними підрозділами в органах внутрішніх справ, які за специфікою своїх службово бойових завдань, що застосовують у повсякденній діяльності та службі проти осіб які вчинили кримінальні та адміністративні правопорушення та протидіють їх вчиненню є військовослужбовці Національної гвардії України, працівники Національної поліції України, Служби безпеки України, Державно-прикордонної служби, які на практиці застосування своїх основних функцій керуються такими нормативно-правовими актами як:

1. Конституція України.
2. Кримінально процесуальний кодекс України.
3. Кримінальний кодекс України.
4. Закон України «Про Національну гвардію України».
5. Закон України «Про Національну поліцію».

Спеціальні засоби призначені для перешкоджання діям правопорушника заздалегідь створюють умови, які не дозволяють йому вести активні дії

(наприклад, ізолювання від оточуючого середовища), або впливають на його дії і поведінку. Розглянемо, в загальному, способи впливу на людину.

Спеціальні засоби поділяються за видами та напрямками дії. У кінці листопада 2020 року стало відомо, що Саміт НАТО в 2021 році розгляне питання повернення до «політики відкритих дверей», що до питання вступу в членство НАТО України.

Засоби захисту захищають працівників ОВС від реальної небезпеки для їх життя і здоров'я під час виконання ними службових обов'язків, тобто дають можливість уникнути жертв як зі сторони працівників ОВС, оточуючих громадян так і серед самих правопорушників. Усі ці засоби використовуються виключно за умови суворого дотримання законності.

Наказом МВС України №118 від 30 березня 1991 року затверджена інструкція щодо порядку використання органами внутрішніх справ і внутрішніми військами спеціальних засобів. Інструкція визначає порядок використання особовим складом правоохоронців і установ внутрішніх справ, внутрішніх військ та учбових закладів МВС України спеціальних засобів під час охорони громадського порядку, для попередження і припинення правопорушень, захисту прав і законних інтересів громадян.

Спеціальні засоби використовуються тоді, коли всі інші форми попередження було використано та не дало бажаного результату.

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника).

Спеціальні засоби використовуються у виключних випадках.

В залежності від ситуації працівники органів внутрішніх справ мають можливість вибрати такі спеціальні засоби захисту, які гарантують їм безпеку і дозволяють оперативно вирішити конкретну задачу.

Використання спеціальних засобів має лише одну мету – припинення суспільно небезпечних дій, недопустимість їх переростання в злочинні посягання на конституційні свободи, права і законні інтереси громадян.

Практика свідчить про те, що результативність операції залежить від ступеня технічної оснащеності спеціальними засобами, а головне – від вміння практично їх використовувати. Вміле використання засобів захисту неможливе без твердих знань їх тактико-технічних даних.

В кожній спеціальній операції, а також в повсякденному несенні служби особовому складу ОВС приходить діяти в обстановці реальної небезпеки.

З метою захисту життя і здоров'я співробітників ОВС, для попередження і припинення правопорушень, а також позбавлення можливості

злочинцям вести активні дії, розроблені і успішно застосовуються засоби активної оборони і засоби примусового впливу на злочинців.

Законодавець передбачив застосування спеціальних засобів в діяльності ОВС (Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII «Про Національну поліцію», «Про правовий режим надзвичайного стану», Постанови Кабінету Міністрів, Накази МВС України та інші нормативні акти). Перелік спеціальних засобів, що використовуються правоохоронними органами, митними службами прикордонними військами чітко регламентовано нормативними актами (Постановами Кабінету Міністрів, наказами МВС України та ін.).

Спеціальні засоби не смертельної дії (Спецзасоби) — комплекс механічних, хімічних, електричних та світлозвукових пристроїв, що використовуються правоохоронними органами і спецслужбами для психофізичного, травматичного і утримуючого впливу на правопорушника, тимчасового виведення його з ладу, а також армійським спецназом для захоплення супротивника живим.

Як правило, спецзасоби використовуються правоохоронними органами для затримання правопорушників, припинення з їхнього боку активного опору, звільнення заручників, припинення і ліквідації групових хуліганських проявів і масових заворушень.

Військовослужбовці Національної гвардії застосовують спеціальні засоби за виключної необхідності у випадках, передбачених законом, якщо інші форми попереднього впливу на правопорушників не дали бажаних результатів або якщо для виконання повноважень неможливо застосувати інші заходи. Спеціальні засоби: засоби індивідуального захисту – шоломи та бронежилети; засоби активної оборони – наручники, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими¹ чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, електрошокові пристрої, сльозоточиві речовини, гумові кийки, засоби для примусової зупинки транспортних засобів, обладнання для відкриття приміщень, у тому числі малогабаритні піротехнічні пристрої.

УДК 323:351.746.1(477)

Мельник Б.В., курсант 630 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Островський С.О.**, заступник начальника кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук

ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ КОРЕКЦІЇ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ЗАГРОЗ ТА НЕБЕЗПЕК: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД

Формально, на початок агресивних дій Російської Федерації, загрози національній безпеці були відображені у чинних на той час: Законі України «Про основи національної безпеки України» та в Стратегії національної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 12 лютого 2007 року № 105 (в редакції Указу Президента України від 8 червня 2012 року № 389/2012). Деякі з них залишаються актуальними і на теперішній час, але ключовими загрозами виявились не ті, що прогнозувались фахівцями і політиками, відповідальними за забезпечення національної безпеки України, тому й «без пекова» політика формувалась фактично на помилкових засадах.

Перш за все, помилковим було рішення щодо позаблокового статусу України, яке було прийняте на підставі невірної оцінки загроз у воєнній сфері. Воєнна доктрина України, що введена Указом Президента України від 8.06.2012 року, як виявилось, не відповідала воєнно-політичній обстановці, не вказувала на джерела, масштаби і характер загроз у воєнній сфері. А відтак – невірно визначила шляхи підготовки держави до збройного захисту та застосування воєнної сили. Зокрема, в розділі II «Воєнно-політична обстановка та характерні риси сучасних воєнних конфліктів», в п. 13 вказано: «Ураховуючи тенденції та умови розвитку воєнно-політичної обстановки у світі, Україна вважає, що збройна агресія, в результаті якої може виникнути локальна або регіональна війна проти неї, в середньостроковій перспективі є малоімовірною».

Побудована за роки незалежності система забезпечення національної безпеки України під час загострення відносин з Російською Федерацією виявила свою слабкість. Не підготовленими до російської агресії виявились як суб'єкти забезпечення національної безпеки так і законодавча основа їх діяльності. Серед головних причин, які призвели до низької ефективності системи забезпечення національної безпеки України, Г.П. Ситник та А.І. Каляєв виділяють такі:

- система забезпечення національної безпеки України будувалась на основі застарілої радянської системи, з використанням її складових (радянської армії, міліції, КДБ, прикордонних військ, які залишилися Україні у спадок від СРСР), радянського законодавства і досвіду її функціонування у минулому столітті в умовах біполярного світу;

- формування системи забезпечення національної безпеки України відбувалось під тиском світових та регіональних лідерів, які виходили з власних національних інтересів, а не інтересів України (наприклад, вимоги до

України стосовно відмови від ядерної зброї без надання їй дієвих гарантій безпеки);

- політичне керівництво України періоду 1991-2013 р.р. незалежності нашої держави, формально ставилось до захисту національних інтересів та не докладало необхідних зусиль для формування і розвитку системи забезпечення національної безпеки України (реалізація законодавства з питань національної безпеки, виконання стратегій національної безпеки, інших програмних документів не організовувалось, хронічне недофінансування програм розвитку складових сектору безпеки та оборони з кожним роком погіршувало їх стан і вело до поширення корупції, повного занепаду та морального зневірення);

- багатовекторна зовнішня політика в умовах цілеспрямованого поглиблення розбіжностей у політичних орієнтаціях населення за регіональним принципом і налаштованість представників політичного керівництва держави на реалізацію власних, корпоративних, а не національних інтересів, – сприяли сепаратистським тенденціям і неготовності системи забезпечення національної безпеки до протидії загрози сепаратизму;

- незавершеність формування і, як наслідок, неспроможність самої системи забезпечення національної безпеки України до аналізу безпекового середовища та своєчасного виявлення загроз, а також значний вплив на керівництво суб'єктів забезпечення національної безпеки України з боку іноземних спецслужб призводило до вироблення помилкових управлінських рішень з питань забезпечення національної безпеки.

Перерахованих причин низької ефективності системи забезпечення національної безпеки України достатньо для того щоб було ініційоване питання про її докорінне реформування (і без вибухових суспільно-політичних подій кінця 2013 – початку 2014 р.р. та ескалації зовнішніх загроз з боку Російської Федерації), починаючи від створення моделі її функціонування та формування цілісної системи законодавчих актів у сфері національної безпеки і оборони України. Для того, щоб якісно виконати таку роботу, необхідно було, перш за все, провести детальний аналіз стану політики забезпечення національної безпеки України, зосередивши увагу, в першу чергу, на її формування і реалізацію протягом найбільш гострого та кризового періоду 2014-2015 років.

Розв'язання агресії Російською Федерацією проти України виявило та окреслило реальні загрози у воєнній сфері, а саме:

- криза існуючої системи міжнародної безпеки, поширення практики погроз силою та безкарне застосування військової сили окремими державами для реалізації власних інтересів у міжнародних відносинах;

- прискорення мілітаризації Російської Федерації, розміщення нових систем озброєнь на територіях суміжних з Україною держав, нарощування угруповань військ, що порушує існуюче співвідношення сил; (значне

збільшення витрат на оборону в Російській Федерації, починаючи з 2004 року, створення системи ПРО поблизу західного кордону України та значне нарощування угруповань військ РФ поблизу північного та східного кордону України);

- законодавче закріплення Російською Федерацією можливості застосування воєнної сили за межами Російської Федерації та грубе втручання у внутрішні справи інших, перш за все, сусідніх суверенних держав;

- створення угруповання військ Російської Федерації на тимчасово окупованій території півострова Крим, розпалювання збройного конфлікту у східних регіонах України;

- триваюча гібридна війна Російської Федерації проти України;

- діяльність на території України проросійських незаконних воєнізованих формувань, диверсійних і терористичних груп;

- невідповідність існуючим загрозам у воєнній сфері структури, чисельності і озброєння Збройних Сил України та інших військових формувань;

- недостатній загальний рівень боєздатності Збройних Сил України та інших військових формувань, їх незадовільне матеріально-технічне забезпечення і фінансування.

Наростаючі загрози у воєнній сфері вимагали від Верховної Ради України та вищих посадових осіб держави прийняття рішень щодо реанімації збройних формувань держави. Мабуть, першим практичним кроком в цьому напрямку стало прийняття Закону України «Про Національну гвардію України» від 13 березня 2014 р. Відновлення раніше розформованої Національної гвардії ще раз красномовно говорить про непослідовність нашої державної політики у сфері національної безпеки.

Таким чином, законодавство у сфері національної безпеки і оборони «зразка 1991-2013» не відповідало як гіпотетичним, так і реально виникаючим загрозам національній безпеці України, та потребувало докорінних змін, у першу чергу, концептуального рівня. Політичне управління сектором безпеки і оборони, а також, його реформування у зазначений вище період проводилось безсистемно, без створення цілісної системи взаємопов'язаних нормативно-правових актів, програм розвитку, планів та відповідного фінансового і матеріально-технічного забезпечення.

УДК 342.7:341.44

Москалюк В.О., курсант 618 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Градецький А.В.**, доцент кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України

Київського факультету Національної академії Національної гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЕКСТРАДИЦІЇ

Сформований протягом століть інститут екстрадиції виступає важливою формою надання взаємної допомоги держав у боротьбі зі злочинністю, забезпечуючи невідворотність покарання осіб, які переховуються від правосуддя. Недосконалий механізм видачі злочинців, в деяких випадках, дозволяє особам переховуватись в інших країнах, які не були місцем вчинення злочину. З активізацією процесу інтернаціоналізації злочинності видача гаданих правопорушників і засуджених осіб стає усе більш значимою ланкою в системі функціонування кримінальної юстиції.

Вирішення питання про видачу – суверенне право держави, але здійснюється воно відповідно до норм міжнародного та внутрішнього права, включаючи норми захисту прав і свобод людини. Причому ці права не є абстракцією, а являють собою правові категорії, нормативно закріплені за допомогою різного юридичного інструментарію і мають відповідну "опіку" як внутрішньодержавного, так і міжнародного характеру. Загальна декларація прав людини (1948), Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966), Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження й покарання, від 10 грудня 1984 р. та інші міжнародно-правові акти зумовили певне переосмислення екстрадиції, пов'язане із затвердженням необхідності забезпечення прав людини в зв'язку з видачею, зокрема, і в рамках здійснення міжнародного співробітництва у кримінальних справах в цілому. Отже, екстрадиція в цілому являє складний правовий процес, що зумовлено використанням і урахуванням багатьох норм, які містяться в міжнародному праві та вітчизняному законодавстві. Практичне здійснення видачі неможливо без урахування норм конституційного, кримінального, кримінально-процесуального та інших галузей законодавства. Потрібно відзначити, що базисні принципи закріплені в нормах конституційного права, таких як, невидачу власних громадян, виключенню деяких діянь (наприклад, тероризму) з категорії політичних злочинів, відмови від екстрадиції осіб, переслідуваних за політичними мотивами.

Екстрадиція – це заснована на міжнародних договорах, загальноновизнаних принципах міжнародного права та нормах внутрішньодержавного права форма міжнародно-правової допомоги у кримінальних справах, що полягає у віддані

обвинуваченого для здійснення правосуддя або засудженого для приведення до виконання обвинувального вироку суду, що надається державою, на території якої знаходиться запитувана особа на запит державою, що має підстави для здійснення своєї юрисдикції із дотриманням прав та інтересів осіб, що підлягають видачі.

У сфері міжнародного співробітництва держав з питань екстрадиції можна виділити два основні напрями: по-перше – сприяння ефективній боротьбі зі злочинністю; по-друге – забезпечення прав і свобод осіб, які залучаються до екстрадиційної процедури. Як свідчить практика, при здійсненні процедури екстрадиції застосовуються примусові заходи, що часто призводить до суттєвого втручання у сферу прав і свобод людини, у зв'язку з чим питання захисту прав осіб, які підлягають видачі, набувають особливого значення. Тому система міжнародно-правового захисту прав людини при здійсненні екстрадиції складається з двох відносно самостійних компонентів:

1) норм міжнародного права, спрямованих на забезпечення обґрунтованості та гуманності прийняття рішення про екстрадицію в запитуваній державі (тобто комплексу міжнародно-правових норм, що встановлюють підстави для відмови у видачі у випадках, якщо вона може призвести до порушення прав людини);

2) норм міжнародного права, спрямованих на забезпечення дотримання міжнародно-правових стандартів прав людини стосовно процедури екстрадиції (тобто комплексу міжнародно-правових норм, що встановлюють належну правову процедуру в екстрадиційному процесі).

Важливою гарантією захисту прав людини в інституті екстрадиції виступає правило, відповідно до якого власні громадяни не видаються. Вказане положення є реалізацією одного з важливих правозахисних принципів – *jus de non evocando*, що закріплює право особи поставати перед національним судом згідно з положеннями національного законодавства. Тому позиція невидачі більшістю держав власних громадян обґрунтовується загальнолюдськими цінностями та правовими принципами.

Згідно норм міжнародного права, екстрадиція здійснюється відносно не вже засудженої особи, а обвинуваченої, тому виникає один з досить болючих і складних процесуальних питань інституту екстрадиції, а саме про перевірку обґрунтованості висунутого обвинувачення з боку держави, а також забезпечення права на захист підозрюваної особи.

Інститут міжнародного права у своїй резолюції "Нові проблеми екстрадиції", прийнятої 01.09.1983 (розділ IV), вказав, що в екстрадиції може бути відмовлено у випадках, коли існує загроза порушення фундаментальних прав обвинуваченого в запитуючій державі.

Сучасне міжнародне право встановило заборону на застосування в якості покарання смертної кари. Але деякі країни застосовують цей негуманний вид покарання, тому, з метою захисту прав людини, міжнародне право закріплює підстави для відмови в видачі особи, якщо в якості покарання, передбачається застосування до правопорушника страти, згідно до Міжнародного пакту про громадянські й політичні права 1966 р.

Екстрадиція також не може бути застосована відносно тих запитуючих держав, де допускається жорстоке звернення із засудженими, застосовуються катування й де існує дискримінація по расових, релігійних або інших підставах.

Особи, залучені до екстрадиційної процедури, мають право на захист від політичної дискримінації, а саме: право на застосування принципу виключення політичних злочинів з числа екстрадиційних; право на політичний притулок; право не підлягати видачі, яка здійснюється з метою переслідування за політичними мотивами. Принцип «виключення політичних злочинів» ефективно застосовується для забезпечення прав людини в інституті екстрадиції, оскільки перешкоджає здійсненню видачі особи, яка вчинила злочин політичного характеру до держави, де вона може бути піддана несправедливому правосуддю та жорстокому покаранню.

Гуманітарні підстави для відмови у видачі відіграють одну з основних функцій захисту прав і свобод осіб у зв'язку з екстрадицією. Принцип гуманізму в інституті екстрадиції реалізовується завдяки дотриманню державами таких підстав відмови у видачі, як застосування амністії, помилування, похилий вік, стан здоров'я видаваної особи, а також можливість застосування до виданої особи покарання у вигляді смертної кари, катування, жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує гідність, покарання, довічного ув'язнення.

Таким чином, вирішуючи питання забезпечення прав осіб під час екстрадиції, можна виділити сім підстав, за яких екстрадиція забороняється та які необхідно з'ясувати під час екстрадиційної перевірки:

- коли особа може бути піддана катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, видам поведження чи покарання;
- коли державі не надають гарантій, передбачених ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р.;
- наявність у законодавчих актах запитуючої держави санкції за вчинений злочин у вигляді смертної кари або довічного позбавлення волі;
- якщо особа переслідується у зв'язку з її расою, релігією, громадянством чи політичними переконаннями;
- якщо вік і стан здоров'я особи унеможлиблює її екстрадицію;
- якщо особа є громадянином запитованої держави;

- кримінально-процесуальні та кримінально-правові умови в частині забезпечення прав і свобод особи.

Разом з тим було б невірно говорити в загальному плані про пріоритет інтересів захисту прав людини перед інтересами, зумовленими екстрадицією, зокрема пов'язаними з боротьбою зі злочинами і захистом жертв цих злочинів. Не випадково в спеціальній літературі вказується на необхідність дотримання балансу зазначених конкуруючих інтересів. Захист прав людини не повинен стати перешкодою на шляху реалізації принципу невідворотності покарання. Цей момент відзначається і Європейським судом з прав людини, який звертає увагу на необхідність відповідного балансу між захистом інститутів демократії від злочинності, як загального інтересу, так і захистом прав індивіда.

Міжнародна система захисту прав людини вимагає і одночасно сприяє тому, щоб держави постійно удосконалювали свою національну систему, і зокрема у сфері кримінальної юстиції, домагаючись її функціонування у відповідності з загальноновизнаними нормами міжнародного права і стандартами у сфері прав людини.

УДК 335/359

Опанасюк К.С., курсант 640 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

НОРМАТИВНІ ТА ЗМІСТОВІ РОЗБІЖНОСТІ У ВИЗНАЧЕННІ ПОНЯТТЯ І СКЛАДУ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ (ЧЕРЕЗ РІЗНОМАНІТНІСТЬ КРИТЕРІЇВ ДО ВІДБОРУ СУБ'ЄКТІВ)

Як відомо, основними принципами, що визначають порядок формування державної політики у сферах національної безпеки і оборони, є:

1) верховенство права, підзвітність, законність, прозорість та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили;

2) дотримання норм міжнародного права, участь в інтересах України у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки;

3) розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони.

Разом з цим, означені основні вихідні ідеї та керівні засади розвитку та змісту галузевого законодавства не завжди знаходять відображення у нормативно-правовому масиві, що регулює діяльність сектору безпеки і

оборони, державне управління у сфері національної безпеки та структурно-функціональний елемент суб'єктів забезпечення державної безпеки.

Сама ж понятійна категорія «сектор безпеки і оборони» та його змістове навантаження, а також його місце і роль в загальній системі забезпечення національної безпеки України, потребують, як вбачається, ретроспективного аналізу з метою, насамперед, певної понятійної адаптації та універсалізації національного «безпекового» законодавства з понятійними категоріями, що містяться у численних міжнародних нормативно-правових актах з підтримання миру та безпеки та національному законодавстві провідних країн світу.

Понятійна категорія «сектор безпеки» почало використовуватись у 90-ті роки минулого століття у нормативних та програмних міжнародно-правових документах та резолюціях міжнародних безпекових організацій.

Разом з тим, в офіційних документах міжнародних організацій та публікаціях західних фахівців досі немає одностайності щодо призначення цього сектора, його складу, завдань, місця й ролі в підтриманні національної безпеки та оборони держави. Так, наприклад, у доповіді Генерального секретаря ООН на 62-й сесії Генеральної Асамблеї 23 січня 2008 р. зазначається, що вказаний сектор – «це широкий термін, який часто використовується для опису структур, установ і персоналу, відповідальних за керівництво, забезпечення і нагляд за безпекою в країні». Однак пізніше в Резолюції Ради Безпеки ООН 2030 від 21 грудня 2011 р., вже вживається дещо інше поняття – «оборонний сектор та сектор безпеки», а в Резолюції РБ ООН 2057 від 5 липня 2012 р., – знову «сектор безпеки». Крім того, в ООН немає узгодженої позиції й стосовно складу цього сектора. Так, наприклад, у згаданій доповіді Генерального секретаря цієї організації, до нього віднесені: військові відомства, правоохоронні органи, виправні заклади, розвідувальні служби, органи охорони державного кордону, митні служби, сили цивільної оборони, а також елементи судового сектора, відповідальні за розгляд справ, пов'язаних з можливою злочинною поведінкою або несанкціонованим застосуванням сили. До сектора безпеки належать, також, суб'єкти, які відіграють певну роль у керівництві та нагляді за розробкою й виконанням програм з питань безпеки, зокрема законодавчі органи та міністерства. До нього відносять і деякі громадські об'єднання. Крім того, недержавними суб'єктами, які можуть розглядатися як частина сектора безпеки, визнаються приватні служби безпеки.

Водночас, у документах Європейського Союзу «сектор безпеки» визначається у скороченому складі. Зокрема, в Рекомендації Парламентської асамблеї Ради Європи 1713 (2005) «Демократичний контроль над сектором безпеки в державах-членах», – до означеного сектору відносять лише збройні сили, спеціальні й розвідувальні служби, поліцію та прикордонні служби.

Значні розбіжності щодо визначення поняття і складу сектора безпеки простежуються також у наукових публікаціях іноземних експертів. Характерні приклади їх розширеного трактування наводяться у працях Ф. Молнара та відомої дослідниці в галузі гендерних питань у реформуванні силових структур – К. Валасек. Остання, зокрема, пропонує розглядати «сектор безпеки» як сукупність державних інститутів та інших організацій, які відіграють певну роль у підтриманні безпеки держави та його громадян, а саме:

- основні суб'єкти безпеки, представлені державними силовими структурами;

- органи управління системою безпеки і контролю: від парламенту й уряду – до суб'єктів громадянського суспільства, у тому числі, засобів масової інформації;

- органи юстиції та правопорядку;

- не передбачені законодавством сили безпеки, а саме: визвольні армії, партизанські формування, приватні охоронні фірми, політичні партії тощо;

- не передбачені законодавством учасники громадянського суспільства: професійні об'єднання, науково-дослідні заклади, правозахисні, релігійні й неурядові організації та групи місцевої громадськості. Дещо іншої думки дотримується фахівець Женевського центру демократичного контролю над збройними силами (DCAF) А. Фопен, який вважає, що сектор безпеки складається «зі збройних сил, служб безпеки, поліції у формі або в цивільному, жандармерії, служб розвідки, прикордонних служб, служб внутрішньої безпеки, а також міліції та озброєних формувань, які працюють на державу, поряд з нею або пов'язані з нею».

Разом з тим, попри зазначені розбіжності, можна стверджувати, що при вживанні поняття «сектор безпеки» мова не йде про якусь нову організаційну структуру. У більшості випадків, при цьому мають на увазі лише сукупність «інституцій та організацій, яким держава надала легітимізовану роль у використанні чи загрозі використанню примусової сили в суспільстві для протидії зовнішнім або внутрішнім загрозам безпеці держави та її громадян».

Питанням змістового навантаження поняття «сектор безпеки і оборони» присвячені також публікації багатьох вітчизняних науковців та експертів. Як і в іноземних авторів, у них присутні доволі полярні думки щодо призначення цього сектору, його складу, завдань, місця й ролів підтриманні національної безпеки та оборони України. Так, наприклад, прибічники т.з. «широкого» тлумачення, зокрема В. Гречанінов, вважають за потрібне залучати до сектору безпеки та оборони, крім «силових» структур, також дипломатичні служби й оборонну промисловість.

Ще ширше представництво у складі сектору безпеки і оборони пропонує С. Нечхаєв: «...сили, органи та організації, на які чинним законодавством

покладено захист національної безпеки і оборони держави та здійснення демократичного контролю за діяльністю його суб'єктів». Тобто, як вбачають В.К. Горовенко та В.П. Тютюнник, означений автор фактично ототожнює сектор безпеки та оборони із системою забезпечення національної безпеки, визначення якої було дано ще у схваленій Постановою Верховної Ради України у січні 1997 р. Концепції (основах державної політики) національної безпеки України (втратила чинність у зв'язку з прийняттям Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р.).

Інші фахівці є прихильниками «вузького» підходу до призначення цього сектора, визначення його складу й завдань. Зокрема, вони вважають основним його призначенням: забезпечення виключно воєнної безпеки та оборони держави. Основні причини наведених та інших розбіжностей стосовно призначення і складу СБО пов'язані, як вбачається, з невизначеністю критеріїв, яким мусять відповідати складові, точніше, суб'єкти цього сектора, а також не однозначним трактуванням його місця й ролі в підтриманні національної безпеки та оборони держави.

У зв'язку із цим, ряд авторів, зокрема, В. Горовенко, В. Телелим, А. Семенченко, Кузьмук О., В. Крутов, Г. Новицький та деякі інші, пропонують за основний критерій відбору суб'єктів для включення їх до складу сектору безпеки і оборони вважати наявність у них законодавчо наданих повноважень щодо застосування зброї, здійснення спеціальних заходів або правового примусу при підтриманні національної безпеки та оборони України.

Разом з тим, нагадаємо, що відповідно до чинного «національнобезпекового» законодавства, сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складових: сили безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки. Функції та повноваження складових сектору безпеки і оборони визначаються законодавством України.

До складу сектору безпеки і оборони входять: Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України, Управління державної охорони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальні органи України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику.

Інші державні органи та органи місцевого самоврядування здійснюють свої функції із забезпечення національної безпеки у взаємодії з органами, які входять до складу сектору безпеки і оборони.

УДК 355.866.4

Паштецький С.О., курсант 618 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Василенко М.М.**, викладач кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

РУКОПАШНИЙ БІЙ, ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА В ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Рукопашний бій представляє собою вид бойової діяльності військовослужбовців в ближньому бою з супротивником. Підготовка військовослужбовців і підрозділів до ведення рукопашного бою на сьогоднішній день має актуальне значення для формування боєготовності військ і сил Національної гвардії України. Увага до рукопашного бою в арміях НАТО викликана тим, що командування цих армій розглядає навчання рукопашному бою не лише як прекрасний засіб військовоприкладної фізичної підготовки, але і як незамінний засіб психологічного загартування військовослужбовців, виховання у них упевненості в собі, агресивності, сміливості і стійкості до дії бойового стресу.

Навчання військовослужбовців рукопашному бою в кожній з армій НАТО має свої особливості, пов'язані з традиціями, бойовим досвідом, системою комплектування і підготовки військ. Найбільш розвинена система навчання рукопашному бою існує нині в армії і морській піхоті США.

Навчання рукопашному бою в американській армії розподіляється на три етапи і включає відповідно три курси:

- 1) основний;
- 2) підвищений;
- 3) спеціальний.

Основний курс вивчається в період початкової підготовки рекрутів в учбовому центрі. Цей курс включає прийоми штикового бою і прості прийоми бою без зброї: підготовка до бою, удари рукою і ногою і ряд прийомів захисту.

Підвищений курс проводиться в період індивідуального навчання в учбовому центрі і включає: прийоми самостраховки при падіннях, звалювання і кидки, прийоми обеззброєння супротивника при уколах багнетом, прийоми бою ножом.

Спеціальний курс призначений головним чином для особового складу диверсійно-розвідувальних підрозділів (рейнджерів), для повітряних десантників і підрозділів військ спеціального призначення. Цей курс містить різні способи захоплень і звільнень від них, звалювання і кидки, способи зняття вартового, прийоми зв'язування, конвоювання і обшуку полонених. На проходження кожного курсу відводиться 8-10 годин. Для закріплення і підтримання навичок рукопашного бою статут передбачає 30-хвилинні тренування 2-3 рази в тиждень в ході занять по бойовій підготовці

Техніка і тактика рукопашного бою повинні ґрунтуватися на інстинктивних реакціях. Методика навчання полягає в багатократному повторенні прийомів і їх комбінацій в поступово зростаючому темпі. Виконання прийомів супроводжується загрозливим гарчанням і пронизливими криками, сприяючими кращому прояву первинних інстинктів, а також маючи деморалізуючу дію на супротивника.

Техніка рукопашного бою включає:

- 1) прийоми штикового бою;
- 2) прийоми бою ножом;
- 3) прийоми бою без зброї (удари рукою і ногою, захоплення і звільнення від захоплень, звалювання і кидки, прийоми обеззброєння супротивника, прийоми зв'язування, конвоювання і обшуку полонених).

Однією з головних вимог відбору прийомів вважається їх простота: жоден прийом не містить більше 2-3 елементів.

Заняття по рукопашному бою проводяться при максимальній психологічній дії на солдата і спрямовані на прищеплення йому фанатичної войовничості і почуття переваги над супротивником. Більшість занять по тактичній і вогневій підготовці супроводжується штиковими атаками, що проводяться в стрімкому темпі з подоланням перешкод і поразкою мішеней.

Поединки в захисному спорядженні (спаринги) проводяться з метою вдосконалення техніки і тактики рукопашного бою в безпосередньому контакті

з супротивником, а також для виховання сміливості, агресивності і стійкості до впливу бойового стресу. Поєдинки проводяться в парах, один проти двох, двоє проти трьох і відділення проти відділення. Переможцем в поєдинку вважається той, хто зіб'є супротивника на землю і «докінчить» його або змусить здатися.

Під час перевірки військовослужбовців з рукопашного бою призначається п'ять передбачених програмою прийомів як з окремої вправи так і з різних вправ, що входять до програми навчання. Вправи та прийоми для перевірки, підрозділам (окремим категоріям військовослужбовців) призначаються за вибором того, хто перевіряє.

УДК 355.866.4

Паштецький С.О., курсант 618 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Задорожний К.А.**, викладач кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

«ВКЛЮЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВОГНЕМ БОЙОВОГО МОДУЛЯ «ШТУРМ-М»»

БМ-3М «Штурм» — український одномісний бойовий модуль із стабілізацією блоку озброєння у двох площинах. Озброєння модуля забезпечує ураження броньованої техніки, живої сили і вертольотів противника. Бойовий модуль «Штурм» розроблений конструкторським бюро ім. О.О. Морозова під керівництвом М.Д. Борисюка є одним з найкомпактніших і разом з тим найпотужніших з існуючих модулів даного класу. Ще одна його відмітна риса — невеликий займаний внутрішній обсяг бойового відділення.

Комплекс керування вогнем складається з оптико-електронного прицільного комплексу ОТП-20, інтегрованого з системою управління стрільбою ПТРК «Бар'єр» та стабілізатором озброєння СВУ-500 у вертикальній і горизонтальній площинах, що дозволяє вести вогонь на ходу. На башті встановлені по три штуки з кожної сторони 81-мм димові або аерозольні гранати «Хмара», що приводяться в дію електроспуском.

Включення системи управління вогнем

При роботі з СУВ необхідно неухильно виконувати порядок операцій.
ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ:

- експлуатувати несправну СУВ;

**Секція № 5. Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони**

- провадити роботи, не передбачені керівництвом по експлуатації;
- проводити роботи по технічному обслуговуванню при зарядженому озброєнні і заряджених пускових установках системи постановки завіси;
- усувати несправності при зарядженому озброєнні і заряджених пускових установка системи постановки завіси;
- підключати і відключати електричні джгути без попереднього відключення електроживлення;
- безперервна робота СУВ більше 6 годин, перерва між шестигодинними циклами має бути не менше 1 години. Час безперервної роботи в бойових умовах не обмежується.

Для виключення травмування обслуговуючого персоналу **ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ**:

- натискати на кнопку вимірювання дальності при включеній СУВ у всіх випадках, не пов'язаних з безпосереднім вимірюванням дальності;
- при включеній системі проводити посадку і висадку з машини, знаходитися перед вхідними вікнами оптико-електронного модуля;
- включати систему при знаходженні десанту на даху машини; – наводити далекомірну марку на людей і проводити вимірювання дальності, окрім випадків бойової роботи;
- вимірювати дальність лазерним далекоміром по предметах і спорудах, розташованих в парках військових частин або в місцях проведення технічного обслуговування машини, окрім спеціально призначених для вимірювань при перевірках роботи далекоміра;

Для виключення виходу з ладу апаратури **ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ**:

- наводити прицільну і далекомірну марку на сонце;
- вимірювати дальність лазерним далекоміром по бликуючих предметах, які знаходяться поблизу машини.

ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ при використанні оптико-електронного модуля у режимі **ВИМІР ДАЛЬНОСТІ**:

- наводити далекомірну марку оптико-електронного модуля на дзеркально віддзеркалюванні поверхні, які знаходяться на відстані менше 200 м і на предцілі, які знаходяться на відстані менше 160 м;
- направляти прицільну марку на людей.

Перед включенням системи управління вогнем органи управління мають бути встановлені в наступному початковому положенні:

на пульті командира:

- тумблер +27 В – ВИМК в положенні ВИМК; – перемикач ВИБІР в положенні ОПЕРАТОР; – тумблер ЛС-ВИМК в положенні ВИМК; – тумблер ДАЛЕКОМІР в положенні ЛД;

- на пульті оператора:

- тумблер +27 В – ВИМК в положенні ВИМК; – тумблер ЛС-ВИМК в положенні ВИМК; – тумблер ДАЛЕКОМІР в положенні ЛД.

Мають бути закриті всі люки на машині.

До включення системи управління вогнем необхідно переконатися в надходженні напруги бортової мережі 27 В – на пультах командира і оператора повинні світитися індикатори «+27 В».

При порушенні початкового положення органів управління після включення системи управління вогнем на відеомоніторах з'являється напис, що свідчить про конкретне відхилення від необхідного стану.

Включення системи управління вогнем в режимі «БОЙОВИЙ» здійснювати в наступному порядку:

а) встановити на пультах командира або пультах оператора тумблер +27 В – ВИМК в положення +27 В;

б) переконатися в тому, що через 1 хвилину на відеомоніторах з'явилося зображення навколишнього оточення і алфавітно-цифрова інформація, на пультах командира і оператора світяться індикатори КАНАЛ ТВК, ПОЛЕ В, ГАРМ, БТ, ЧРГ;

в) У разі незадовільного зображення на відеомоніторі ПК (ПО) при включеному виробі і працюючому відеомоніторі одноразово натиснути на відеомоніторі кнопку МЕНЮ до появи на екрані меню ЗОБРАЖЕННЯ.

На екрані повинні з'явитися відрядкові розташовані написи:

ЯСКРАВІСТЬ

КОНТРАСТНІСТЬ

КОЛІР

ЧІТКІСТЬ

РЕЖИМ ЗОБРАЖЕННЯ

ПОЛІПШЕННЯ ЗОБРАЖЕННЯ

Знаходячись в меню ЗОБРАЖЕННЯ вибрати необхідне регулювання натисканням кнопок «ВНИЗ», «ВГОРУ», а установку рівня регулювання провести кнопками «ВЛІВО», «ВПРАВО». Вийти з меню можна у будь-який момент часу за наявності тимчасової паузи між натисканнями кнопок більше 30 секунд або при повторному натисненні кнопки МЕНЮ до виходу з меню.

Для зміни рівня яскравості_встановити при знаходженні в меню ЗОБРАЖЕННЯ курсорпідсвічування кнопками «ВНИЗ», «ВГОРУ» на рядку ЯСКРАВІСТЬ, що входять в меню ЗОБРАЖЕННЯ, після чого натисканням кнопок «ВЛІВО», «ВПРАВО» встановити необхіднийрівень яскравості в діапазоні від 0 до 100. Рекомендоване значення 70.

Для зміни рівня контрастності встановити при знаходженні в меню ЗОБРАЖЕННЯ курсор підсвічування кнопками «ВНИЗ», «ВГОРУ» на рядку КОНТРАСТ, що входить в менюЗОБРАЖЕННЯ, після чого натисканням

кнопок «ВЛІВО», «ВПРАВО» встановити необхідний рівень контрастності в діапазоні від 0 до 100. Рекомендоване значення 70.

Для зміни рівня колірної насиченості встановити при знаходженні в меню ЗОБРАЖЕННЯ курсор підсвічування кнопками «ВНИЗ», «ВГОРУ» на рядку КОЛІР, що входить в меню ЗОБРАЖЕННЯ, після чого натисканням кнопок «ВЛІВО», «ВПРАВО» встановити потрібний рівень колірної насиченості.

Для зміни рівня чіткості встановити при знаходженні в меню ЗОБРАЖЕННЯ курсор підсвічування кнопками «ВНИЗ», «ВГОРУ» на рядку ЧІТКІСТЬ, що входить в меню ЗОБРАЖЕННЯ, після чого натисканням кнопок «ВЛІВО», «ВПРАВО» встановити необхідний рівень чіткості в діапазоні від 0 до 100. Рекомендоване значення 70.

При виборі параметрів зображення переконатися що в рядку РЕЖИМ ЗОБРАЖЕННЯ записано КОРИСТУВАЧ.

В тому випадку, якщо у вказаному рядку відсутнє значення КОРИСТУВАЧ, натисканням кнопок «ВНИЗ», «ВГОРУ» встановити курсор підсвічування на рядку РЕЖИМ ЗОБРАЖЕННЯ, після чого натисканням кнопок «ВЛІВО», «ВПРАВО» встановити значення КОРИСТУВАЧ.

Для вибору мови повідомлень на екрані відеомонітора, необхідно при включенні монітора одноразово натиснути кнопку «МЕНЮ» до появи на екрані меню Зображення. Після цього послідовним натисканням кнопок «ВЛІВО», «ВПРАВО» переключитися в меню НАЛАШТУВАННЯ, шляхом натискання кнопок «ВНИЗ», «ВГОРУ» встановити курсор підсвічування на рядку МОВА; після чого натисканням кнопок «ВЛІВО», «ВПРАВО» встановити значення необхідної мови з набору АНГЛІЙСЬКА-УКРАЇНСЬКА-ФРАНЦУЗСЬКА.

Для виходу з меню натисніть кнопку «МЕНЮ» до зникнення зображень підменю на екрані відеомонітора або почекайте 30 секунд до самостійного переходу відеомонітора в робочий режим.

Рекомендовані налаштування в інших меню приведені нижче:

- Меню ЗОБРАЖЕННЯ підменю ПОЛІПШЕННЯ ЗОБРАЖЕННЯ – рекомендовані значення:

ТОНКОМПЕНСАЦІЯ – ВКЛ

СИНІЙ ВІДТІНОК – ВКЛ

НІЧНИЙ РЕЖИМ – ВКЛ.

Меню НАЛАШТУВАННЯ, підменю СИНІЙ ТОН – рекомендоване значення ВКЛ.

г) натиснути на пульті оператора кнопку ПОЛЕ. Переконатися в тому, що на відеомоніторі змінюється масштаб зображення у бік зменшення розмірів предметів. Повторно натиснути кнопку ПОЛЕ на пульті. Переконатися в тому, що на відеомоніторі змінюється масштаб зображення у бік збільшення розмірів предметів.

д) натиснути на пульті командира (оператора), кнопку КНАЛ. Переконатися в тому, що на відеомоніторі при кожному натисненні змінюється зображення.

Виключення системи управління вогнем, проводиться в порядку зворотному включенню.

УДК 351.824 / 364.62-787.522:355.4-057.36 (477)

Підгірний В.М., курсант 649 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНЕТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ, ЯКІ ЗАГИНУЛИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АТО-ООС

Здійснення країною-агресором Російською Федерацією збройної агресії проти України породило нагальну потребу в своєчасному і точному ототожненні великої кількості жертв протистояння, зокрема й військовослужбовців Національної гвардії України. Ефективне вирішення цієї проблеми лежить у площині теорії криміналістичної ідентифікації. Реалії часу зумовили гостру необхідність у використанні для вирішення проблеми найпрогресивніших технологій, до яких варто віднести одне з найважливіших наукових досягнень у галузі криміналістичної ідентифікації останніх трьох десятиліть, що полягає в розробленні та впровадженні з середини 80-х років ХХ століття в практику розкриття й розслідування злочинів методів дослідження ДНК.

Всесвітнім визнанням загальнонаукового значення відкриття властивостей дезоксирибонуклеїнової кислоти свідчить присудження Нобелівської премії з хімії науковцям із Великої Британії й США за дослідження ДНК. Однак в Україні проблеми генетичної ідентифікації особи в умовах збройного конфлікту, попри традиційну активізацію в такі часи науково-практичної діяльності криміналістів, залишаються малодослідженими.

Такий стан справ варто визнати неприпустимим, насамперед через те, що тільки за даними Організації Об'єднаних Націй від початку збройного конфлікту на Сході України і у відносно незначний термінологічний проміжок (з квітня 2014 р. по грудень 2015 р.) у зоні проведення операції Об'єднаних сил загинуло щонайменше 9 098 осіб та було поранено 20 732 особи. Ця цифра

включає в себе військовослужбовців, учасників збройних формувань і мирне населення, зокрема: 2 673 військовослужбовці Збройних Сил України, 174 військовослужбовці Національної гвардії України, 11 співробітників Служби безпеки України.

Далі вибірково приведемо хронологічно цю сумну статистику.

Помічник генерального секретаря ООН із прав людини наголосив, що й без того «попереду для України – найстрашніша спадщина конфлікту: пошук зниклих безвісти та загиблих». При цьому він нагадав, що за інформацією Міністерства внутрішніх справ України станом на 18 вересня 2015 року, зниклими безвісти вважаються більше 3 тис. осіб.

27 жовтня 2017 року головний військовий прокурор України Анатолій Матіос в ефірі телеканалу ZIK повідомив, що за час конфлікту небойові втрати Збройних Сил та усіх інших силових структур склали 10 103 людини, з них 2150 – безповоротні. У зоні АТО небойові втрати склали 3699 осіб, з яких 935 – безповоротні.

14 травня 2019 року, начальник управління цивільно-військового співробітництва Збройних сил України полковник Олексій Ноздрачов у ході брифінгу повідомив, що в рамках гуманітарного проєкту «Евакуація-200» з району бойових дій було вивезено 1736 тіл захисників України, 71 військовослужбовець вважається зниклим безвісти. «З 2014 року в рамках реалізації гуманітарного проєкту «Евакуація 200», пошуковими групами вивезено з району бойових дій 1736 тіл, 865 транспортовано до місць остаточного поховання та передано родичам загиблих», – повідомив він.

Відповідно, проблеми пошуку загиблих і зниклих безвісти є одними з найбільших проблем, пов'язаних із збройними конфліктами.

Якщо звернутись до досвіду ЗСУ у сфері нормативно-правового регулювання цього аспекту, то, у контексті порушеного питання, важливою є директива Генерального штабу Збройних Сил України від 22 лютого 2016 року № Д-8, якою відповідним керівникам органів військового управління доручено організувати: взаємодію з Експертною службою Міністерства внутрішніх справ України та слідчими органами Національної поліції України щодо ідентифікації тіл та організації їх передачі родичам загиблих військовослужбовців Збройних Сил України; пошук та ексгумацію тіл загиблих військовослужбовців; відібрання біологічних зразків у родичів військовослужбовців, які зникли, та ідентифікації трупів.

Застосування країною-агресором заборонених методів і засобів ведення цієї неоголошеної війни часто унеможлиблює ідентифікацію загиблих традиційним шляхом. Наприклад, лише до Дніпропетровського бюро судмедекспертизи від початку АТО (ООС) надійшло 1 056 загиблих у Донецькій та Луганській областях, і лише 647 (61 %) з них вдалось ототожнити

візуальним шляхом. 254 воїнів (24 %), майже кожен четвертий, були ідентифіковані лише завдяки ДНК-аналізу, решта (155, а саме – 15 %) залишаються невпізнаними, а тому їх ховають як «тимчасово невстановлених Захисників України». У цілому, в країні станом на 28 вересня 2015 року в результаті проведення молекулярно-генетичної експертизи вже ототожнено 426 загиблих. Проте, у створеній електронній базі даних залишалось ДНК-профілі ще 762 не ідентифікованих бійців, які загинули в зоні ООС.

Однією з основних засад застосування науково-технічних засобів у криміналістиці слугує принцип законності. Однак, попри високу ефективність використання потенціалу ДНК-ідентифікації, доведену багаторічним позитивним вітчизняним і міжнародним досвідом, в Україні дотепер не приділено належної уваги її законодавчому забезпеченню. Не адекватна ж об'єктивній реальності законодавча база перешкоджає превентивному створенню повноцінного банку даних генетичних ознак людини й оперативному вирішенню суспільно важливих завдань сучасними засобами криміналістики.

Тому, варто визнати актуальною законодавчу ініціативу у вигляді прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо генетичної ідентифікації військовослужбовців)». Автори цього законопроекту, орієнтованого на задоволення практичних потреб військовозобов'язаних і членів їх сімей, правоохоронних органів і закладів охорони здоров'я, спираються на прогресивний досвід іншої зарубіжної держави, стратегічного союзника України – США. Йдеться про створення в Збройних Силах США Сховища зразків біологічного матеріалу для ідентифікації останків, де зберігаються зразки ДНК усіх, хто: а) вступає на військову службу; б) призивався в минулому; в) служить за контрактом; г) перебуває в резерві; а також функціонування Лабораторії з ідентифікації ДНК, завдання якої полягає у встановленні відповідності зразків ДНК військовослужбовця, який загинув (помер), з тими зразками, що містяться в Сховищі зразків біологічного матеріалу для ідентифікації останків на основі унікальності послідовності чергування нуклеотидів у ланцюг у ДНК кожної особи, своєрідного «генетичного відбитку», що залишається індивідуальним і незмінним протягом усього життя людини.

Таким чином, актуальність законодавчих новацій такого спрямування є безсумнівною, адже нині чинне законодавство в даній сфері не передбачає створення бази генетичних даних осіб, які призиваються на військову службу. При цьому вважаємо, що вирішення проблеми ідентифікації військовослужбовців у сучасних умовах ведення неоголошеної війни повинно здійснюватися комплексно, шляхом прийняття Закону України «Про державну геномну (генетичну) реєстрацію в Україні», який би визначав цілі, принципи і

види такої реєстрації, встановлював основні вимоги до її проведення, зберігання і використання генетичних даних осіб, а військовослужбовців відносив би до категорії осіб, які підлягають обов'язковій ДНК-реєстрації.

УДК 351.746.1(477)(075.8)

Потебенькін Р.С., курсант 640 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Кобзар О.Ф.**, начальник кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, доктор юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМАТИКА ЧИННОСТІ БАЗОВИХ РЕГУЛЯТИВНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Подальший успішний розвиток Української держави на основі стратегії європейської інтеграції неможливий без вирішення проблеми нормативно-правового реформування сектору безпеки і оборони.

Аксіомно підтверджено, що саме на сектор безпеки і оборони покладаються основні функції забезпечення національної безпеки – захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, конституційного ладу, суспільних цінностей, прав і свобод громадян. Крім того, діяльність органів сектору безпеки і оборони часто об'єктивно пов'язана з обмеженням прав громадян, що обумовлює суспільну чутливість до цих питань.

Відсутність упродовж більш ніж двох десятиріч з часу набуття незалежності практичних кроків з подолання деструктивних тенденцій у цьому секторі, значною мірою успадкованих від радянської системи, дефіцит ресурсної підтримки реформ у цьому сегменті суспільно-політичних відносин, можуть спричинили феномен, коли неререформовані державні органи сектору безпеки і оборони можуть самі стати джерелом загроз національній безпеці.

Проте, як і будь-який напрямок державної діяльності, забезпечення національної безпеки потребує наукових підходів та вироблення відповідних базових засад, на яких здійснюється та чи інша діяльність, в тому числі й у секторі безпеки і оборони. У рамках такої моделі розвитку Української держави є необхідність перегляду існуючих позицій щодо розуміння сутності, цілей, завдань та принципів адміністративно-правового забезпечення сектору безпеки та оборони в Україні. Цілком зрозумілим є й те, що надійний захист життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави насамперед залежить від ефективного функціонування системи національної безпеки та механізму її реалізації.

Загальнотеоретичні та практично-прикладні аспекти цієї проблематики розробляли такі вчені-правознавці, як: О.М. Бандурка, С.А. Буткевич,

А.І. Берлач, О.І. Безпалова, І.Ю. Гармашов, Ю.М. Гуленко, М.Г. Гуцало, І.П. Голосніченко, В.М. Горшеньов, В.В. Верхогляд, М.М. Тищенко, А.Є. Фоменко, С.О. Шатрава, О.С. Юнін та інші. Серед вчених, які займалися цією проблематикою з позиції кримінального права та кримінології, доцільно назвати таких: В.Ф. Антипенко, Л.В. Багрій-Шахматов, В.П. Ємельянов, В.Н. Кубальський, О.М. Литвинов, С.М. Моханчук, М.В. Семикін та інші.

Безумовно, що в основу подальших нормативних та організаційно-структурних змін сектору безпеки і оборони повинні бути покладені усталені принципи, апробовані у розвинутих європейських демократіях, а саме: відповідність органів сектору безпеки і оборони політичному устрою держави; чітке законодавче врегулювання процедур тимчасового обмеження прав людини в інтересах державної безпеки; відкритість для демократичного цивільного контролю; цілісність, прозорість, доброчесність тощо. Кардинальних змін потребують підходи до фінансування сектору безпеки і оборони, ресурсного і кадрового забезпечення.

Насамперед, аналіз теоретичних і практичних проблем законодавчого забезпечення функціонування сектору безпеки і оборони, організації стратегічного планування державної політики у сфері національної безпеки, – неможливий без аналізу загальних питань і принципів управління державою. Формування та реалізація в Україні державної політики національної безпеки сьогодні є чи не найголовнішою проблемою ефективного управління суспільством, що трансформується.

Безумовно, як зазначає Пономарьов С.П., завдання забезпечення національної безпеки і оборони мають бути в діяльності держави позачерговими, оскільки від стану національної безпеки залежить саме існування держави. Національна безпека держави не може розглядатися як якесь ізольоване, відокремлене від суспільного життя явище. Якщо національну безпеку України розглядати як захищеність державного суверенітету, територіальну цілісність і недоторканість кордонів, забезпеченість і стабільність демократичного конституційного ладу, захист прав та свобод людини і громадянина, захист національних інтересів України, то стає зрозумілим, що такий стан забезпеченості суспільства і держави, кожної особистості може бути досягнутий тільки в результаті спільних та нормативно визначених і скоординованих зусиль органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань і окремих громадян.

Враховуючи кризову ситуацію, що склалася на початку 2014 року, внаслідок різкого посилення зовнішніх загроз національній безпеці держави, і що виявила масштабну управлінську кризу, ряд науковців, зокрема, Марутян Р.Р., Антонов В.О., Пономарьов С.П., Ситник Г.П., Кравченко В.В. та ряд інших, схиляються до висновку, що під найвищим рівнем національної

безпеки слід розуміти не його абстрактний абсолютний рівень (як правило, в реальності не тільки недосяжний, а й такий, що об'єктивно неспроможний прорахувати загрози та небезпеки певного поточного часу у невизначеному майбутньому), а реальний поточний, тобто такий, що відображає та реально відповідає максимально ефективному використанню усіх поточних можливостей і ресурсів держави у даний час при наявності конкретно існуючих загроз та небезпек.

Особливу загрозу національній безпеці України на даний час створює, безумовно, гібридна війна Російської Федерації проти України, яка ведеться в широких масштабах та посягає на військову, економічну, інформаційну, екологічну, ідеологічну та інші види безпеки України. З цією метою, Президентом України був визначений курс на врегулювання конфлікту з Росією на основі принципів і норм міжнародного права шляхом застосування, насамперед, політико-дипломатичних засобів, але це не виключає необхідності удосконалювати діяльність сектору безпеки і оборони з метою забезпечення державного суверенітету і територіальної цілісності України та захисту прав і свобод людини й громадянина.

Разом з тим, проблеми правового, зокрема, адміністративно-правового забезпечення сектору безпеки і оборони України досі не дістали належного висвітлення в науковій літературі. Проте, аналіз нормативно-правових актів у цій сфері показав, що значна кількість норм містять істотні недоліки та прогалини, є застарілими і не повною мірою відповідають сучасним реаліям.

Теоретичні принципи комплексності та системності повинні бути закладені в основу законодавчого регулювання державної політики у сфері як національної безпеки в цілому, так і функціонування сектору безпеки і оборони зокрема. Сьогодні теорія національної безпеки проходить етап активного формування та динамічного розвитку, і безумовно, потребує нормативно-визначеної підтримки.

Пошук, зокрема, надійних теоретичних засад організації системи стратегічного планування у сфері національної безпеки потребує її розгляду з погляду застосування найзагальніших політико-правових методів та інструментів діяльності держави, побудованих на базових принципах комплексності та системності і спрямованих на досягнення найвищого рівня національної безпеки.

Нажаль, оцінка минулих років про стан законодавчого забезпечення сектору безпеки та оборони не втрачає свою актуальність і зараз: «Спроби реформування окремих ланок та складових сектору безпеки і оборони у минулому свідчать про їх несистемність та декларативність. Реформаторська риторика, окремі фрагментарні перетворення у силових структурах, як правило, підпорядковувались потребам здобуття і утримання владного ресурсу.

Внаслідок цього втрачаються темпи розвитку держави, виникає гострий дефіцит довіри іноземних партнерів до України, що, в результаті, обмежує «вікно можливостей» з точки зору допомоги у реформуванні з боку розвинутих країн».

УДК 355.01

Прокопчук В.О., курсант 640 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Посмітна В.В.**, доцент кафедри правового забезпечення службово-бойової діяльності Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат філологічних наук, доцент

РОСІЙСЬКІ ПРОПАГАНДИСТСЬКІ ВПЛИВИ ЯК ЗАГРОЗА ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Сьогодні стрімко зростають можливості мас-медіа та посилюється їх вплив на громадську думку. Загроза здійснення негативного інформаційного впливу мас-медіа на українське суспільство в умовах воєнного конфлікту зумовлює актуальність дослідження.

Інформаційна агресія сьогодні активно досліджується – визначаються її цілі, можливості, засоби здійснення в сучасному медіапросторі. Значний вплив мас-медіа на формування громадської думки спонукає науковців досліджувати пропагандистські впливи в аспекті інформаційної безпеки (О.П. Дзьобань, Г.Г. Почепцов, Л.М. Пелепейченко, Д. Лазер та ін.).

Мета цього дослідження – виявити особливості російських пропагандистських впливів у контексті загрози інформаційній безпеці України.

Концепція пропаганди відома давно і широко використовується не тільки в політичних і військових операціях. За Великим тлумачним словником сучасної української мови, пропаганда в широкому розумінні – це «поширення і постійне, глибоке та детальне роз'яснення яких-небудь ідей, поглядів, знань», а в більш спеціальному – це «ідейний вплив на широкі маси або певні групи людей, що має політичний або релігійний характер», також «система засобів масового поширення ідей, поглядів і т. ін.». Перші письмові спогади про пропаганду сягають початку 17 століття, тоді пропаганда використовувалася релігійними організаціями. Під керівництвом папи Григорія XV в 1662 р. була створена Конгрегація пропаганди віри (Sacra congregation de propaganda fide), головним завданням якої було поширення католицької доктрини серед населення та просвітницька діяльність. Звичайно, середньовічний підхід до

пропаганди дуже відрізняється від сучасного, але саме в ньому витoki сучасної концепції.

Значного поширення набула пропаганда під час Першої та Другої світових воєн, а під час так званої «холодної» війни стала невід'ємною частиною впливу на громадськість.

Сьогодні величезні обсяги інформації у вільному доступі. І це, крім значних переваг, надає, на жаль, можливості для розповсюдження фейкових новин. На думку Д. Лазера та інших дослідників, фейкові новини є вигаданою чи спотвореною інформацією, яку навмисно поширюють із метою дезінформування або введення людей в оману. Вплив таких новин досягнув піку саме з в епоху інтернету.

Фейкові новини, дезінформація є невід'ємними елементами сучасних гібридних воєн. Існує декілька визначень гібридної війни, але в основному ці характеристики описують ведення війни нетрадиційними способами, зосередження на впливах на суспільну думку та поведінку. Гібридна війна охоплює методи традиційної війни в поєднанні з нетрадиційними для того, щоб впливати на ворога як усередині країни, так і далеко за її межами. За цих умов застосовуються різні методи ослаблення противника – фізичні, економічні і, звичайно, інформаційні. Ще одна суттєва відмінність між гібридною війною та традиційною полягає в тому, що гібридна війна може бути офіційно не оголошеною, як це було в 2008 році між Росією та Грузією та у 2014 році між Росією та Україною. Конфлікт між Росією та Україною показує всьому світу, як виглядає гібридна війна в епоху нових технологій, і пробуджує зацікавленість до вивчення та аналізу сучасних гібридних воєн. Саме тому 2014 рік ознаменував собою початок нової ери нетрадиційних бойових дій.

Росія застосовує безліч тактик і стратегій, що передбачають нетрадиційні методи управління конфліктами. Політичні ігри Кремля поєднують фейкові новини, психологічний та економічний тиск. Кремль активно використовує мовне питання як головний двигун тиску та впливу на російськомовних людей, які проживають за межами Росії.

З моменту усвідомлення проблеми інформаційної війни з Росією був створений портал Український кризовий медіа-центр, основна мета якого – зупиняти створені фейкові новини та відстежувати всі інформаційні ресурси в українському та російському медіапросторі. Це спеціальна група, яка працює над аналізом потенційних гібридних загроз в Україні.

У серпні 2020 року, на своєму порталі Український кризовий медіа-центр опублікував результати звіту Державного департаменту США про дезінформацію, у якому було визначено основи («стовпи») російської дезінформації:

- офіційні державні комунікації (заяви Кремля або міністерств, офіційні дописи органів влади в соцмережах, заяви російських політиків);

- фінансовані державою глобальні комунікації (фінансовані державою внутрішні медіа та ЗМІ для зовнішньої аудиторії, закордонні медіа, спонсоровані державою, російські міжнародні культурні інституції);

- формування проксі-ресурсів (пов'язані з Росією світові та локальні ЗМІ у різних країнах, інфлюенсери/спікери/експерти, які свідомо або несвідомо популяризують наративи Кремля, підсилення цих наративів іншими державами);

- соціальні мережі (інфільтрація у внутрішні справи країн, розпалювання внутрішніх конфліктів, підбурювання до протестних акцій);

- підсилення дезінформації кібер-засобами (злам каналів комунікації та публікування даних, захоплення та клонування сайтів, підроблення даних, перешкоджання роботі офіційних або об'єктивних джерел інформації).

Характерні риси російської системи пропаганди: відсутність єдиного каналу поширення дезінформації; поширювані матеріали на різних ресурсах мають різну форму. використовуються різні взаємодоповнювані та взаємопідсилювані формати, навіть якщо окремі повідомлення можуть видаватися взаємозаперечними; використовується різна тактика.

Така розгорнута масштабна система має три основні переваги: вона дозволяє просувати різні варіації того самого фальшивого наративу для різних цільових груп; поширення відвертих маніпуляцій проксі-ресурсами дозволяє приховати вплив, спростувати критику та водночас поширити необхідну інформацію; відбувається ефект «медіа-помноження» між зазначеними п'ятьма основами («стовпами»), що збільшує охоплення та резонанс та може провокувати дезінформаційні бурі, потенційно небезпечні для тих, кого Росія вважає опонентами на міжнародному, державному чи локальному рівні.

Усе це показує розгалуження, багатошаровість і комплексний підхід Російської Федерації до ведення гібридних воєн на всіх доступних платформах. Навіть якщо поширені матеріали не містять відвертої брехні, вони мають вагомий вплив на людей. Коли неправдиві або спотворені факти повторюються знову і знову, вони так чи інакше зберігаються у свідомості читачів. У контексті інформаційної війни пропаганда є не просто засобом обману. Це важливий і потужний крок до глобальних політичних цілей.

У сучасних гібридних війнах інформаційно-пропагандистська діяльність посідає одну з найважливіших ролей. Вона не тільки породжує неправдиву інформацію, але й спричиняє ворожнечу між людьми та цілими народами. Гібридна війна, як і пропаганда в її нових проявах, передбачає агресію та ворожнечу, але при цьому, на відміну від війни традиційної, ворожі наміри та агресивні дії ретельно приховуються або рішуче заперечуються. За таких умов

стала реальністю найбільша небезпека гібридних воєн – проведення воєнних операцій без офіційного оголошення війни. Саме тому важливо усвідомлювати небезпечні наслідки інформаційно-пропагандистської діяльності, виявляти її засоби та визначати шляхи протидії.

Виявлення засобів протидії інформаційній агресії розглядаємо як перспективу дослідження.

УДК 81:34

Прокопчук В.О., курсант 640 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Посмітна В.В.**, доцент кафедри правового забезпечення службово-бойової діяльності Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат філологічних наук, доцент

ЮРИДИЧНА ЛІНГВІСТИКА: ІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Мовна комунікація є невід’ємним складником будь-якої правової системи світу. Мова для людини є не тільки провідником у світ міжособистісного спілкування та контактів із навколишнім світом, а й засобом комунікації з державою та державними інституціями.

Зважаючи на активне дослідження науковцями зв’язків мови і права, розглянемо основні чинники взаємодії лінгвістики і правознавства.

Мова і право співіснують у багатьох формах, одними з основних є написання законів, юридичні процеси, а також взаємодія з політичними, юридичними, силовими структурами. Юридична мова використовується під час ведення судових засідань, розслідувань, у спілкуванні з людьми задіяними в цих процесах. З доробками правової лінгвістики тією чи іншою мірою стикається кожна людина, наприклад, під час купівлі/продажу будь-якого майна, у підписанні трудових договорів, у прийманні загальних умов надання будь-яких послуг під час використання додатків у телефоні, а також у багатьох інших соціальних і побутових питаннях.

Правова лінгвістика існує як окрема галузь науки, що вивчає роль і функції мови у багатьох напрямках юридичної теорії та практики. Одночасно вона інтегрована в такі наукові галузі, як соціологія, філологія, юриспруденція, політологія, філософія, тому є інтердисциплінарною. Всі ці науки доповнюють одна одну та розвиваються відповідно до змін і вимог суспільства. Важливо відзначити, що науковці мають дуже різні погляди на це питання. Одні з них дуже категоричні в питаннях інтеграції юриспруденції з іншими науками та

вважають за необхідне залишатись у межах лише однієї дисципліни, інші ж дослідники вважають процес інтеграції природним і неминучим.

Юридична лінгвістика визначає стильові характеристики мови права, основні з них: формальність тону, відсутність емоційного забарвлення, повнота змісту, точність, логічна послідовність, стала структура, стандартні сполуки, поділ тексту на частини. Мова права має лексичні та граматичні особливості. Всі ці характеристики, а також різні функції мови права використовуються в різних комбінаціях, залежно від мети та умов комунікації. І всі вони розроблені з урахуванням специфіки правової діяльності, її основних цілей і завдань.

Складним і тривалим є процес формування сучасної української юридичної термінології, яка сьогодні досягла форми цілісної терміносистеми і є доступною не тільки для правознавців, а й для правозастосувачів.

Однією з найактуальніших проблем мови права є її складність для розуміння громадянами, які не є професіоналами в юридичній сфері. І фахівці в галузі юридичної мови працюють над тим, щоб трансформувати процес розуміння нормативно-правових і законодавчих актів. Ця проблема також виникає під час комунікації між цивільними громадянами та представниками правоохоронних структур. Взаємодія у спілкуванні та спроможність точного доведення інформації є одними з головних чинників ефективності комунікації. Це доводить важливість уміння обирати мовні засоби, а також стратегії та форми комунікації, залежно від завдань та умов службової правоохоронної діяльності.

Правильне тлумачення слів необхідне в усіх сферах нашого життя. Але особливого значення правильність тлумачення слів, і передусім термінів, має в правовому полі, оскільки цього може залежати людське життя. Загалом роль людини у сфері правового дискурсу залишається дуже вагомою. Зрештою, закони пишуться та інтерпретуються людьми та для людей.

Отже, мова, комунікація та право тісно пов'язані між собою, вони взаємодоповнюються та змінюються відповідно до змін у суспільстві, а тому доцільно їх досліджувати у взаємозв'язках, із використанням здобутків і методів правознавства та лінгвістики (з урахуванням сучасних надбань комунікативної лінгвістики, соціолінгвістики, психолінгвістики).

УДК 351.86:340(438)

Проценко Є.І., курсант 648 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

НОРМАТИВНІ НОВЕЛИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Загрози суверенітету, територіальній цілісності та недоторканості державного кордону України були актуалізовані фактом окупації частини Донецької та Луганської областей, а також анексією Автономної Республіки Крим і міста Севастополя з боку Російської Федерації. Окремі прояви сепаратизму та зазіхань на українські території з боку зовнішніх суб'єктів також спостерігаються в інших регіонах країни. Ці події та явища свідчать, з одного боку, про гостру потребу розробки і впровадження правових засад системної та дієвої політики забезпечення територіальної цілісності України, а з іншого, – вказують на недоліки та недостатність тих правових засобів, методів та принципів, що спрямовані на захист територіальної цілісності держави в межах чинної системи національної безпеки.

Практичний аспект реалізації політики забезпечення територіальної цілісності України тісно пов'язаний з теоретико-правовими проблемами національної безпеки та відповідними науковими проблемами права національної безпеки.

На даний час очевидно, що побудована за час існування України, як незалежної держави, система національної безпеки «зразка 1991-2013» виявилася слабкою, і, навіть, недієвою. Не готовими до викликів та недієздатними виявилися не тільки суб'єкти національної безпеки, а й законодавчий фундамент їх діяльності. І ці факти зайвий раз засвідчують необхідність постійної уваги щодо удосконалення системи національної безпеки України та правової основи її функціонування.

Крім того, забезпечення недоторканості державного кордону та територіальної цілісності будь-якої окремої держави позиціонується і як одна з функцій системи міжнародної безпеки, метою якої є захист територіальної цілісності та суверенітету незалежних держав від зовнішнього втручання та агресивних дій інших суб'єктів міжнародної політики. Відповідні політико-правові принципи відображені у чинній міжнародній договірній базі, Статуті ООН, а їх реалізація проголошена метою діяльності переважної більшості міжнародних безпекових організацій.

Доцільно констатувати, що, не дивлячись на численні дослідження у зазначеній сфері, останні здійснюються, переважно, безсистемно, висвітлюючи,

як правило, окремі проблематичні аспекти чинності «національнобезпекового» законодавства та пропонуючи його покращення, загалом, в частині окремих декларативних аспектів.

Як правило (і цілком слушно), у працях як українських, так і зарубіжних дослідників, питання недоторканності державного кордону та територіальної цілісності держави розглядаються через призму адміністративно-правової та кримінально правової охорони державних кордонів. Ці аспекти фундаментально досліджувалися та містяться у працях: Н.В. Камінської, І.В. Долматова, О.В. Задорожнього, А.Б. Мостиського та інших.

Разом з тим, гостро постає проблематика певного узагальнення законодавчої бази з забезпечення національної безпеки.

Погоджуюся з думкою Скрипнюка О. та Криштановича М., що кожна держава для ефективного функціонування визначає для себе ряд сфер діяльності, без яких вона не може існувати як незалежна держава. Не виключенням є і її воєнна сфера, де основними життєво важливими інтересами виявляються: забезпечення належного захисту суверенітету та територіальної цілісності країни, у випадку застосування проти неї збройної сили або загрози силою; підтримання воєнного потенціалу держави на рівні, достатньому для нейтралізації воєнних загроз.

Згідно зі ст.ст. 1, 2 Конституції України, Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою; суверенітет України поширюється на всю її територію. Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканною. Отже, державний суверенітет України постає як ознака, яка закріплює й одночасно забезпечує можливість держави, завдяки притаманним їй механізмам та інститутам державної влади, здійснювати свою «верховну» та «суверенну» волю і як сутнісна характеристика держави, що на конституційному рівні проголосила себе демократичною, правовою і соціальною державою, для якої людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю. У цьому контексті державний суверенітет виявляє складну свою структуру, яка включає в себе декілька елементів або складових частин, що утворюють його зміст та сутність.

Спектр суспільних відносин, що захищає задекларовані принципи та форми, врегульовується законодавством України у сфері національної та воєнної безпеки.

Основним законом, що визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, а також засади державної політики в цьому напрямі, – є Закон України «Про національну безпеку України».

Зазначеним Законом:

- окреслені фундаментальні національні інтереси України (зокрема, інтеграція в європейський простір, а також набуття членства в Євросоюзі та НАТО);

- структуровано систему підпорядкування у секторі безпеки та оборони та визначено напрямки для розробки стратегічних планів;

- встановлено обсяг видатків на фінансування сектору безпеки і оборони; визначено склад Збройних сил України;

- задекларовано цивільний контроль в цій сфері.

Разом з тим, означений базовий нормативний акт у сфері забезпечення національної безпеки та оборони не у повній мірі враховує або недостатньо чітко окреслює:

1. *Принципи, теоретико-методологічні підходи, інституційно-правове забезпечення та засоби реалізації політики забезпечення територіальної цілісності України, що склалися в системі національної безпеки на даний момент.* Вбачається, що основними напрямками політики забезпечення територіальної цілісності України в умовах внутрішньополітичної кризи та зовнішньої агресії з боку Російської Федерації стали: а) боротьба проти екстремістських та антидержавних груп, що стали на шлях збройного повалення державного ладу та спроб відокремлення окремих територій від України; б) протидія збройному вторгненню Російської Федерації, захист державного кордону та організація оборони від переважаючих сил противника; в) організація системи влади та налагодження механізмів захисту населення від наслідків збройного конфлікту на території України; г) захист національних інтересів в економічній сфері, забезпечення належної роботи об'єктів інфраструктури; д) забезпечення міжнародної підтримки територіальної цілісності України та збереження її державного суверенітету, залучення зовнішньої допомоги для вирішення питань оборони і захисту цивільного населення; е) відшкодування збитків та втрат Української держави, її громадян та суб'єктів господарювання, що стали наслідком зовнішньої агресії Російської Федерації та порушення територіальної цілісності нашої держави.

2. *Умови, за яких система національної безпеки України була б більш ефективною в частині забезпечення територіальної цілісності держави та відповідала сучасним викликам і загрозам зовнішнього та внутрішнього безпекового середовища.* Забезпечення територіальної цілісності України в сучасних умовах здійснюється відповідно до головних пріоритетів політики національної безпеки. Це, по-перше, відновлення територіальної цілісності шляхом реінтеграції окупованих територій Донецької та Луганської областей і

півострова Крим, а по-друге, запобігання та протидія новим спробам порушити територіальну цілісність і суверенітет України. Успішність реалізації обох завдань залежить від спроможності системи національної безпеки України адекватно оцінювати, прогнозувати та ефективно протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Констатовано, що в умовах триваючого збройного протистояння на Донбасі та збереження загроз з боку Російської Федерації щодо територіальної цілісності та суверенітету України, ключове значення має забезпечення обороноздатності нашої держави. Зберігаючи стратегічний орієнтир на вступ до НАТО і ЄС, Україна має посилювати потенціал міжнародної підтримки своїх зусиль з відновлення територіальної цілісності шляхом формування мережі союзних зобов'язань як з окремими державами (шляхом укладення угод про спільну оборону або військову допомогу), так і з міжнародними безпековими організаціями (шляхом участі в механізмах колективної безпеки).

3. *Напрямки вдосконалення системи національної безпеки України в контексті вироблення та реалізації політики забезпечення територіальної цілісності держави.* На даному етапі державного розвитку України пріоритетним напрямком політики забезпечення територіальної цілісності, як вбачається, є своєчасна розробка та впровадження стратегічних засад політики національної безпеки. При цьому є очевидним, що національна стратегія реінтеграції окупованих територій Донбасу і Криму має включати в себе достатньо широкий арсенал засобів та інструментів, передбачати можливість реалізації кількох сценаріїв розвитку подій, забезпечувати координацію зусиль уряду, дипломатичних представництв, центральних і місцевих органів влади, правоохоронної системи, Збройних Сил, активних громадських об'єднань, медіа та ін. Відповідно, Комплексна національна стратегія, що розрахована на тривалий період реалізації, формується на сьогоднішній день як сукупність стратегій дипломатичного врегулювання конфлікту на Донбасі, політики невизнання російської анексії Криму, забезпечення обороноздатності країни та підвищення спроможності сектору безпеки і оборони відновити контроль над окупованою частиною України, інформаційної протидії ворожій пропаганді, відновлення інфраструктури та соціальної сфери в районах проведення бойових дій, підвищення рівня життя населення і зростання економічного потенціалу держави, утвердження патріотизму і принципів національної єдності в гуманітарному та інформаційному просторі країни.

Отже, передумовою ефективної протидії новим загрозам і викликам державному суверенітету й територіальній цілісності України є реформування

сектору безпеки. Реформування сектору безпеки передбачає уточнення компетенцій, нормативно-правових, організаційних, інституційних та структурно-функціональних засад діяльності відповідних суб'єктів.

Безумовно, забезпечення територіальної цілісності України є невід'ємною частиною правового механізму забезпечення конституційного ладу і суверенітету держави. Такий механізм складається із конституційно правових гарантій єдності, цілісності та недоторканості території України, а також легітимного конституційно-врегульованого порядку змін державного кордону, а державна політика, яка проводиться сьогодні в Україні у сфері воєнної безпеки держави, повинна базуватись на врахуванні нових наукових розробок, теоретичних та практичних рекомендацій вчених, у першу чергу, вчених-правників.

УДК 342.4:351.86(477)

Рогач М.Ю., курсант 648 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМАТИКА ЗМІСТОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ «СИСТЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ»

Самостійне існування нації у тій чи іншій державній формі, національний розвиток і поважне місце на світовій арені все більше залежить від того, якою мірою буде гарантована національна безпека держави. Питання забезпечення стабільності та розвитку національної безпеки держави завжди було одним із ключових пріоритетів та цілей і залишається актуальним на сьогодні не лише для окремо взятої країни, а й для всіх країн загалом. Особливо, це стосувалося становлення та впровадження гідної системи безпеки на міжнародному рівні відповідно до міжнародних стандартів і правил.

Проблема забезпечення безпеки завжди турбувала людство у процесі його цивілізаційного розвитку. Після двох світових воєн та припинення режиму «холодної війни», не виправдали себе сподівання щодо зменшення кількості загроз національній та міжнародній безпеці. Міждержавні конфлікти, терористичні акти, загроза ядерної війни, надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру продовжують становити велику небезпеку і в XXI столітті.

Наша держава знаходиться на такому етапі, коли не можна допустити ретроградного руху, тому ми повинні докласти всі зусилля, щоб подолати

кризове становище, щоб закінчити збройний конфлікт на Сході, відновити територіальну цілісність України, щоб розвивати сили безпеки та оборони, підвищити обороноздатність країни, реформувати антикорупційні органи, забезпечити національну безпеку у зовнішньополітичній сфері, підтримувати міжнародні відносини, а також досягти економічної, енергетичної, екологічної та інформаційної безпеки та бути позитивним прикладом для інших держав світу.

Такий стан справ змушує заново оцінити рівень і вплив загроз життєво важливим інтересам України, визначитися у стратегічних пріоритетах політики національної безпеки та напрямах удосконалення механізмів їх реалізації.

Дане дослідження значною мірою спирається на праці вітчизняних фахівців, зокрема, таких як: В.В. Богатирьов, В.Н. Дьомін, М.А. Дмитренко, О.В. Зайчук, М.І. Карпенко, К.І. Козлов, А.М. Колодій, В.В. Кравченко, Н.М.Оніщенко, М.П. Орзіх, П.М. Рабінович, В.Ф. Сіренко, О.В. Скрипнюк, М.О. Теплюк, Ю.С. Шемшученко, О.І. Ющик та ін.

На даний час вітчизняні науковці зосереджують увагу на дослідженні основних складових системи національної безпеки, їх зв'язків і, водночас, здійснюють аналіз конституційно-правової категорії «система національної безпеки» як єдиного цілого, формулюють поняття «система національної безпеки», аналізують її природу та сутність. Водночас, досліджуються конституційно-правові відносини, які виникають і здійснюються у процесі захисту національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності.

Безумовно, що нормативно-правове поле з питань забезпечення національної безпеки, має тільки з кількості законів досить значну питому вагу. До таких слід віднести: «Про національну безпеку України»; «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки України», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про розвідувальні органи України», «Про державну прикордонну службу України», «Про державний кордон України», «Про Збройні Сили України», «Про оборону України», «Про Військову службу правопорядку в Збройних Силах України», «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про Національну гвардію України», «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів», «Про запобігання корупції», «Про боротьбу з тероризмом», «Про державну таємницю», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про інформацію» та ін.

Разом з тим, як основний галузевий Закон «Про національну безпеку України» (що, відповідно до статей 1, 2, 17, 18 і 92 Конституції України «визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному

громадянину захист від загроз»), так і інші закони, що призначені запобігати певним загрозам та небезпекам або визначають структурно-функціональний аспект уповноважених державних органів, містять прогалини та інші недоліки у законодавчому регулюванні відносин у сфері забезпечення національної безпеки.

Йдеться, зокрема, про:

- невідповідність прийнятих законів змінам, що відбуваються у безпековому середовищі; на практиці це призводить до того, що сектор безпеки і оборони запізнюється з адекватним реагуванням на виклики;
- декларативність багатьох положень, що стосуються національної безпеки і оборони, і відсутність чіткого механізму їх реалізації на практиці;
- наявність неузгодженостей і дисбалансу між законами і підзаконними нормативними актами у безпековій сфері;
- недостатній рівень професіоналізму при напрацюванні законодавчих актів, що негативно відбивається на оцінці нових тенденцій, які є джерелами значних загроз національній безпеці в частині захисту державного суверенітету України, її територіальної цілісності, недоторканності державного кордону;
- невизначеність позиції законодавця при прийнятті законодавчих актів, концепцій, доктрин, стратегій, програм щодо пріоритетів і завдань політики національної безпеки держави, які до того ж, носять суто декларативний характер і не передбачають механізмів практичної реалізації задекларованих у них положень;
- відсутність належного рівня інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої діяльності у сфері національної безпеки тощо.

Усунення відзначених вище недоліків у законодавчому регулюванні відносин сфери забезпечення національної безпеки потребує, як вбачається, формування правової політики держави на основі комплексного системного підходу до законодавчого регулювання конституційно-правового інституту національної безпеки України, а також більш глибокого впровадження наукових засад у процес законодавчого регулювання цієї важливої сфери відносин.

Іншим важливим аспектом правового регулювання безпекових відносин є належна урегульованість воєнної безпеки, що позиціонується як стан захищеності прав і свобод громадян, базових інтересів та цінностей суспільства і суверенної держави від можливих зазіхань із застосуванням воєнної сили. Особливістю військової безпеки є те, що вона як частина державної безпеки, водночас функціонує як самостійне правове та суспільно-політичне явище.

Відповідно, воєнна небезпека для України полягає у можливості стати об'єктом воєнної агресії з боку іншої держави або союзу держав, а також внаслідок воєнної агресії до іншої держави або держав. Зокрема, збройна

агресія Російської Федерації проти України зайвий раз підтвердила аксіому, що захист незалежної суверенної держави, насамперед, має бути пов'язаний із забезпеченням її власної воєнної безпеки. Тимчасова окупація Російською Федерацією частини території України – Криму, розпалювання Росією збройного конфлікту на Сході України та руйнування системи світової та регіональної безпеки і принципів міжнародного права, зумовлюють перегляд та уточнення доктринальних положень щодо формування та реалізації воєнної політики України.

Виклики небезпеки, як загрози, що виходять із агресивної політики Російської Федерації проти України, потребують розробки та реалізації цілеспрямованої державної політики у воєнній сфері, яку прийнято називати методологією воєнної безпеки держави. Методологія же дослідження воєнної безпеки України вимагає, насамперед, з'ясування її сутності.

Серед особливих якостей і властивостей воєнної безпеки України слід виокремити такі, як: мета й завдання, системність, стабільність, суб'єктно-об'єктний склад структури управління воєнною безпекою, регламентованість та функціональність, конституційно-правовий механізм забезпечення воєнної безпеки, загрози воєнної безпеки та шляхи ліквідації. Основу воєнної безпеки складає: необхідний комплекс політичних, економічних, екологічних, воєнних, соціальних і правових заходів державної політики, спрямованої на забезпечення незалежності, територіальної цілісності, захисту інтересів держави і мирного життя народу.

Всі види воєнної безпеки взаємопов'язані між собою і їхнім завданням є забезпечення національної безпеки країни в цілому.

7 лютого 2019 в Конституцію України були внесені зміни щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Ці зміни ще раз підтверджують європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України.

Як вбачається, ця інтеграція, в певній мірі, можлива тільки за відсутності збройного конфлікту, який вже сьомий рік поспіль триває на Сході України.

УДК 811.161.2'42

Свиридов С.Є., курсант 649 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Легенький В.В.**, викладач кафедри правового забезпечення службово-бойової діяльності Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

ФОРМИ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНІВ У ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ

*Підсумкова науково-практична конференція курсантів, слухачів і студентів
31 березня 2021 р., м. Харків*

Національна гвардія України – військове формування з управоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України (МВС) і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян України, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

Національна гвардія функціонує в системі Міністерства внутрішніх справ України. Міністр внутрішніх справ України здійснює військово-політичне та адміністративне керівництво Національною гвардією України.

Оскільки Національна гвардія України це військове формування, то воно відповідно до наказу Генеральної прокуратури України від 29.08.2014 № 12 гн. підпадає під прокурорський нагляд за дотриманням вимог у воєнній сфері.

Відповідно до визначених повноважень Генеральної прокуратури України, вона на правах самостійного структурного підрозділу повинна здійснювати контроль за діяльністю Національної гвардії України та нагляд за додержанням законності в її діяльності.

1. Контроль за діяльністю Національної гвардії України, а також демократичний цивільний контроль за Національною гвардією України здійснюються відповідно до законодавства.

2. Нагляд за додержанням законів у діяльності Національної гвардії України здійснюється прокурором шляхом реалізації повноважень щодо нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Зі сторони Національної гвардії України (командування Національної гвардії України), як підрозділу який курується вимогами закону «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 № 876-VII зобов'язаний забезпечувати:

- виконання військового обов'язку та проходження військової служби;
- додержання законодавства про мобілізаційну підготовку і мобілізацію, обороноздатність і боєготовність військових частин Збройних Сил України та інших військових формувань;
- збереження державного (військового) майна, зокрема озброєння, військової техніки, військових містечок;

*Секція № 5. Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони*

- додержання законодавства з питань безпеки арсеналів, баз і складів, а також збереження зброї та боєприпасів;
- соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей;
- формування, розміщення та виконання державного оборонного замовлення;
- формування, розміщення, зберігання, використання, поповнення та освіження (поновлення) запасів державного мобілізаційного резерву;
- зовнішню економічну діяльність та питання військово-технічного співробітництва;
- додержання бюджетного законодавства;
- запобігання і протидію корупції та організованій злочинності;
- використання земель оборони;
- оплату та охорону праці.

Також, в Національній гвардії України є підрозділи (посадові особи) на яких також покладені обов'язки нагляду та контролю за дотриманням законів в структурі стосовно проходження служби. І в першу чергу, саме від осіб правового напрямку залежить дотримання всіх вимог у сфері дотримання законності.

УДК 355.866.4

Сорокін А.В., курсант 618 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Василенко М.М.**, викладач кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

КІКБОКСИНГ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ВИТРИВАЛОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ ТА ВИКОРИСТАННЯ УДАРНОЇ ТЕХНІКИ ДЛЯ САМОЗАХИСТУ

Кікбоксинг – це вид спортивного єдиноборства, що поєднує в собі техніку роботи руками, узяту з боксу, і техніку роботи ногами зі східного єдиноборства карате. Удари руками й ногами дозволяється наносити тільки в голову та тулуб (вище за пояс), як і в боксі, а підсічки – з внутрішнього і зовнішнього боку стопи на рівні фута (спеціально м'якому взуттю без підшви).

На початку 80-х років кікбоксинг виник у США, Західній Європі, а потім у країнах Східної Європи. У СРСР кікбоксинг почав розвиватися з 1987 року, як рух ініціативних груп і самодіяльних секцій. В Україні – завдяки ентузіастам каратистові Андрію Чистову і боксерові Павлу Орлу. За їх ініціативою 1 вересня 1989 року на засновницькій конференції в м. Києві була утворена Всесоюзна рада з кікбоксингу (ВРК) і координаційний центр клубів і секцій кікбоксингу РРФСР, УРСР, БРСР, Латвійською РСР, що діяв на громадських засадах. Прийнято положення про співпрацю Ради з Держкомспортом СРСР. Під егідою Ради проведено перші командні змагання в листопаді 1989 року на Україні, в м. Запоріжжя.

У січні 1990 року ухвала Держкомспорту № 1\5 від 24.01.1990г. „Про визнання кікбоксингу, як виду спорту” підтверджує офіційний розвиток цього єдиноборства. У березні 1990 року в Олімпійському комітеті СРСР проходить засновницька конференція зі створення федерації кікбоксингу СРСР, головою якої обирається москвич Олег Зіборов. У липні 1990 року в Ужгороді відбувся I чемпіонат СРСР з кікбоксингу в розділі лайт і семі-контакт. У серпні 1990 року у Вінниці пройшов перший чемпіонат СРСР з кікбоксингу в розділі фуллконтакт і довільних сольних композиціях, а перший чемпіонат України проводився восени в спортивному комплексі Київського політехнічного інституту до фіналу, а фінальні поєдинки проводилися на полі стадіону «Динамо». Кількість учасників складало 80 чоловік, але потім з кожним роком це число весь час зростало. На сучасних першостях серед юнаків і молоді збирається більше 1000 спортсменів, а на чемпіонатах України понад 600 чоловік.

З 1991 року українські, російські, білоруські і прибалтійські кікбоксери ставали призерами у Європі і світі. Але саме завдяки досягнень українських спортсменів у 1995 році Україна виборола право на проведення 10-го чемпіонату світу з кікбоксингу. Він відбувся у Палаці спорту м. Києва з рекордною на той час кількістю учасників – понад 30 країн та 475 спортсменів. Переможцем у суперважкій ваговій категорії став Віталій Кличко. У 1996 році чемпіонат Європи проводився вже в двох країнах, оскільки велику кількість

учасників в 5-ти розділах жодна країна прийняти була не в змозі. З тієї миті українські спортсмени не залишають лідируючої трійки за участю 30-40 держав.

У 1998 році Україна знову заявила про себе й запропонувала провести 13й чемпіонат Європи, який і відбувся в Києві, де українці здобули 5 золотих, 9 срібних та 10 бронзових медалей. А на молодіжній першості світу в м. Лісабон (Португалія) в 1999 році національна збірна взяла участь двома командами, зайнявши перше місце серед команд-учасниць, завоювавши: 13 золотих, 10 срібних, 14 бронзових нагород. На чемпіонаті Європи 2000 року в Джесоло Лідо (Італія) і в Москві (Росія) збірна команда України завоювала 5 золотих, 6 срібних і 22 бронзових медалей.

За роки існування кікбоксингу в нашій країні підготовлено двох заслужених майстрів спорту України з кікбоксингу (Ігор Шевель (м. Суми) та Віталій Кличко (м. Київ)); 25 майстрів спорту України міжнародного класу; понад 100 майстрів спорту України; 10 заслужених тренерів України; 15 суддів міжнародної категорії; 20 суддів національної категорії.

Національна федерація кікбоксингу України співпрацює з найбільшими світовими асоціаціями та має своїх представників у: WKA, що включає 95 країн зі штаб-квартирою у Лондоні; WAKO, з приблизно тією ж кількістю країн зі штаб-квартирою перенесеною з 2000 року з Італії до Швейцарії; ISKA, з 78 кількістю країн зі штаб-квартирою у США; WPKA, з 70 країнами у своєму складі зі штаб-квартирою у Кассандрі (Греція).

Зазначені асоціації розвивають усі види кікбоксингу: фул-контакт, лайтконтакт, семі-контакт, лоу-кік, музичні композиті, тайський бокс. А версія WPKA ще два види: боді-контакт та східний лоу-кік, з яких національна федерація кікбоксингу України розробила офіційні правила і провела перший чемпіонат України у 2001 році.

Структура змагань сучасного кікбоксингу має такі розділи: семі-контакт (кікбоксинг напівконтакту); фул-контакт (кікбоксинг повного контакту); лайтконтакт (кікбоксинг легкого контакту).

Кікбоксинг напівконтакту – найстарший вид кікбоксингу, який зовнішньо має багато спільного з карате та таеквондо. Техніка дозволяє тільки послаблений та контрольований контакт із суперником, особливо під час нанесення ударів у голову. Двобій проводиться під наглядом головного судді та двох бокових суддів. Після кожного попадання головний суддя робить перерву в двобої і дає оцінку здійснення прийому. При цьому удар кулаком або ногою у тулуб, а також кулаком у голову оцінюється в одне очко; за удар ногою в голову присуджується два очка; за удар ногою в голову, завданий у стрибку, – три очка. Зароблені очки демонструються на табло, розмішену на столі у головного судді. Напівконтактний двобій вимагає від спортсмена високої

техніки, швидкості реакції проведення прийому. В цьому виді двобою на перший план виходить ігровий стиль поєдинку. Але оскільки двобій весь час переривається, то його учасники не мають можливості проведення єдиного плану двобою, тому тактична сторона поєдинку значно обмежена. До того ж спортсмени високого зросту виграють частіше, бо мають можливість завдавати удари у верхній рівень.

Кікбоксинг повного контакту. Поєдинок проходить на боксерському ринзі, як у класичному боксі, під керівництвом судді в ринзі та трьох бокових суддів, які ставлять оцінки на картках. Як і в аматорському боксі, двобій оцінюється за загальним підсумком, тобто виставляються оцінки не тільки за попадання та нокдауни, а й за ефективність ведення двобою, рівень підготовленості та дотримання правил. Дозволяється нанесення ударів повної сили. Під час перших змагань двобій зупиняли після кожного попадання та показували оцінку, проте дуже швидко таку практику відмінили. На сьогоднішній день двобій зупиняють тільки за причини порушення правил або нанесення поранення. Тому у цьому виді найбільше значення має тактика ведення двобою. Завдяки всебічним високим вимогам кікбоксинг повного контакту можна віднести до елітних бойових мистецтв.

Кікбоксинг легкого контакту. Цей вид є наймолодшим. Двобій та його оцінювання здійснюються аналогічно поєдинку повного контакту, проте удари дозволяється завдавати не на повну силу. Через ці обмеження темп двобою вищий, ніж у фул-контакті. Зазначена форма поєдинку була вперше застосована наприкінці 70-х років ХХ століття у Гамбурзі. Оскільки при цьому вимагалась повна перебудова роботи спортсменів, тренерів та офіційних осіб, довелося тимчасово відступити через багаторазові випадки опору та відмови. Пізніше цей вид все ж таки знайшов своїх чисельних послідовників. Кікбоксинг легкого контакту поєднує в собі переваги обох попередніх видів, але при цьому має набагато менше недоліків.

Нині в Україні розвиваються нові види кікбоксингу: лоу-кік, музичні композиції та боді-контакт. Для цих видів розроблено окремі правила. Наприклад сутність сольних композицій (музичні форми). Вид кікбоксингу, в якому змагання проводяться під музику, включає три види. Композиції виконуються в «жорсткому» стилі, в «м'якому» стилі і з предметами, включаючи фрагменти традиційних комплексів формальних вправ східного єдиноборства. Композиції в «жорсткому» стилі відтворюють характерну пластику «бою з тінню» традиційного східного єдиноборства, такого, як карате, теквондо та ін. Композиції в «м'якому» стилі базуються на техніці такого східного єдиноборства, як ушу. Композиції з предметами виконуються як «бій з тінню» з будь-якою холодною зброєю – мечем, ножем, палицею, нунчакой, серпом, булавою і т.д.

УДК 355.866.4

Сорокін А.В., курсант 618 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Волянський В.Г.**, старший викладач кафедри службово-бойового застосування НГУ – начальник фізичної підготовки і спорту Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

**ТРЕНУВАННЯ УДАРНОЇ ТЕХНІКИ ДЛЯ КУРСАНТІВ
СТАРШИХ РОКІВ НАВЧАННЯ**

Для успішних занять кікбоксингом і ведення бою кікбоксеру перш за все необхідно освоїти техніку даного виду боротьби. Техніка кікбоксингу, являючи собою сукупність прийомів захисту і нападу, раціонально поєднує в собі елементи боксу і карате.

Під технікою розуміють таку раціональність рухів, яка здатна забезпечити максимальну ефективність від виконуваних кікбоксером дій.

Відповідно до даних вимог окремо з боксу і окремо з карате було взято найкраще, що могло забезпечити найбільш ефективне виконання головного завдання – перемогу над противником

У боксі такими є пересування і дії, пов'язані з нападом, – нанесення ударів руками в голову і корпус, захисні дії – відходи, ухили, нирки, підставки, відбиви. Найкращим в карате є нанесення ударів ногами. Доповнення боксу ударами ногами з карате і призвело до появи такого нового виду боротьби, як кікбоксинг, відразу ж зробивши його найбільш грізним і ефективним серед існуючих видів бойових мистецтв.

У боксі такими є пересування і дії, пов'язані з нападом, – нанесення ударів руками в голову і корпус, захисні дії – відходи, ухили, нирки, підставки, відбиви. Найкращим в карате є нанесення ударів ногами. Доповнення боксу ударами ногами з карате і призвело до появи такого нового виду боротьби, як кікбоксинг, відразу ж зробивши його найбільш грізним і ефективним серед існуючих видів бойових мистецтв.

Положення рук кікбоксера під час ведення бою, коли руки зігнуті в ліктях і займають положення попереду голови і корпусу, досить зручно. Таке положення рук забезпечує кікбоксеру захист голови і корпусу і одночасно є вихідним для нанесення ударів руками. Завдавати ударів ногами в процесі бою значно складніше, ніж руками. Положення ніг, на які кікбоксер спирається і за допомогою яких рухається протягом усього бою, не є зручним для нанесення удару. А це означає, що перед нанесенням удару кікбоксеру необхідно зайняти

зручне положення, тобто перенести вагу тіла на одну ногу, звільнивши іншу для виконання нею необхідного удару. Процесу нанесення удару ногою, пов'язаного безпосередньо з її розгинанням, передуює процес згинання ноги, що призводить її в становище, вихідне для виконання удару.

Таким чином, удари ногами вимагають великих енергетичних витрат з боку кікбоксера і більш тривалого часу для виконання, ніж нанесення ударів руками. Ведення бою в кікбоксингу побудовано на здійсненні дій захисного і атакуючого характеру.

До дій захисного характеру слід віднести руху кікбоксера, які дають йому можливість уберегти себе від нанесення ударів з боку противника, не порушуючи при цьому правил ведення бою: це все пересування, при яких кікбоксер не надається спиною до супротивника; виконання ухилів, нирків, підставок і отбивов руками.

До дій атакуючого характеру слід віднести руху, які виконує кікбоксер, маючи на меті завдати удару противнику. При проведенні атаки удари можуть виконуватися як на місці зі стійки, коли кікбоксер не робить ніяких пересувань, так і в пересуванні вперед, назад або в інші сторони. Виконання двох-трьох ударів, наступних один за іншим, називається зв'язкою ударів. Виконання чотирьох і більше ударів, наступних один за іншим, називається серією ударів.

Згідно з правилами кікбоксингу удари під час ведення бою на рингу дозволяється наносити руками і ногами в передню частину голови і корпусу, а також по боковій поверхні ніг. Категорично заборонено нанесення ударів в пах і по суглобах ніг. Заборонено також повертатися до супротивника спиною і здійснювати кругові обертання без виконання яких-небудь ударів.

Під час ведення бою на рингу суддями оцінюються (приносять спортсмену окуляри) тільки ті удари, які наносяться в передню частину голови і корпус супротивника. Бічні удари по ногах приносять очки лише в тому випадку, якщо в результаті нанесення такого удару вдається вивести супротивника з рівноваги. Противник вважається виведеним з рівноваги, якщо він після бокового удару по ногах впав на підлогу, або, намагаючись запобігти своє падіння, сперся рукою об підлогу, або торкнувся підлоги рукою.

Удари руками наносяться противнику тільки певними частинами кулака, а удари ногами, згідно з правилами, – певними частинами стопи. Удари руками (прямі, бічні, знизу) найкраще наносити підставами фаланг вказівного і середнього пальців

Удар з круговим обертанням навколо своєї осі зсередини назовні, відомий в карате під назвою «уракен», найкраще виконувати тильною частиною долоні, яка знаходиться ближче до підстав фаланг вказівного і середнього пальців. Удар уракен дозволено наносити тільки з круговим обертанням.

Кисть руки складається з дрібних кісток, дуже слабо скріплених між собою зв'язками. При ударах їй доводиться витримувати значні навантаження, тому для початківця спортсмена дуже важливо навчитися правильно стискати кисть в кулак. Підстави фаланг вказівного і середнього пальців здатні витримувати найбільше навантаження, яку відчуває кисть під час нанесення удару. Неправильне положення кулака, його недостатнє стиснення, а також нанесення ударів в тверді частини тіла супротивника – в лоб, лікті, ребра – призводять до отримання травм (пошкодження кисті та її зв'язок).

Ступня ноги складається також з дрібних кісток, скріплених між собою зв'язками. Щоб уникнути отримання травм при нанесенні різних ударів, кікбоксеру необхідно надавати стопі правильне і жорстке положення напруженою тилу чи інших м'язів в залежності від виду удару.

Відповідно до правил кікбоксингу в бою дозволені і найбільш часто використовуються наступні удари руками:

- 1) прямий удар рукою (свінг);
- 2) бічний удар рукою (хук);
- 3) удар рукою знизу (аперкот);
- 4) удар рукою зсередини назовні з круговим обертанням (уракен);

А також удари ногами:

- 1) прямий удар ногою (має-гері), наноситься миском, вкрай рідко п'ятою;
- 2) удар ногою в сторону (еко-гері), наноситься зовнішнім ребром стопи;
- 3) бічний удар (маваші-гері), наноситься підйомом стопи, вкрай рідко миском;
- 4) напівкруговий удар зовні всередину (міка-дзукігері), наноситься внутрішньою частиною стопи з використанням махового руху;
- 5) зворотний напівкруговий удар зсередини назовні (ура-мікадзукі-гері), наноситься зовнішньою частиною стопи;
- 6) круговий удар збоку, що виконується під час кругового обертання на 360 ° (ура-маваші-гері), наноситься верхньою частиною п'яти;
- 7) рубає удар зверху вниз, наноситься верхньою частиною п'яти.

Дозволені також підсічки, що виконуються по захищеним частинам ніг з зовнішньої і внутрішньої сторони без захоплення противника руками.

УДК 351.84:364-057.36

Стрюков В.А., курсант 649 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМА НОРМАТИВНОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЯК СУКУПНОСТІ ЗАХОДІВ, ЩО РЕАЛІЗУЄ ДЕРЖАВА СТОСОВНО ОСІБ, ЯКІ ПОТРАПИЛИ ПІД ДІЮ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ

Події на Сході України актуалізували з 2014 року проблему соціального захисту учасників антитерористичної операції (надалі – операції Об'єднаних сил) та членів їхніх сімей, розв'язання якої виявилось справжнім викликом для українського суспільства. Фактично поява нових категорій осіб з виключним правовим статусом соціального захисту (учасники АТО, члени їхніх сімей, внутрішньо переміщені особи тощо) вплинула на розширення меж соціального захисту та, разом з тим, ускладнила наявні правові та організаційні проблеми і суперечності вітчизняної правової системи соціального захисту.

Аналіз наукових джерел свідчить про збільшення інтересу науковців та практиків до даної тематики. Утім, переважна більшість сучасних досліджень присвячена вивченню окремих організаційно-правових аспектів державного регулювання сфери соціального захисту учасників АТО (ООС) та членів їхніх сімей, що підкреслює важливість розгляду досліджуваного питання, а також необхідність подальших теоретичних й практичних розробок для розв'язання цієї важливої проблеми у галузі юридичної науки.

Для з'ясування змісту заявленої у роботі проблематики були використані дослідження ряду науковців, які внесли значний вклад у науково-теоретичне забезпечення сфери соціального захисту, зокрема, соціального захисту осіб зі спеціальним статусом: В.І. Алещенка, В.В. Голубь, Н.М. Гринчука, О.Г. Гусака, І.П. Дацюка, Ю.П. Дмитренко, К.В. Дубич, М.І. Карпенка, О.П. Ковалю, І. М. Коропатніка, В.С. Куйбіди, В.В. Лаврухіна, М.А. Мащенко, Л.М. Мельничука, В.Й. Пашинського, О.Ю. Приймак, М.М. Прохоренка, О.Г. Пухкала, І.В. Рудкевич, І.А. Свистільника, М.О. Солдатенко, В.В. Собченка, С.О. Телешуна, інших.

Одні з перших досліджень в означеній сфері були проведені М.В. Кравченко (наприкінці 2014 – початку 2015 р.р.). Автором було визначено основні проблеми соціального захисту військовослужбовців, які брали участь в АТО: відсутність ефективного організаційно-правового механізму вирішення житлових проблем, невідповідність системи пільгового забезпечення військовослужбовців, ветеранів війни, учасників АТО та членів їхніх сімей сучасним реаліям, потреба системного вирішення проблеми полегшення адаптації військовослужбовців-учасників АТО до процесів мирного життя.

У цілому, теоретико-науковий доробок з означеної теми можна згрупувати, відповідно до предмету дослідження, таким чином:

**Секція № 5. Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони**

- працевлаштування учасників АТО (ООС) і надання їм системних соціальних послуг, у тому числі забезпечення житлом;
 - спонукальна складова професійної діяльності військовослужбовців – учасників АТО (ООС);
 - трудові гарантії мобілізованим для участі в АТО (ООС), «ваучерні програми» для осіб, звільнених з військової служби після АТО (ООС) з числа інвалідів;
 - медико-соціальне забезпечення учасників АТО (ООС), особливості соціального захисту даної категорії осіб в умовах сучасних ризиків в Україні;
 - користування соціальними програмами з боку демобілізованих учасників АТО (ООС);
 - соціальна адаптація учасників АТО (ООС), їх реінтеграція в системі суспільних відносин;
 - процедурні перепони щодо отримання статусу члена сім'ї загиблого військовослужбовця для родичів загиблих в зоні АТО (ООС);
 - пропозиції щодо введення електронної реєстрації пільг та компенсацій для учасників АТО (ООС), їхніх сімей;
 - правове регулювання діяльності органів публічної адміністрації щодо реалізації і захисту прав учасників АТО (ООС);
 - юридичні гарантії соціального захисту прав учасників АТО (ООС);
 - соціальний захист жінок-комбатантів з урахуванням гендерних відмінностей (статі, віку, стану психіки та особливостей психології).
- У цілому, у наукових колах виокремлюються на даний час такі проблемні питання, що потребують подальших наукових досліджень, серед яких:
- відсутній ґрунтовний аналіз сутності механізмів державного регулювання соціального захисту учасників АТО (ООС) та членів їхніх сімей і наукових розробок щодо їх удосконалення;
 - відсутні комплексні дослідження щодо виявлення основних груп правових проблем учасників АТО (ООС) та членів їхніх сімей;
 - малодослідженими залишаються гендерні аспекти соціального захисту учасниць АТО (ООС), питання залучення даної категорії осіб до вироблення державної соціальної політики;
 - недостатньо досліджено джерела та форми фінансування профільних об'єднань учасників АТО (ООС), участі громадськості у соціальному захисті учасників АТО (ООС);
 - потребують подальших досліджень питання щодо форм, рівнів взаємодії суб'єктів державного регулювання, проведення модернізації в означеній сфері;
 - потребує додаткового вивчення зарубіжний досвід в означеній сфері з перспективою впровадження кращих управлінських методик, інноваційних

підходів, оновлення структурно-функціонального аспекту уповноважених державних органів і підрозділів у цій галузі.

Проте, передусім, як вбачається, доцільно розглянути соціальний захист як соціальну та правову категорію.

У зв'язку з цим, насамперед, поділяємо думку А.Ю. Огінської щодо висвітлення соціального захисту як сукупності заходів, що їх реалізує держава стосовно осіб, які потрапили під дію соціальних ризиків, що призвели до втрати доходу (інших депривацій). У цьому випадку, метою соціального захисту позиціонується нейтралізація негативних наслідків реалізації соціальних ризиків для добробуту окремого індивіда.

Як вбачає Кондратенко О.О., соціальний захист доцільно розглядати у широкому та вузькому розумінні:

у першому – до всієї соціальної сфери в суспільстві та як комплекс заходів, пов'язаних із забезпеченням соціальних прав людини і громадянина;

у другому – як певна й обмежена сукупність дій, спрямованих на надання індивідам соціальної допомоги під час життєвих негараздів або зважаючи на їх професійний чи соціальний статус.

Соціальний захист військовослужбовців у нормативно-правовому полі – функція держави (її діяльність), спрямована на встановлення соціальних/правових гарантій:

по-перше, відповідному суб'єктному складу, тобто, військовослужбовцям та членам їхніх сімей з метою забезпечити реалізацію конституційних прав і свобод;

по-друге, на задоволення певних потреб (матеріальних і духовних);

по-третє, на підтримку соціальної стабільності у військовому середовищі.

У Цілях сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019, передбачено провести ряд реформ, у тому числі реформу системи соціального захисту населення. Вважаємо, що проблема соціального захисту учасників антитерористичної операції (Операції Об'єднаних сил) та членів їхніх сімей у такому важливому програмному документі повинна була б виписана більш змістовно та зафіксована як один з важливих пріоритетів державної соціальної політики України.

УДК 811.161.2'42

Стрюков В.А., курсант 649 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Легенький В.В.**, викладач кафедри правового забезпечення службово-бойової діяльності Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ

Національна гвардія України – це військове формування, яке входить до системи Міністерства внутрішніх справ України. На Національну гвардію України покладені, як виконання зовнішньої так і внутрішньої діяльності, тобто здійснення правоохоронних функцій як в середині держави, так і збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні.

Оскільки це військове формування, то контроль з питань забезпечення законності у військових формуваннях в тому числі і Національній гвардії України здійснює Державне бюро військової юстиції (далі – Державне бюро).

Державне бюро є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, який забезпечує інтереси держави у сфері оборони та національної безпеки України із здійснення правоохоронної діяльності з попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття злочинів, кримінальних проступків, віднесених до його підслідності, а також здійснення державного нагляду (контролю) з метою забезпечення законності та правопорядку у Збройних Силах України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях (далі – інших військових формуваннях); захисту інтересів держави у сфері оборони і національної безпеки України, прав та законних інтересів військовослужбовців у порядку, визначеному законом.

Основними завданнями, які на неї покладені є:

запобігання вчиненню, виявлення і припинення злочинів та інших правопорушень у Міністерстві оборони, Збройних Силах, правоохоронних органах спеціального призначення (далі — правоохоронні органи) та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів у межах наданих повноважень;

досудове розслідування злочинів та кримінальних проступків, пов'язаних з проходженням військової служби, вчинених військовослужбовцями, а так само корупційних злочинів, вчинених працівниками та державними службовцями Міністерства оборони і Збройних Сил (далі — працівники);

виявлення причин, передумов та обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених військовослужбовцями, працівниками, а також інших злочинів, вчинених у військових частинах та на військових об'єктах;

проведення оперативно-розшукової діяльності у межах наданих повноважень;

виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті, у кімнатах тимчасово затриманих, спеціальних палатах закладів охорони здоров'я Міністерства оборони;

забезпечення виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні;

участь у припиненні протиправних дій цивільних осіб на територіях військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Міністерства оборони та Збройних Сил, військових містечок Міністерства оборони та Збройних Сил;

забезпечення правопорядку серед військовослужбовців, а також працівників під час виконання ними посадових обов'язків на території військових частин, військових містечок, у громадських та інших місцях, припинення вчинення ними злочинів та інших правопорушень.

Як висновок, хоч за контролем здійснення питань забезпечення законності в Національній гвардії України здійснює Державне бюро військової юстиції, але і в підрозділах Національної гвардії України також на визначених посадових осіб також покладено цю роботу.

УДК 355.866.4

Тарадайник О.Ю., курсант 610 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Задорожний К.А.**, викладач кафедри службово-бойового застосування Національної гвардії України Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

СКЛАДАННЯ КАРТОЧКИ ВОГНЮ СНАЙПЕРА

Снайперські таблиці для своєї особистої зброї снайпер повинен по можливості запам'ятати. Пам'ятати треба також і способи обчислень. Їх треба вміти робити в розумі і дуже швидко, не відриваючись від цілі.

До виходу на позицію снайпер зобов'язаний глибоко продумати сценарій майбутньої снайперської роботи і можливі варіанти розвитку подій, визначати і знати наступне:

- відстань від своїх позицій(основних, запасних) до основних орієнтирів на боці противника і відстані між цими орієнтирами;
- рельєф місцевості по карті в порівнянні з існуючим;

**Секція № 5. Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони**

- напрям і швидкість переважаючого в цій місцевості вітру;
- місця можливої появи цілей і дистанції до них;
- можливі напрями і швидкості руху передбачуваних цілей;
- деривацію на різних дистанціях;
- кут місця цілей;
- метеоумови (температура повітря, висоту над рівнем моря і т. і.);
- якщо передбачається вести вогонь незабаром після закінчення

підготовки даних, поправка на вплив бічного вітру включати в вихідні установки шкали маховика бічних поправок, записуючи в картці вогню ці установки з внесеними в них поправками на існуючу силу і спрямованість вітру;

- якщо час відкриття вогню невідомо, то в картку занести вихідні поправки в установки маховика бічних поправок на боковий помірний вітер (4 м/с), що дує під кутом 90 градусів до напрямку стрільби, щоб мати можливість швидко використовувати їх при внесенні поправок на вітер будь якої сили та напрямку при стрільбі по цілі, що раптово з'являється і швидко зникає;

- вихідні поправки прицілу записувати з внесеними поправками на температуру;

- Вогонь по цілі, що рухається в площині стрільби, вести з установкою прицілу, що відповідає не тій відстані, на якій ціль виявлена, а тій, на якій ціль може опинитися в момент відкриття вогню (відразу брати випередження за дальністю). Для цього при веденні вогню по пішої цілі бічній приціл встановлюється менше (більше) на 1-2 поділки, а приведенні вогню по мотоцілі – на 2 – 3 поділки, залежно від швидкості її руху. У міру просування цілі установка прицілу виправляється відповідно до зміни відстані до цілі.

Всі необхідні розрахунки за виявленими і передбачуваними цілями проводяться до виходу на позиції. Це дозволяє при різких змінах обстановки бою і раптовій появі цілей поблизу відомих і вже прорахованих орієнтирів швидко вводити поправки по ходу стрільби.

Всю цю обстановку снайпер повинен намалювати на листку паперу (а ще краще картону – він не мнеться). Це називається – скласти куртку вогню. На цій картці поряд з промірами дистанції до цілей та орієнтирів снайпер відразу ж проставляє цифри установки прицілів – результат вже готових обчислень. При виникненні необхідності стріляти по тій чи іншій цілі, снайпер встановлює приціл за цими цифрами, що раніше прораховані. Це економить час на полі бою.

УВАГА! За своєю спиною, на своїй території проставляти будь які позначення забороняється!

Також доцільно для фіксації і запам'ятовування подій, що відбуваються в зоні відповідальності снайпера, вести журнал спостережень.

Загальні рекомендації та поради снайпера:

1. Перевірити свою зброю, спорядження й екіпірування перед виходом на позицію.

2. Розташувати предмети озброєння й екіпірування так, щоб їх можна було легко і швидко дістати. Не вивішувати зовні все екіпірування снайпера (планшет, бінокль, пістолет, ремінь тощо). Якщо противник навчений по армійській або арабській методиці підготовки снайперів, тоді – офіцер головна ціль.

3. Подбати про маскування і перевірити, чи немає сторонніх звуків при носінні зброї і спорядження.

4. Попрактикуватися швидко заряджати і перезаряджати зброю.

Навчитися перезаряджати зброю в темряві.

5. Відрізок велосипедної камери закріпити на ствольних накладках, тоді вимогу (накладки повинні лежати на долоні лівої руки або упорі завжди тим самим місцем) завжди легко виконати.

6. Постійно тренуватися не тільки в стрільбі зі снайперської гвинтівки, але і з додаткової зброї (пістолет, автомат, пістолет-кулемет).

7. Зробити собі сошки – вона завжди буде у нагоді. Приготуватися до стрільби лежачі в положенні лежачі з руки. 2-й номер у парі замірить відстань цівки від землі (Д) – це висота сошки до тебе. Підготувати палички, зв'язати. Сошка готова. Носити її в жилеті або зробити кишеню на стегні.

8. Завжди в бойовій обстановці використовувати ПСО-1 з висунутою блендою.

Виготовити бленди й для бінокля (відрізки гумових труб 10 – 15 см) або, у крайньому випадку, якщо не має спеціального світлофільтра з матовою поверхнею, заклеїти пластиром або клейкою стрічкою частину вихідної лінзи об'єктива (залежно від дальності до цілі).

9. У напружені моменти бою вести виправлення та змінити дальність на прицілі не завжди можливо. Подивитися уважно запам'ятати візуально й точку прицілювання на різній дальності при стрільбі по цілі, що рухається (бігом, кроком) із прицілом 4, виправлення 0.

10. До вибору патрона підходити обережно. Різна маса куль і порохового заряду – різна крутість траєкторії у кожного типу куль.

Сітка прицілу ПСО – 1 розрахована на снайперській патрон (СН).

Тому у снайпера СН – основний патрон, а в записній книжці записані відхилення всіх інших типів патронів від СН по висоті на різній дальності. Тільки у випадку гострої потреби, якщо ціль важлива і її необхідно вразити з 1-2 пострілів, перед бойовою операцією снайпер приведе зброю до нормального бою на заданій дальності під інший патрон.

11. Зробити матерчатий патронташ із осередками для кожного патрона й носити у внутрішній кишені обмундирування. Температура заряду буде постійна – 36°C. Пристріляти гвинтівку теплими патронами, подивитися різницю бою по висоті від холодних і купчастість влучень. Запам'ятати (записати). Головну частину кулі обробити алмазним або дуже дрібним надфілем, після цього відшліфувати, як скло.

12. При налаштуванні на виконання бойового завдання, постаратися “виключити свідомість”, викинути з голови всі думки, турботи і переживання, що не відносяться до справи.

13. Завжди піклуватися про підтримку себе в гарній фізичній формі.

14. На інструктажі запам'ятати і записати всю суттєву інформацію про обстановку в районі виконання завдання.

15. Заздалегідь обговорити з напарником можливі варіанти ваших дій при виконанні завдання і надалі дотримуватися цих планів.

16. Перш ніж діяти, забезпечити себе прикриттям. При групових діях заздалегідь розподілити обов'язки серед членів групи.

17. Остерігатися недооцінки свого противника, думкою ставити себе на його місце, і дивитися на свої дії його очима.

18. При пересуванні уважно оцінюй, чи варто наближатися до якого-небудь місця чи до підозрюваного предмету.

19. Завжди дотримуватися здорового глузду у своїх діях.

20. У всякій ситуації мати план дії, але при цьому уникати шаблонних і передбачуваних прийомів.

21. Враховувати, що все, що ти бачиш і чуєш, спотворюється під впливом бойового стресу.

22. При діях у парі йди в парі постійно підтримуючи зв'язок з товаришами; навчитися безшумно спілкуватися за допомогою умовних знаків і жестів.

23. Ніколи не виходити на одні позицію кілька разів поспіль – Це смертельно небезпечно, якщо противник засік твою “лежанку”.

24. Залишаючи позицію, замінювати саму “лежанку”.

25. Ніколи не стріляй з одного місця більше двох – трьох разів підряд і не забувати після пострілу швидко змінювати позицію, для цього заздалегідь намітити шляхи потайливого відходу, зробити пару помилкових “лежанок” з “ляльками”.

26. Противник розкрив вогневу точку й обстріляв, але снайпер його не виявив (працює із ПБС або з вогневим прикриттям).

Вставити шомпол у кульовий отвір.

Кут нахилу дозволить приблизно визначити дальність до цілі, а саме шомпол покаже напрямок, звідки противник веде вогонь. Змінити вогневу

позицію на старій залишити ”двійника“ (опудало). Вести спостереження в даному секторі й бути готовим уразити ціль.

27. Для прикриття шляху можливого відходу поставити пару мін спрямованої дії з електропідривною: якщо тебе знайдуть, їх підрибок дозволить затримати противника і відірватися від переслідування.

28. Готуватися до виконання до максимально складної операції, але виконувати її намагатися максимально просто.

29. Постійно придумувати усілякі способи відволікання й обману противника, але ніколи не повторювати двічі той самий прийом.

30. Робити те, чого не очікує противник, а краще – те, про що він не може навіть подумати.

31. Постійно накопичувати досвід, спілкуватися з більш досвідченими снайперами, завести собі ”стрілецьку книжку“ і заноси туди дані про результати пристрілювань і стрільби, підсумки снайперських операцій, тактичні прийоми, способи маскування і т.д.

УДК 124.1:351.4

Трофименко Є.Р., курсант 640 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ЗАСАДИ НОРМАТИВНОГО МОНІТОРИНГУ АКТУАЛЬНИХ ЗАГРОЗ ДЕРЖАВНОМУ СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ

На тлі посилення глобальних загроз і зростання нестабільності у світі, постійних викликів міжнародній безпеці у сировинній, енергетичній, фінансовій, інформаційній, екологічній, продовольчій сферах, залишаються надзвичайно актуальними та небезпечними і загрози національній безпеці України (що за своїми негативними наслідками можуть мати потенціал глобального впливу).

Основні, найбільш небезпечні з них, виникли у наслідок появи у пострадянські роки небезпечної тенденції перегляду національних кордонів поза нормами міжнародного права. Застосування сили і погрози силою повернулися до практики міжнародних відносин, у тому числі в Європі. Різновекторні геополітичні впливи на Україну в умовах неефективності гарантій її безпеки, «напівзамороженого» конфлікту на її Сході, а також критична зовнішня залежність національної економіки, обумовлюють

уразливість України, послаблюють її роль на міжнародній арені та виштовхують на периферію світової політики.

Зазначені чинники разом із не самодостатнім станом системи забезпечення національної безпеки, незадовільним алгоритмом взаємодії її складових, перешкоджають розв'язанню нагальних проблем суспільного розвитку, сприяють політичній радикалізації, призводять до зростання екстремістських настроїв і рухів, що у стратегічній перспективі може створити реальну загрозу національному суверенітету і територіальній цілісності України.

Ухвалена вперше у 2007 році, Стратегія національної безпеки України не стала керівним документом для практичної діяльності органів державної влади, чому завадили зосередженість останніх на досягненні короткострокових політичних і економічних цілей, відверте нехтування потребами стратегічного розвитку суспільства і держави. У тому числі і в наслідок цього посилилися загрози національній безпеці, послабилася спроможність України захищати свої національні інтереси. Такий стан справ змусив заново оцінити рівень і вплив загроз життєво важливим інтересам України, визначитися у стратегічних пріоритетах політики національної безпеки та напрямках удосконалення механізмів їх реалізації. Успішне вирішення таких завдань можливе лише за умови єдності та дієздатності органів державної влади, управління та місцевого самоврядування.

Попри актуальним загрозам державному суверенітету України, територіальній цілісності та недоторканності державного кордону нашої держави, нагальними завданнями політики національної безпеки залишається захист таких життєво важливих національних інтересів: утвердження конституційних прав і свобод людини і громадянина, створення умов для вільного розвитку людини, реалізації її творчого потенціалу через різноманітні форм суспільної організації; створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення підвищення рівня життя і добробуту населення; гарантування безпечних умов життєдіяльності населення, захисту і відновлення навколишнього природного середовища; збереження і розвиток духовних і культурних цінностей українського суспільства, зміцнення його ідентичності на засадах етнокультурної різноманітності.

Як зазначають В. Шахов та В. Мадіссон, проблема національної безпеки є актуальною завжди, – а її дослідження та розв'язання пов'язано із необхідністю напрацювання єдиної системи знань про національну безпеку, уніфікованої методологічної бази до вивчення, аналізу, оцінки й прогнозування конкретних засобів і шляхів забезпечення національної безпеки, адекватних характерові і масштабам загроз національним інтересам.

Подальший успішний розвиток держави на основі стратегії європейської інтеграції неможливий без вирішення проблеми реформування сектору безпеки і

оборони. Саме на сектор безпеки і оборони покладаються основні функції забезпечення національної безпеки: захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, конституційного ладу, суспільних цінностей, прав і свобод громадян.

Векторним програмним документом для вирішення питань розвитку сектору безпеки і оборони України є Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, схвалена рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року та затверджена Указом Президента України 14 березня 2016 року № 92/2016.

Як відомо, Концепція визначає систему поглядів на розвиток безпекових та оборонних спроможностей України у середньостроковій перспективі, сформованих на основі оцінки безпекового середовища та фінансово-економічних можливостей держави, здійснених у рамках комплексного огляду сектору безпеки і оборони України. Можливості, що дадуть змогу відновити територіальну цілісність України у межах міжнародно визнаного державного кордону України, гарантувати мирне майбутнє України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, а також забезпечать створення національної системи реагування на кризові ситуації, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізацію зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, гарантування особистої безпеки, конституційних прав і свобод людини і громадянина, забезпечення кібербезпеки, оперативне спільне реагування на кризові та надзвичайні ситуації. Реалізація зазначеної мети досягатиметься шляхом:

- створення ефективної системи управління сектором безпеки і оборони як цілісною функціональною системою;

- об'єднання оперативних спроможностей складових сектору безпеки і оборони для забезпечення своєчасного і адекватного реагування на кризові ситуації, які загрожують національній безпеці;

- постійного підтримання визначених сил безпеки і оборони в готовності до виконання завдань за призначенням;

- удосконалення системи планування у секторі безпеки та оборони, забезпечення раціонального використання державних ресурсів.

Відповідно до Концепції-2016, найбільш актуальними у середньостроковій перспективі залишатимуться такі загрози:

- агресивні дії Росії, що здійснюються для виснаження української економіки і підриву суспільно-політичної стабільності з метою знищення держави Україна і захоплення її території, застосування воєнної сили, а також технологій гібридної війни;

*Секція № 5. Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності
Національної гвардії України в секторі безпеки і оборони*

- тимчасова окупація Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та далі дії щодо дестабілізації обстановки у Балто-Чорноморсько-Каспійському регіоні;

- розвідувально-підбивна і диверсійна діяльність Російської Федерації та інших держав, дії, спрямовані на розпалювання міжетнічної, міжконфесійної, соціальної ворожнечі і ненависті, сепаратизму і тероризму, створення і всебічна підтримка маріонеткових квазідержавних утворень на тимчасово окупованій території частини Донецької та Луганської областей;

- нарощування Російською Федерацією військових угруповань поблизу державного кордону України та на тимчасово окупованій території України, у тому числі розміщенням на півострові Крим тактичної ядерної зброї;

- діяльність на території України екстремістських злочинних озброєних угруповань, що спрямована на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної ситуації в Україні, порушення функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування та блокування важливих об'єктів промисловості й інфраструктури.

Нагальними залишаються і внутрішні виклики національній безпеці. Консервація неефективної пострадянської суспільної системи, насамперед державної влади, викривлення демократичних процедур, що штучно стримувало процеси кадрового оновлення державних органів, досі обумовлюють слабкість, а подекуди і неспроможність держави виконувати її функції, перш за все у сфері захисту національних інтересів та забезпечення національної безпеки.

Отже, розглядаючи правові засади функціонування сектору безпеки і оборони України, правове забезпечення державної політики у сфері національної безпеки в цілому, зокрема, стратегічні та концептуальні положення, що відображені у програмних документах, варто зазначити, що ці положення не відображають повною мірою багатьох аспектів, які притаманні системі національної безпеки. Зокрема, йдеться про необхідність системного визначення та уточнення як правових засад основних напрямів діяльності органів державної влади з метою своєчасного виявлення, відвернення і нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України, так і дієвого нормативного забезпечення демократичного цивільного контролю з боку суспільства над тією сферою, що до прийняття Закону України «Про національну безпеку України» у 2018 році, мала назву «воєнної організації держави».

УДК 321.01:351.746.1(477)

Федоренко А.В., курсант 648 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ В МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІЙ ПЛОЩИНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ СУЧАСНИХ ДЕРЖАВ

Захист суверенітету, власних територій та громадян на сучасному етапі розвитку набув для України пріоритетного та вкрай важливого значення. Тимчасова окупація Криму та зазіхання на територіальну цілісність нашої держави з боку Російської Федерації у вигляді воєнних дій на Донбасі, – зумовили настання в Україні особливого періоду, який, у свою чергу, вніс суттєві зміни у процеси життєдіяльності країни загалом, та українців, зокрема. Надзвичайна обстановка, що склалася внаслідок кризових ситуацій, які відбувалися в Україні, вплинула на зміну характеру суспільних відносин, зумовила зміни форм і методів державного управління в екстремальних умовах, що створилися, і, як наслідок, сприяла запровадженню нового формату життєдіяльності громадян, суспільства і держави.

Не в останню чергу, питомим підґрунтям та рушійною силою означених деструктивних процесів у межах територіального простору України стали сепаратистські прояви в окремих регіонах країни, у тому числі масового характеру.

Взагалі, збереження територіальної цілісності сучасних держав є важливим завданням не тільки будь-якої національної системи органів, що забезпечують стає функціонування механізму національної безпеки, а й міжнародної політики, та позиціонується в якості одного із ключових елементів існуючої системи міжнародної безпеки.

Відповідні механізми та інструменти, що їх використовує світове співтовариство з цією метою, спираються на низку політико-правових принципів, які в своїй сукупності визначають зобов'язання суб'єктів міжнародної політики у сфері забезпечення територіальної цілісності держав.

Йдеться про такі принципи, як повага до основних прав та свобод людини, непорушність та недоторканність державних кордонів, невтручання у внутрішні справи держав, принцип співпраці у сфері забезпечення територіальної цілісності, принцип суверенної рівності та принцип добросовісного виконання державами міжнародних зобов'язань. Дані принципи є взаємопов'язаними та доповнюють дію один одного. Їх реалізація в

міжнародно-правовій площині вимагає від суб'єктів міжнародних відносин дотримуватися таких норм:

- повага цілісності державної території;
 - зобов'язання держав утримуватися від вторгнення, нападу, захоплення, анексії та окупації чужих територій;
 - неприпустимість будь-яких, прямих або опосередкованих, посягань на державну територію;
 - зобов'язання держав утримуватись від застосування сили і погрози нею проти територіальної цілісності та недоторканності держав;
 - неприпустимість будь-яких дій, несумісних з цілями та принципами Статуту ООН, проти територіальної цілісності та єдності держави;
 - недоторканність кордонів;
- зобов'язання держав утримуватися від розпалювання прикордонних конфліктів та здійснення прикордонних провокацій.

Сепаратизм загрожує не лише національній безпеці окремої країни, але підриває також систему міжнародної безпеки, що актуалізує проблему міжнародно-правової протидії сепаратизму та вироблення міжнародних механізмів запобігання та подолання наслідків відповідних кризових ситуацій у різних країнах світу. Еволюція відповідних підходів має тривалу історію – від застосування воєнно-силових до компромісно несилкових прийомів, які слугують врегулюванню відповідних територіальних конфліктів у формі досягнення «бажаної свободи регіональних (територіальних) суб'єктів» у межах, чітко зафіксованих національним законодавством. Йдеться про «...вироблення спільних підходів держав до протидії сепаратизму, вдосконалення правових основ їх співпраці з даного питання, розвиток та гармонізацію законодавств держав у даній сфері, виявлення, припинення та розслідування сепаратизму, діяльності організацій, причетних до нього».

Така доцільність обумовлена також і тим, що в світовій практиці відсутні універсальні моделі попередження та локалізації сепаратизму, а відтак, – і запровадження ефективної політики протидії йому в сучасних умовах суспільного розвитку в спектрі захисту системи національної безпеки держави.

Запровадження універсальних міжнародних механізмів протидії сепаратизму передбачає, зокрема:

- вироблення спільних підходів держав до протидії сепаратизму;
- вдосконалення правових основ співпраці, а також розвиток та гармонізацію законодавства держав у даній сфері, виявлення та усунення причин та умов, які сприяють сепаратизму;
- протидія фінансуванню сепаратизму в будь-яких формах, створення у світі повного неприйняття його;

– запровадження інтегрованих заходів зі спільної охорони кордонів між прикордонними державами.

У якості політичного підґрунтя відповідної міжнародної співпраці К. Бойл та Р. Елберт вказали на необхідність «забезпечення взаємної поваги суверенітету між державами, рівності та їх територіальної цілісності, недопущення практик «подвійних стандартів» та комплексного вирішення проблем шляхом застосування соціально-економічних, превентивних, політичних та правових заходів».

У формуванні відповідних принципів та інституцій провідна роль належить вже існуючим безпековим структурам та форумам (ООН, ОБСЄ, АСЕАН тощо), які вже на існуючій інституційній та ресурсній базі могли б здійснювати моніторинг та прогностику відповідних територіальних конфліктів та внутрішньополітичних криз, щоб запобігти їх ескалації та мінімізувати деструктивні наслідки. Вочевидь, що міжнародно-правова протидія сепаратизму як джерелу руйнування територіальної цілісності, має базуватись на дотриманні принципів та норм міжнародного права, взаємній повазі суверенітету та територіальної цілісності держав, недопущення застосування практики «подвійних стандартів», невідворотності покарання осіб та організацій, причетних до тероризму, з використанням заходів, спрямованих на забезпечення безпеки держав. Основним напрямком міжнародно-правової співпраці держав має стати «формування єдиної політики держави у сфері протидії сепаратизму та здійснення міждержавної координації даної діяльності, надання економічної допомоги державам, які зазнали загроз сепаратизму».

Першим документом, у межах якого відображено зміст сепаратизму та визначено його як загрозу для міжнародної безпеки, стала Шанхайська конвенція про боротьбу з тероризмом, сепаратизмом та екстремізмом (2001р.). У ній ідеться про те, що «...світове співтовариство має і повинно застосувати реальні кроки протидії сепаратизму, слугуючи нейтралізації причин та умов, які сприяють зародженню сепаратизму, локалізації його розвитку в державах, боротьбі з сепаратизмом, мінімізації та ліквідації наслідків прояву сепаратизму».

У той же час, у даному документі міжнародні механізми та засоби протидії сепаратизму та захисту територіальної цілісності предметно не визначені, адже йшлося про те, що кожна держава самостійно приймає рішення – притягувати чи не притягувати до кримінальної відповідальності осіб або структури, задіяні у таких процесах. Крім того, в системі міжнародного права досі не сформульовано універсального визначення сутності сепаратизму, його ознак та критеріїв, за якими його можливо було б ідентифікувати як загрозу міжнародній та національній безпеці.

У той же час, варто відзначити, що існуючі міжнародні безпекові механізми не передбачають створення системи комплексних заходів протидії сепаратизму, що дозволило б реалізувати відповідну стратегію на глобальному рівні. Така стратегія мала б включати напрацювання відповідної нормативної бази щодо протидії сепаратизму, зокрема, змісту міжнародних договорів із протидії йому, закріплення чітких прав та зобов'язань держав у вирішенні даного питання, розроблення рекомендацій щодо попередження загроз сепаратизму та його локалізації мирними методами, ведення певної прогностичної діяльності щодо аналізу розвитку глобального світу та утвердження системи глобальної безпеки.

Ідею щодо формування глобальної стратегії протидії сепаратизму просуває, зокрема, Дж. Гудбі, який розглядає її як сукупність напрямків та інструментів, зокрема, «вдосконалення матеріально-технічної бази протидії йому, узагальнення та поширення досвіду спільної діяльності держав, підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів для компетентних органів держав, які беруть участь у протидії сепаратизму, формування в суспільній свідомості розуміння необхідності безкомпромісної боротьби з сепаратизмом».

Вчений класифікував основні форми співпраці держав у сфері протидії сепаратизму, серед яких «проведення узгоджених профілактичних заходів; узгоджених оперативно-розшукових та слідчих дій, в тому числі погодження дозволів на їх проведення; спільні зусилля держав щодо розробки і вжиття узгоджених заходів для попередження, виявлення та припинення сепаратистських дій та повідомлення про результати їх проведення; налагодження співпраці щодо попередження, виявлення та припинення на території своєї держави діянь, пов'язаних із сепаратизмом, спрямованих проти інших сторін; обмін оперативно-розшуковою, довідковою, криміналістичною інформацією, в тому числі відомостями про підготовлені дії сепаратистів, причетних до цих дій осіб та організації, створення спеціалізованих банків даних та систем зв'язку, зокрема закритих; надання правової допомоги; проведення консультацій, обмін позиціями, досвідом роботи та методичною літературою, узгодження позицій з питань протидії сепаратизму, в тому числі в міжнародних організаціях і на міжнародних форумах; підготовка кадрів, проведення спільних наукових досліджень у даній сфері».

Саме такі методи та форми міжнародно-правової протидії сепаратизму мають бути покладені в основу розроблення концепції співпраці держав у сфері протидії сепаратизму, що стала б основою розроблення міжнародної конвенції, яка б передбачала співпрацю держав у сфері боротьби з сепаратистською діяльністю конкретних фізичних осіб.

УДК 338.24.021.8 / 35.075.31(477)

Федорчук М.О., курсант 648 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СИСТЕМНОГО НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Останні кризові події у світі спричинили виникнення надзвичайних ситуацій соціального характеру, які, на жаль, як засвідчила практика, не обминули й Україну. Складна суспільна й геополітична обстановка, що склалася на південному сході нашої держави, зумовила проведення в цьому регіоні країни антитерористичної операції (операції Об'єднаних сил). За таких умов, питання вдосконалення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку набувають особливої актуальності.

Як стверджує Д.О.Савочкіна, подальша розбудова правової демократичної держави неможлива без утворення ефективної системи забезпечення національної безпеки, центральним елементом якої виступає внутрішня безпека. Саме вона створює умови сталого розвитку суспільства, сприяючи консолідації нації для ефективного подолання кризових явищ політичного, економічного і соціального характеру. Відповідно, військові формування, правоохоронні та інші державні органи повинні постійно здійснювати заходи щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави шляхом запобігання, виявлення та припинення різного роду негативних явищ певної генези.

Загальновідомо, що існуюча система військових формувань і правоохоронних органів не повною мірою відповідає новим суспільним відносинам, що склалися в Україні, а отже, не забезпечує належного стану боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку, громадської безпеки. Відтак, наявні загрози національній безпеці обумовлюють необхідність реформування системи сил охорони правопорядку в напрямі посилення захисту прав і свобод громадян відповідно до вимог міжнародних правових актів та зобов'язань України перед європейським і світовим співтовариством.

Відповідно, сьогодні перед вищим командуванням Національної гвардії України постало чимало проблем, що пов'язано зі слабкою взаємодією з іншими силами охорони правопорядку, відсутністю комплексного, узгодженого й системного нормативного забезпечення цієї діяльності, неврегульованістю багатьох організаційних і тактичних питань і т. д. Значною мірою це

обумовлено відсутністю науково обґрунтованих рекомендацій і пропозицій з удосконалення діяльності сектору безпеки й оборони України взагалі та недостатньою теоретичною розробкою проблем службово-бойової діяльності Національної гвардії України зокрема.

Згідно з Законом України «Про Національну гвардію України», НГУ є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також, у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

Як свідчить практика, у діяльності утвореної у 2014 році Національної гвардії України, вже накопичилося чимало проблем, що пов'язано зі слабкою взаємодією з правоохоронними органами та іншими військовими формуваннями, відсутністю комплексного й системного адміністративно-правового забезпечення цієї діяльності, неврегульованістю багатьох організаційних і тактичних питань тощо.

У Стратегії національної безпеки України наголошено на зв'язку вказаних проблем із загальною проблемою неефективності системи забезпечення національної безпеки і оборони України, яка, у свою чергу, є наслідком несформованості сектора безпеки і оборони України як цілісного функціонального об'єднання, керованого з єдиного центру, інституційної слабкості, непрофесійності, структурної незбалансованості органів сектора безпеки і оборони тощо. Вбачається, що реалізація Стратегії та виконання запланованих заходів дозволить розвиток НГУ як військового формування з правоохоронними функціями, збільшить її спроможність щодо забезпечення громадської безпеки, фізичного захисту об'єктів критичної інфраструктури, участь в охороні і обороні державного кордону України, а також забезпечить підтримку НГУ операцій Збройних Сил України у кризових ситуаціях, що загрожують національній безпеці, та в особливий період.

Як стверджує Корнієнко Д.М., феномен службово-бойової діяльності НГУ як дієвого засобу вирішення кризових ситуацій, потребує його комплексного вивчення, а також напрацювання засобів взаємодії з представниками різних центральних органів виконавчої влади, державних структур та недержавних організацій у забезпеченні безпеки громадян, захисту конституційного устрою, суверенітету та територіальної цілісності держави службово-бойовими засобами.

Концепція розвитку сектора безпеки і оборони України визначає, що «...основні зусилля з розвитку сектора безпеки і оборони зосереджуватимуться на поетапному та узгодженому нарощуванні оперативних спроможностей сил безпеки і оборони та рівня їх готовності до невідкладного реагування на виклики й загрози національній безпеці України».

Враховуючи викладену узагальнену проблематику, доцільно у якості прикладу розглянути організаційно-правові питання взаємодії НГУ зі Службою безпеки України.

Як окремий структурний підрозділ Міністерства внутрішніх справ, Національна гвардія України, відповідно до ст. 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», безпосередньо здійснює боротьбу з тероризмом шляхом запобігання, виявлення та припинення злочинів, вчинених з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції органів внутрішніх справ; надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили та засоби; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій.

Крім того, відповідно до чинного законодавства, підрозділи НГУ мають право оперативно реагувати на дії незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій, припиняти терористичну діяльність, що пов'язані з підвищеним ризиком для життя та здоров'я військовослужбовців та вимагають від особового складу високого рівня професійної підготовки, а також можуть забезпечувати державну безпеку і захист державного кордону, припинення терористичної діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій (але виключно у взаємодії з правоохоронними органами). Таким чином, підрозділи НГУ виступають важливою складовою реагування на надзвичайні ситуації соціального характеру.

Основою взаємодії підрозділів СБУ та НГУ є правова, організаційна та тактична складові. Звідси основні заходи з удосконалення правового регулювання взаємодії СБУ та НГУ в умовах надзвичайних ситуацій соціального характеру можливо поділити на такі групи:

- розроблення правових засад взаємодії СБУ та НГУ під час реагування на надзвичайні ситуації соціального характеру;
- розвиток організаційних засад взаємодії частин та підрозділів СБУ та НГУ під час реагування на надзвичайні ситуації соціального характеру;
- удосконалення тактичних засад взаємодії підрозділів СБУ та НГУ під час реагування на надзвичайні ситуації соціального характеру.

Отже, для діяльності НГУ пріоритетними напрямками реформування повинні бути такі напрямки, як: соціалізація діяльності НГУ; оптимізація

структури НГУ і реформування її системи управління; імплементація загальноєвропейських стандартів підготовки особового складу й запровадження позитивного зарубіжного досвіду; створення ефективної системи логістики; вдосконалення на усіх рівнях взаємодії НГУ з іншими органами, що виконують завдання у сфері забезпечення національної безпеки та оборони України; забезпечення відкритості діяльності НГУ для демократичного цивільного контролю тощо.

Таким чином, можемо зробити висновок, що подальша розбудова громадянського суспільства в Україні та проголошена інтеграція до європейського співтовариства обумовлюють необхідність переорієнтації підходу правоохоронних органів і військових формувань на питання забезпечення громадської безпеки та боротьби зі злочинністю, передусім під час ускладнення оперативної обстановки; виникнення надзвичайних ситуацій певної генези, зокрема, зміщення акценту в діяльності вказаних сил охорони правопорядку на захист прав і свобод людини та громадянина, законних інтересів суспільства й держави; поновлення порушених прав, свобод та інтересів; усунення причин та умов, які сприяють вчиненню таких правопорушень; ліквідацію (мінімізацію) наслідків від протиправних діянь.

УДК 336.5:364

Яремчук Ю.І., курсант 648 навчальної групи Київського факультету Національної академії Національної гвардії України; **Бейкун А.Л.**, доцент кафедри з забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВА ПРОБЛЕМАТИКА ТА СПЕЦИФІКА ПОСЛІДОВНОЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНИХ НОРМ

Існування будь-якої держави нерозривно пов'язане з розвитком її державних інститутів, ефективне функціонування яких залежить від належного забезпечення з боку держави. Одним із важливих та необхідних державних інститутів є Збройні Сили. І, відповідно, проблема всебічного забезпечення розвитку Збройних Сил України виникла разом із їх появою, та стала з часом комплексною. Поряд із безпосередніми витратами коштів на матеріально-технічне забезпечення, бойову підготовку, створення необхідної інфраструктури функціонування, щоденні потреби ЗСУ тощо, завжди існувала і потреба надання воїнам належних державних соціальних гарантій, пільг та переваг у якості компенсації за особливі умови служби і життя.

У різні історичні періоди допомоги та пільги військовослужбовцям були різними: від разових матеріальних заохочень і передачі у власність майна та землі до надання певних привілеїв, що підвищували їх статус у відповідному суспільстві. До початку ХХ ст. ця практика зберігалася фактично в усіх державах світу. Початок ХХ ст. ознаменував новий етап у розвитку людської цивілізації, що викликало прискорення демократичних процесів у багатьох країнах. Саме це вимагало законодавчого закріплення універсальних пільг, матеріальної допомоги та компенсацій людям, які виконували специфічний вид діяльності (військову службу).

На даний час тема соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України, інших військових формувань, розвідувальних та правоохоронних органів є (як і завжди) досить актуальною. За умов щоденного ведення операції Об'єднаних сил на сході України, важливим залишається питання належного соціального захисту військовослужбовців та інших осіб, які беруть участь у захисті державного суверенітету України.

Недостатня увага до питання соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей призводить до зниження загального соціального рівня військовослужбовців та членів їх родин, а систематичне невиконання задекларованих стандартів та відсутність послідовної і чіткої політики формування соціальних норм, – може позиціонуватись як важливий фактор, що негативно впливає на рівень боєздатності Збройних Сил, активність в фаховій підготовці та зниження моральних якостей військовослужбовців.

Питання соціального і правового захисту військовослужбовців вже тривалий час досліджується багатьма науковцями, у тому числі й зі складу військовослужбовців. Зокрема, різні правові та соціологічні аспекти соціального забезпечення (захисту) військовослужбовців досліджували: Л.Д. Воеводін, К.Г. Волинка, М.М. Гуренко, Д.О. Єрмоленко, Т.М. Заворотченко, А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, Є.І. Григоренко, В.В. Забарський, І.І. Качан, О.В. Коровніков, А.В. Кудашкін, Ю.І. Мігачов, С.П. Пасіка, В.Г. Стрекозов, А.М. Синиця та інші. Зокрема, питання соціального захисту, як елементу конституційно-правового статусу військовослужбовців, – розглядалися у наукових працях та дисертаційному дослідженні В.Й. Пашинського.

Доцільно зазначити, що поняття соціального захисту військовослужбовців (на відміну від понятійного апарату соціального захисту інших категорій осіб), – досить специфічне, оскільки зумовлюється тим, що, на відміну від останніх, військовослужбовці мають право на соціальне забезпечення у зв'язку із виконанням обов'язків несення служби та об'єктивно пов'язані з цим незручності, труднощі, небезпеки, постійний підвищений рівень фізичного, психологічного та розумового навантаження тощо.

Ряд науковців позиціонують специфіку змісту соціального захисту також і існуючими обмеженнями у реалізації військовослужбовцями ряду конституційних прав і свобод: військовослужбовці зупиняють членство у політичних партіях та професійних спілках на період військової служби, але можуть бути членами громадських організацій, за винятком організацій, статутні положення яких суперечать засадам, визначених Статутами Збройних Сил України; забороняється організація військовослужбовцями страйків і участь в їх проведенні; військовослужбовці можуть бути обмежені у свободі пересування, вільному виборі місця проживання та праві вільно залишати територію України; обмеження у праві на збирання, використання і поширення інформації; заборона займатися підприємницькою діяльністю; особливий порядок притягнення військовослужбовців до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної та кримінальної відповідальності тощо. Відповідно, зазначені обставини позиціонуються як додаткові фактори соціального ризику або соціального обмеження щодо військовослужбовців.

Як би підсумовуючи вищезазначені позиції, О.П. Сайнецький, досліджуючи питання особливості соціального забезпечення військовослужбовців ЗС України, зазначає, що це особи, які знаходяться в особливих умовах, умови життя яких суттєво відрізняються від умов життя інших осіб. Тому до цієї категорії слід застосовувати саме соціальне забезпечення, яке є конкретним втіленням заходів соціального захисту в особливих випадках, за умови настання соціального ризику.

Ця позиція додатково цікава тим, що соціальний захист позиціонується як фактично певний набір елементів та форм соціального забезпечення.

Разом з тим, ст.1 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», визначає соціальний захист військовослужбовців як «діяльність (функція) держави, спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі. Це право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості, а також в інших випадках, передбачених законом».

Забезпечення виконання цього Закону, інших нормативно-правових актів щодо соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей покладається на органи державної влади й органи місцевого самоврядування. На державному рівні функція здійснення правового і соціального захисту військовослужбовців, резервістів Збройних Сил, військовозобов'язаних,

призваних на збори, членів їх сімей, – відповідно до законодавства належить до компетенції Міністерства оборони України.

Існує широка практика взаємодії Міноборони з місцевими органами виконавчої влади, зокрема управліннями охорони здоров'я, у справах сім'ї та молоді, освіти, соціального захисту населення місцевих органів виконавчої влади. Допомогу в організації соціального захисту надають місцеві центри соціальних служб для молоді в областях Державного центру соціальних служб для молоді, розв'язуються проблеми соціального забезпечення і соціального захисту, оздоровлення та організація відпочинку дітей, безкоштовне надання військовослужбовцям строкової служби культурних послуг. Стан справ показує, що в межах виділених коштів місцеві органи виконавчої влади, в переважній більшості, вирішують питання, які порушуються Міноборони. Разом з тим існують проблеми соціального та побутового характеру, які належно не розв'язуються. Крім того, необхідно налагодити розвиток співпраці з об'єднаннями громадян, релігійними організаціями та громадськістю в інтересах забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної воєнної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців.

Доцільно відмітити, що правові норми, які містяться в актах, що регулюють соціальний та правовий захист військовослужбовців, не повною мірою відповідають нинішньому стану суспільних відносин, соціально-економічним можливостям держави, тому не можуть забезпечити ефективну реалізацію прав і свобод військовослужбовців. Спостерігається дублювання правових норм, які містяться у Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» у законодавчих актах, що регулюють порядок утворення та діяльність інших військових формувань та правоохоронних органів держави. У законодавчих актах наявна велика кількість норм, чинність яких призупинена іншими законами, або, навіть, підзаконними актами чи розпорядчими рішеннями органів місцевого самоврядування.

Враховуючи викладене, слід погодитись з думкою Л.В. Цюкала, що, останнім часом, сфера соціального забезпечення військовослужбовців зазнає суттєвих змін, але такі зміни, скоріше, стосуються кількісної площини, а не якісної. Слід також зауважити, що значна кількість прийнятих нормативно-правових актів у сфері соціального забезпечення військовослужбовців не відповідає рівню життя сьогодні та тим затратам (моральним, духовним, психічним, психологічним, фізичним), які військовослужбовці віддають, захищаючи свою Вітчизну.

Крім того, для покращення соціального становища та зацікавленості у військовій службі, необхідне удосконалення соціального захисту

військовослужбовців з урахуванням досвіду країн-членів НАТО. Порівняльний аналіз соціального забезпечення українських військовослужбовців із соціальними нормами особового складу збройних сил країн-членів НАТО, переконливо доводить, що, на відміну від Збройних Сил України, соціальні гарантії військовослужбовців держав Північноатлантичного Альянсу перебувають на рівні, здатному забезпечити належне існування особистості з урахуванням необхідних потреб соціально-культурного розвитку. Також, у більшості країн світу з високим рівнем економічного розвитку, термін «соціальний захист» стосується цілого комплексу державних заходів, спрямованих на надання матеріальної допомоги військовослужбовцям, які перебувають на пенсії, захворіли, зазнали поранень чи втратили працездатність тощо.

Отже, враховуючи перелічені вище фактори, слід констатувати, що першочерговим обов'язком держави є створення та розроблення дієвого механізму соціального забезпечення військовослужбовців, з метою своєчасного визначення потреб та гарантування повноцінного їх захисту.

Безкоровайний Є.О., Которобай А.В., Турський О.Ю. ВСЕБІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ І ОПЕРАТИВНЕ БОЙОВЕ УПРАВЛІННЯ, У ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ТА ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ СИЛАМИ НГУ ОПЕРАТИВНОГО РІВНЯ В ООС.....	3
Білоконь М.М., Бейкун А.Л. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ОКРЕМИХ ЛАНОК ТА СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ.....	6
Бучковський О.В., Бейкун А.Л. ПРОБЛЕМАТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОВОГО АЛГОРИТМУ ПОДОЛАННЯ ДЕСТРУКТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ФУНКЦІОНУВАННІ ТА РОЗВИТКУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ.....	9
Волошинський О.С., Бейкун А.Л. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ РЕАГУВАННЯ НА КРИЗОВІ СИТУАЦІЇ..	13
Воробйов А.І., Бейкун А.Л. СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ПРАВОВИХ ОСНОВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ, СПРЯМОВАНОЇ НА ГАРАНТУВАННЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ВІД ЗОВНІШНІХ І ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ.....	18
Гладкий В.П., Бейкун А.Л. НАУКОВІ ТА ПРАКТИЧНО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ.....	22
Глушко О.М., Бейкун А.Л., ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЗА УМОВ СУЧАСНИХ ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ.....	24
Дорошенко О.Ю., Градецький А.В. КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОГО НАТОВПУ.....	31
Єпіков В.І., Кондратюк-Антонова Т.В. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ ДОДЕРЖАННЯ ВИМОГ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЩОДО ВІЙСЬКОВИХ, ОБОРОННИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	34
Єпіков В.І., Курило О.І., МИРОТВОРЧА МІСІЯ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА МИРУ В КОНТЕКСТІ КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ.....	39
Єременко О.В., Бейкун А.Л. СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ВІЙСЬКОВО-ПРАВОВОЇ ПАРАДИГМИ.....	41
Жилун Я.В., Бейкун А.Л. ПРАВОВІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ КРАЇНИ.....	45

Журбелюк Д.В., Бейкун А.Л. ПРОБЛЕМНО-ПРАВОВІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ.....	50
Журбелюк Д.В., Підгірний В.М., Бейкун А.Л. ПРОБЛЕМАТИКА УНІВЕРСАЛЬНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЖИТЛОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ТА ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ УКРАЇНИ.....	53
Карпенко О.О., Ромашко О.М. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ.....	56
Карпенко О.О., Кобзар О.Ф. ПРОБЛЕМАТИКА ЧИННОСТІ ПОЗИТИВНИХ ТА НЕГАТИВНИХ ФАКТОРІВ ПЕРЕХОДУ НА ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ДЛЯ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	58
Кисіль М.М., Троцький Р.С. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ТАКТИКИ ЗАТРИМАННЯ ПІДОЗРЮВАНОВОГО У СКОЄННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	60
Клименко А.П., Градецька Н.М. ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА ЯК РІЗНОВИД ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	63
Кліщенко О.О., Пелих В.С., Градецька Н.М. КОМПЛЕКСНІ ГАЛУЗІ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА.....	67
Кліщенко О.О., Коба О.В. СЛУЖБА ВАРТИ З КОНВОЮВАННЯ В СПЕЦІАЛЬНОМУ АВТОМОБІЛІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ НАДЗВИЧАЙНОЇ ПОДІЇ (ВТЕЧІ).....	70
Коршак Д.В., Бейкун А.Л. ПРАВОВІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В КОНТЕКСТІ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ.....	72
Кудрявець Є.І., Троцький Р.С. ВИДИ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ОЗБРОЄННІ В ОВС.....	75
Мельник Б.В., Островський С.О. ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ КОРЕКЦІЇ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ЗАГРОЗ ТА НЕБЕЗПЕК: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД.....	78
Москалюк В.О., Градецький А.В. РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЕКСТРАДИЦІЇ.....	81
Опанасюк К.С., Бейкун А.Л. НОРМАТИВНІ ТА ЗМІСТОВІ РОЗБІЖНОСТІ У ВИЗНАЧЕННІ ПОНЯТТЯ І СКЛАДУ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ (ЧЕРЕЗ РІЗНОМАНІТНІСТЬ КРИТЕРІЇВ ДО	

ВІДБОРУ СУБ'ЄКТІВ).....	85
Паштецький С.О., Василенко М.М. РУКОПАШНИЙ БІЙ, ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА В ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ.....	89
Паштецький С.О., Задорожний К.А. «ВКЛЮЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВОГНЕМ БОЙОВОГО МОДУЛЯ «ШТУРМ-М»».....	91
Підгірний В.М., Бейкун А.Л. АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНЕТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ, ЯКІ ЗАГИНУЛИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АТО-ООС.....	95
Потебенькін Р.С., Кобзар О.Ф. ПРОБЛЕМАТИКА ЧИННОСТІ БАЗОВИХ РЕГУЛЯТИВНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	98
Прокопчук В.О., Посмітна В.В. РОСІЙСЬКІ ПРОПАГАНДИСТСЬКІ ВПЛИВИ ЯК ЗАГРОЗА ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ.....	101
Прокопчук В.О., Посмітна В.В. ЮРИДИЧНА ЛІНГВІСТИКА: ІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ.....	104
Проценко Є.І., Бейкун А.Л. НОРМАТИВНІ НОВЕЛИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ....	106
Рогач М.Ю., Бейкун А.Л. ПРОБЛЕМАТИКА ЗМІСТОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ «СИСТЕМА НАЦІОНАЛЬНО БЕЗПЕКИ».....	110
Свиридов С.Є., Легенький В.В., ФОРМИ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНІВ У ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ.....	114
Сорокін А.В., Василенко М.М. КІКБОКСИНГ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ВИТРИВАЛОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ ТА ВИКОРИСТАННЯ УДАРНОЇ ТЕХНІКИ ДЛЯ САМОЗАХИСТУ.....	116
Сорокін А.В., Волянський В.Г. ТРЕНУВАННЯ УДАРНОЇ ТЕХНІКИ ДЛЯ КУРСАНТІВ СТАРШИХ РОКІВ НАВЧАННЯ.....	119
Стрюков В.А., Бейкун А.Л. ПРОБЛЕМА НОРМАТИВНОГО ПОЗИЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЯК СУКУПНОСТІ ЗАХОДІВ, ЩО РЕАЛІЗУЄ ДЕРЖАВА СТОСОВНО ОСІБ, ЯКІ ПОТРАПИЛИ ПІД ДІЮ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ.....	122
Стрюков В.А., Легенький В.В. ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ.....	125
Тарадайник О.Ю., Задорожний К.А. СКЛАДАННЯ КАРТОЧКИ ВОГНЮ СНАЙПЕРА.....	127
Трофименко Є.Р., Бейкун А.Л. ПРОБЛЕМНІ ЗАСАДИ НОРМАТИВНОГО МОНІТОРИНГУ АКТУАЛЬНИХ ЗАГРОЗ	

ЗМІСТ

ДЕРЖАВНОМУ СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ.....	131
Федоренко А.В., Бейкун А.Л. РЕАЛІЗАЦІЯ В МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІЙ ПЛОЩИНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ СУЧАСНИХ ДЕРЖАВ.....	134
Федорчук М.О., Бейкун А.Л. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СИСТЕМНОГО НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	138
Яремчук Ю.І., Бейкун А.Л. ПРАВОВА ПРОБЛЕМАТИКА ТА СПЕЦИФІКА ПОСЛІДОВНОЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНИХ НОРМ.....	142

Для заметок

**ПІДСУМКОВА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
КУРСАНТІВ, СЛУХАЧІВ І СТУДЕНТІВ**

**«Актуальні проблеми правового забезпечення діяльності Національної
гвардії України в секторі безпеки і оборони»**

Секція 5

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск: *І.Є. Морозов*

Комп'ютерне складання і верстання: *С.О. Воробйов;*
О.В. Ніконенко

Формат 60x84¹/₁₆. Ум. друк. арк. 3,49.
Тираж 50 прим. Зам. № 319

Видавець і виготовлювач Національної академії Національної гвардії України
майдан Захисників України, 3, м. Харків-1, 61001.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4794 від 24.11.2014 р.